

КОЛЕКЦИЯ

1

ОРФИЯ

ФАНТАСТИКА

ЧОВЕКОЯДЦИ

КЛИФЪРД САЙМЪК

ДАС '89

КЛИФЪРД САЙМЪК ЧОВЕКОВАДЦИ

Превод: Стоян Йорданов, Любомир Николов

chitanka.info

ЧОВЕКОЯДЦИ

Лишеят донесе новините. Мълвата беше пребродила стотици мили от слухове по криволичещия си път. Защото лишеят не растеше навсякъде. Той вирееше само там, където почвата беше рехава и оскъдна, където по-големите, по-силните и по-нахалните растения не можеха да му отнемат светлината, да му прекъснат корените, да го мачкат или да му причиняват други страдания.

Лишеят разказа случая на Никодемус, живото наметало на Дон Макензи, и всичко това се случи, защото Макензи се изкъпа.

Макензи се къпеше в банята, плискаше се във ваната и ръмжеше някаква песен, а през това време Никодемус, със съзнанието, че е само полунещо, се изниза през вратата. Без Макензи Никодемус беше всъщност дори по-малко от полунещо. Възприемани като разумни, Никодемус и другите от неговото племе ставаха действително такива само когато се увиваха около човеците си. Те черпеха разум и чувства от хората, които ги обличаха.

В древността, преди човеците да пристигнат в този мрачен свят, живите покривала водеха скучно съществуване. Рядко някой от тях се свързваше с висши форми на растителен живот. Все пак това беше малко по-добре от нормалното им състояние.

Когато обаче пристигнаха човеците, покривалата живнаха. Между тях и хората от Земята възникна пълно взаимно съгласие, удобна и изгодна форма на симбиоза. В определен момент покривалата дори станаха едни от най-значителните фактори в изследването на галактиката.

Хората, които ги намятаха като мантия на раменете си, никога не се притесняваха за своята прехрана; знаеха, че ще бъдат добре заситени, с научна точност, компенсираща автоматично нарушенията в метаболизма, произтичащи от външните условия. Защото странните растения притежаваха способността да събират енергия и да я превръщат в храна за човешкото тяло в пълно съответствие с медицинските изисквания.

Докато покривалата даваха на хората храна и топлина и им служеха за семеен лекар, хората ги обезпечаваха с нещо още по-ценно — съзнанието за живот. От момента, в който едно растение се увиеше около човека, то ставаше в известен смисъл негов двойник. Споделяше разума и чувствата му, отплуваше от собственото си печално съществуване в един по-висш псевдоживот.

Изплъзнал се от банята, Никодемус постепенно бе обзет от раздразнение. Почувства как тънкият слой човешки живот бавно се оттича от него, оставяйки го изпълнен с досадно негодувание.

Накрая, почувствал се съвсем обременен, той се заклатушка навън от търговския пункт, пропит от собствената си самота, с несигурността на понесен от вятъра лист.

Унилото керемидено-червено слънце Сигма Драко огряваше свят, който дори в следобедните часове изглеждаше обгърнат в мрак и смътната форма на Никодемус хвърляше извита невестествена пурпурна сянка върху зеленикаво-вишневата пръст. Едно стрелящо дърво се прицели в Никодемус, но не улучи най-малко с цял ярд. От няколко седмици дървото беше с разцентрован мерник. В каквото и да се прицелеше, все не улучваше. Най-голямото му постижение беше да изплаши до смърт Нели, роботката счетоводител, която никога не лъжеше, като изстреля едно от куршумообразните си семена срещу облицования със стомана гарнизон.

Но никой не взе това много навътре, защото на никого не му пукаше за Нели. В присъствието на Нели човек не можеше да прекара дори с пукнат грош фирмата. Впрочем тъкмо по тази причина тя заемаше поста си.

От няколко седмици обаче Нели не беше досаждала на никого. Беше се хванала с Енциклопеда, който май бавно полудяваше, опитвайки се да си представи нейните мисли.

Никодемус каза на стрелящото дърво мнението си за него, попадайки в самата му същност, като продължаваше да криволичи. Дървото смяташе Никодемус за предател и зеленчуков ренегат, пусна още един изстрел, не улучи с два ярда и се отказа с отвращение.

Така той научи, че Алдер, второразреден музикант някъде от Мелъди Боул, най-после е написал шедьовър. Никодемус знаеше, че това може да се е случило преди седмици, защото Мелъди Боул отстояше на половин свят и новините понякога пътуваха дълго, но

въпреки това той веднага хукна към гарнизона. Защото такава новина не можеше да чака. Това бе вест, която Макензи трябваше да научи веднага. На последната отсечка Никодемус вдигна облак прах и се плъосна триумфално пред вратата, над която висеше грубо изписан надпис:

ГАЛАКТИК ТРЕЙДИНГ КЪМПАНИ

Никой не можеше да си представи каква хубава работа вършеше надписът. Човеците бяха единствените живи същества на планетата, които можеха да го прочетат.

Пред вратата на банята Никодемус отстъпи назад и с буйно нетърпение удари пърхащото си его в нея.

— Добре де — извика Макензи, — добре. Знам, че пак се забавих. Успокой се. Ей сега ще съм готов.

Никодемус се успокои, но докато през него преминаваха гърчовете на новината, която трябваше да съобщи, чу как Макензи хипопотамства във ваната. С безупречно увития Никодемус около себе си Макензи влезе в кантората и завари Нелсън Харпър, фактора, да си пуши лулата и изучава тавана с крака, вдигнати на бюрото.

— Как е, момче — рече факторът и посочи бутилката с лулата си. — Ударй един гълток.

Макензи удари един гълток.

— Никодемус е ходил да клюкарства с лишея. Казва, че диригент на име Алдер е написал симфония. Истински шедьовър според лишея.

Харпър свали краката си от бюрото.

— Никога не съм чувал за авер на име Алдер — каза той.

— Не беше чувал и за Кадмар — припомни му Макензи, — преди да напише Симфонията на червеното слънце. А сега всички са луди по него.

— Каквото и да е направил този Алдер, трябва да се заемем с него. Дори и посредствените парчета носят печалба. Хората на Земята напълно са откачили по тази наша дървесна музика. Като оня юнак... а, бе, композитора...

— Уейд — вметна Макензи. — Дж. Едгертън Уейд. Един от най-великите композитори на Земята. Оттегли се огорчен, след като чу Червеното слънце. После изчезна и сега никой не знае къде е.

Факторът потърка лулата о дланите си.

— Смешна работа. Да дойдеш тука с представата, че най-големият ти шанс е да попаднеш на нови лекарства или пък нов вид храна, нещо за ресторантите от висока класа, по десет каймета на ястие. Или пък някакъв нов минерал. Като на Ета Касиор. А пък то нищо такова. Само музика. Симфонийки. Класика.

Макензи отново надигна бутилката, остави я и си избърса устата.

— Не съм сигурен дали харесвам такъв тип музика — заяви той.
— Не разбирам много от музика. Но все пак звучи ми забавно, поне тази, която съм слушал. Разръчква ти мозъка.

Харпър изсумтя:

— Ще си добре, докато си имаш достатъчно серум. Ако не можеш да понасяш музиката, просто си стоиш тъпкан със серум и тя няма да те засегне.

Макензи кимна:

— Нещо подобно му се беше случило на Александър тогава, помниш ли? Закъсал беше със серума, докато ходи в Боул да се пазари с дърветата. Музиката сякаш го беше завладяла. Не искаше да си тръгне. Само се биеше, мятеше и крещеше... Чувствах се като мерзавец, когато го отвеждах оттам. Оттогава никога не е бил съвсем същият. На Земята докторите успяха да го позакърпят, но го предупредиха повече да не се връща.

— Александър се е върнал — каза Харпър спокойно. — Грант го е разпознал в гарнизона Грумбридж. Сдушил се е с грумите, предполагам. Той просто е един страхлив ренегат, тръгнал срещу собствената си раса. Вие, момчета, не трябваше да го спасявате тогава. Трябваше да оставите музиката да го довърши.

— Ще направим ли нещо по тоя въпрос? — заинтересува се Макензи.

Харпър сви рамене.

— Какво можем да направим? Освен ако не поискам да обявя война в Грумбридж. Няма да стане. Не си ли чувал, че между Земята и Грумбридж 34 всичко е хубост и прелест? Това обяснява защо двата гарнизона са толкова отдалечени от Мелъди Боул. Тъй че всеки от нас ще си получи своя честен дял от музиката. По някакво мълчаливо споразумение и двете фирми се юрнаха. Галактиката стана толкова чиста, колкото никога не биха искали да бъде, ако знаеха, че си имаме шпионин в гарнизона Грумбридж.

— Но и те си имат един при нас — заяви Макензи. — Естествено, не можахме да го открием, но знаем, че има такъв. Спотайва се някъде в горите и наблюдава всяко наше движение.

Харпър кимна с глава.

— На грумите не можеш да имаш доверие. Въшливите малки насекоми сдават багажа веднага. Те не искат тази музика, не могат да я използват. Вероятно не знаят що за музика е това. Няма никакъв слух. Обаче знаят, че на Земята я искат, че ще платят без пазарлък за нея и затова са тук, да ни изпреварят. Действат посредством птици от рода на Александър. Те вземат стоката, а Александър я разнася.

— Какво ще кажеш да прескочим до Александър, шефе?

Мундщукът на лулата изтрака между зъбите на Харпър.

— Зависи от обстоятелствата. Бихме могли да го вербуваме. Да го измъкнем от грумите. Той е добър търговец, фирмата ще има полза от него. Макензи поклати глава.

— Не става. Той мрази ГАЛАКТИК за нещо, станало преди години. По-скоро ще ни вкара в беля, отколкото да извлече полза дори за себе си.

— Може да се е променил — предположи Харпър. — Може вие, момчета, да сте му повлияли, като го спасихте.

— Не вярвам — настоя Макензи.

Факторът се пресегна през бюрото, издърпа кутията с тютюн пред себе си и отново започна да си тъпче лулата.

— Помъчих се да проуча още нещо — каза той. — Чудех се какво да правим с Енциклопеда. Иска да върви на Земята. Изглежда, вече е взел от нас онова, което може да възбуди апетита му към познание. Казва, че иска да отиде на Земята и да изучи нашата цивилизация.

Макензи се намръщи.

— Този сладур яко ни разчепка мозъците. Знае дори неща, които ние сме забравили, че сме знаели някога. Предполагам, че си е такъв по природа, обаче ми настръхват косите, като си помисля.

— Сега се е лепнал за Нели — каза Харпър. — Опитва се да изкопчи от нея всичко, което тя знае.

— Ще му свърши работа, ако успее.

— Опитвах се да си го представя — каза Харпър. — Аз обичам това негово човъркане в мозъка още по-малко и от тебе, но ако го

заведем на Земята, далеч от твърдата почва под краката му, може би ще успеем да му смъкнем гарда. Той наистина знае много неща за тази планета, които могат да ни бъдат от голяма полза. Спомена ми нещо...

— Не ставай глупав — прекъсна го Макензи. — Не ти е казал нищо повече от това, което е трябвало да ти каже, за да те накара да повярваш, че сделката не е еднопосочна. Каквото и да ти каже, то сигурно не е от голямо значение. Не се заблуждавай, той ще даде информация само срещу информация. А този сладур ще се радва да получи всичко даром.

Факторът погледна остро към Макензи.

— Не съм сигурен, но май ще трябва да те пратя в отпуска на Земята — заяви той. — Оставяш се нещата да те разстроят. Губиш перспективата. Знаеш много добре, че чуждите планети не са Земята. Трябва да си готов за всякакви откачени неща, да свикнеш с тях, да възприемеш тяхната логика.

— Знам всичко това — съгласи се Макензи. — Но честно казано, шефе, това място понякога ми действа на нервите. Дървета, които стрелят по теб, говорещи лишеи, лози, замерящи те с мълнии, а сега пък и този Енциклопед.

— В Енциклопеда има логика — настоя Харпър. — Той е хранилище на знания. Има ги такива и на Земята. Хора, които учат заради самото учение, никога не се надяват да приложат познанията, които трупат. Извличат непонятно самодоволство от това, че са добре осведомени. Съчетай жаждата за знания с феноменалната способност за запомняне и координиране на тези знания и ще получиш Енциклопеда.

— Но той трябва да има някаква цел! — настоя Макензи. — Нещо трябва да стои зад тази жажда за знания. Простото попиване на факти не върши никаква работа, ако не ги използваш.

Харпър безстрастно изпуфка с лулата си.

— Може и да има някаква цел, но тя да е толкова дълбока и различна, че ние да не можем да я разгадаем. Тази планета е един зеленчуков свят, зеленчукова цивилизация. На Земята животните са взели инициативата и растенията не са имали късмет да се учат и развиват. Но тук положението е различно. Растенията са тези, които са еволюирали и овладели положението.

— Ако има някакъв смисъл, ние би следвало да го знаем — настоя Макензи. — Не можем да си позволим да се лутаме сред подобни неща. Ако Енциклопеда играе някаква игра, трябва да знаем каква е. От свое име ли действа? С открити карти? Или представя света подобно на премиер-министър или държавен орган? Или е изоставен от друга цивилизация, която си е заминала? Нещо като жив архив, все още функциониращ, макар вече да няма нужда от него?

— Прекалено много се притесняваш — каза му Харпър.

— Длъжни сме, шефе. Не можем да позволим нещата да ни се изплъзнат. Възприели сме схващането, че превъзхождаме тази зеленчукова цивилизация, ако въобще можем да я наречем цивилизация. Логично схващане, защото копривата, глухарчетата и дърветата не будят опасения там, при нас. Но това, което важи за Земята, не важи тук. Трябва да си зададем въпроса: що за цивилизация е това? Какво иска? Какви са нейните намерения и как би ги осъществила?

— Отклоняваме се от темата — рязко каза Харпър. — Беше дошъл тук да ми разкажеш за някаква нова симфония.

Макензи потри ръце.

— Добре, щом така искаш.

— Може би най-добре е да помислим как да я запишем колкото се може по-скоро. Не сме имали нещо наистина хубаво от Червеното слънце насам. И ако се офлянкваме, грумите ще ни я измъкнат под носа.

— Може би вече са го направили — каза Макензи.

Харпър изпуфка самодоволно с лулата си.

— Още не са. Грант ме държи в течение за всяка тяхна стъпка. Той не пропуска нищо в гарнизона Грумбридж.

— Също както и при нас — заяви Макензи. — Не можем да се юрнем с протегнати ръце. Шпионинът на грумите също не спи.

— Имаш ли някаква идея? — попита факторът.

— Можем да вземем землехода — предложи Макензи. — Побавен е от флаера, но ако вземем флаера, грумите ще разберат, че готвим нещо. А колата я използваме по десет пъти на ден и те няма да заподозрат нищо.

Харпър се замисли.

— Идеята си я бива, момче. Кого би взел още?

— Нека да бъде Брад Смит — каза Макензи. — Двамата ще се справим екстра. Той е стар заселник, познава нещата.

Харпър кимна.

— Добре е да вземеш и Нели.

— Как ли пък не! — излая Макензи. — Какво си намислил? Искаш да я разкарам, за да ти е чиста работата?

Харпър тръсна сърдито посивялата си глава.

— Добра идея, но вече не може да се осъществи. Един цент да липсва и тя е по следите ти. Преди срещу малък подкуп можеше да се измъкне това-онова, но вече не. Не, откакто пуснаха тези работи счетоводителки, надъхани с честност и почтеност.

— Няма да я взема — твърдо заяви Макензи. — Разбери ме, не мога. Ще бълва закони през целия път натам и обратно. Пък и любовта, дето я върти с този Енциклопед... вероятно ще иска да остава насаме с него. И без това ще имаме достатъчно неприятности със стрелящите дървета, електролозята и всички други откачени зеленчуци, без да разполагаме с образована тиква или консервен адвокат под ръка.

— Трябва да я вземеш — меко настоя Харпър. — Има ново постановление. Трябва да се взема по някой от тях при всяка сделка за доказателство, че си постъпил правилно с местните. А постановлението е изцяло по твоя вина. Ако не се беше правил на тарикат при сделката с Червеното слънце, фирмата никога нямаше сама да се сети.

— Аз само спестих на фирмата малко пари — запротестира Макензи.

— Ти знаеше — твърдо му напомни Харпър, — че стандартната цена за симфония са два бушела тор. Защо трябваше да удариш Кадмор с половин бушел?

— Боже! — възкликна Макензи. — Кадмор си нямаше понятие, беше готов да ме разцелува и за бушел и половина!

— Не е там работата. Фирмата иска да сме начисто с всеки, с когото търгуваме, дори това да е просто едно дърво.

— Знам — сухо отвърна Макензи. — Знам си урока.

— Точно така — каза Харпър. — И затова ще вземеш Нели. — Загледа Макензи над чашката на лулата си. — Тъкмо да съм сигурен, че няма да го забравиш отново.

Човекът, който на Земята беше известен като Дж. Едгъртън Уейд, прилекна на ниския хълм, спускащ се към Мелъди Боул. Мътно, Червеното слънце се плъзгаше към пурпурния хоризонт и скоро, Уейд знаеше това, дърветата щяха да засвирят редовния си вечерен концерт. Той се надяваше, че отново ще чуе удивителната нова симфония на Алдер. Мисълта за нея го накара да потръпне в екстаз. Потръпна отново, като си помисли за залязващото слънце. Скоро щеше да се спусне вечерният хлад.

Уейд нямаше живо наметало. Хранителните му припаси, скрити в малката пещера на хълма, бяха на привършване. Корабът му, смачкан при неумелото приземяване на планетата преди близо година, представляваше ръждясала купчина. Дж. Едгъртън Уейд беше почти на края на силите си и го съзнаваше. Странно, но не му пукаше. Откакто беше дошъл тук, сред хълмовете, живееше в свят от красота. Вечер след вечер слушаше концертите. Това ми стига, каза си той. След една година с такава музика всеки може да си позволи лукса да умре.

Обходи с очи малката долина, представляваща Боул, видя дърветата, наредени в правилни редици, сякаш някой ги беше посадил така. Някаква разумна сила, преди много години настанила се в този хълмист край като него сега, заслушана в музиката.

Той знаеше обаче, че няма никакви доказателства, поддържащи такава хипотеза. Никакви останки от градове не бяха открити в този свят. Никакви следи, че цивилизация в земния смисъл на думата е съществувала тук. Нищо не подсказваше, че цивилизована раса някога е отправяла поглед към долината, че е имала нещо общо с планирането на Боул.

Така беше — нищо друго, освен тайнствените знаци върху хълма над пещерата, където криеше храната си и спеше. Драскулки, които не приличаха на никоя позната писменост. Може да са дело на други пришълци, които също като него са дошли да слушат музика, докато смъртта не ги е сполетяла.

Все още приведен, Уейд се завъртя на пети. Можеше да надраска собственото си име наред с другите драсканици. Както се попълва хотелска регистрация. Самотно име, издълбано върху самотна скала. Мрачно име, кратък помен — и това щеше да бъде единственият надгробен паметник, който някога би имал.

Музиката щеше да започне скоро и тогава той ще забрави пещерата, храната, която беше на привършване, ръждясващия кораб, който никога няма да го отведе отново на Земята, дори ако поиска да се върне. А той не искаше, не можеше да се върне. Боул го държеше в клопката си, музиката беше оплела паяжината си около него. Той знаеше, че без нея не може да живее. Беше станала част от него. Ако му я отнемеха, щеше да се превърне в празна черупка, защото сега тя бе част от живата сила, струяща в тялото му, част от мозъка и кръвта му, сребърна нишка, преминаваща през мислите и съзнанието му. Дърветата мълчаха в стройни редици, до всяко дърво имаше малка могила, подиум за диригентите, а до всеки подиум — тъмни усти на дупки. Диригентите, Уейд знаеше това, бяха вътре в тези дупки и си почиваха преди концерта. Диригентите бяха животни и се нуждаеха от почивка. А дърветата никога нямаха нужда от почивка. Те никога не спяха. Те никога не се изморяваха, тези сиви мрачни дървеса, пеещи под пустото небе, пеещи за забравени и несбъднати дни, за дните, когато Сигма Дракон е била могъщо слънце, и за сетните дни, когато ще се превърне в пепел, плуваща в пространството. И за други неща, които землянинът никога не би могъл да разбере, а само да усеща, да се стреми към опознаването им. Неща, предизвикващи странни мисли в съзнанието, шокиращи с непривични за земляните чувства. Мисли и чувства, които дори не можеш да назовеш, а само упорито преследваш, знаейки предварително, че са непостижими.

На практика, разбира се, самите дървета не пееха. Уейд го знаеше, но не се замисляше често за това. По-скоро беше склонен да приеме, че е така. Рядко мислеше за музиката по друг начин, освен като присъща на дърветата, и пренебрегваше малките същества вътре, които в действителност я създаваха, а дърветата им служеха за клавиатура. Същества? Това бе всичко, което знаеше. Насекоми, вероятно колонии от насекоми във всяко дърво, а може би дори нимфи или елфи, или други някакви творения, с които гъмжат детските приказки. Макар че е глупаво, каза си той, елфи там вътре няма.

Всяко насекомо, всеки горски дух даваше своя малък принос в общото оркестриране, подчинено на мисловните трептения на диригентите. Диригентите измисляха музиката, задържаха я в мозъка си, а съществата в дърветата откликваха.

Така погледнато, не звучи толкова хубаво, помисли си Уейд. Премислянето разваляше красотата. По-добре да възприемам и да се наслаждавам без обяснения. Навремени идваха хора, не много често, хора от плът и кръв, хора от някой търговски гарнизон на планетата. Идваха да записват музиката и си отиваха. Уейд не проумяваше как е възможно да си отидеш след като веднъж си я чул. Смътно си спомняше, че все пак има начин да се имунизираш срещу магията ѝ, за да можеш да си тръгнеш — да притъпиш сетивата си до степен тя да не може да те обсеби. Уейд потръпна от тази мисъл. Това беше светотатство. Но не по-голямо, отколкото да запишеш музиката и да я изпълняват земни оркестри. Дали земен оркестър щеше да я свири така, както той я слушаше тук всяка вечер? Само да можеха земните ценители да я чуят такава, каквато звучеше тук, в тази древна котловина!

Когато дойде землянинът, Уейд вече се беше скрил. Можеше да бъде някой от тези, които се опитваха да го върнат, да го откъснат от музиката на дърветата.

Вечерният полъх довея смътно звуково вмешателство, недопустимо тук, в котловината — шум от удар на стомана в камък.

Той се поизправи в укритието си и се опита да определи посоката на звука. Отново го дочу, от отдалечения край на котловината. Защити с ръка очите си от залязващото слънце и се втренчи в движещите се фигури. Бяха трима и един от тях, това той забеляза веднага, беше землянин. Другите двама бяха причудливи създания, които отдалеч приличаха на чудовищни хлебарки, чиито черупки отразяваха последните лъчи на Сигма Драко. Главите им напомняха ухилени черепи. Бяха препасани с ремъци, очевидно за инструменти или оръжие.

Грумбриджианците! Но какво правеха грумбриджианци със землянин! Те бяха смъртни врагове и водеха неспирни търговски войни, щом интересите им се сблъскваха.

Нещо блесна на слънцето — лъскав уред, който дълбаеше и се издигаше, проникваше и излизаше.

Дж. Едгъртън Уейд замръзна от ужас.

Това не можеше да бъде!

Тримата разкопаваха музикално дърво!

* * *

Лозата се виеше през тръпнещото тревно море, чувствителните ѝ пипала се ключваха в примка около жертвите — странни шумни същества, които все още обикаляха праволинейно наоколо. Идваха, душеха простодушното пред себе си, без да подозират опасността.

Действията на лозата бяха ненадежни. Никой не можеше просто така да се движи по тази планета. Само за момент тръпка на съмнение премина по цялата ѝ снага, съмнение в смисъла да нападаш нещо толкова беззащитно. Но съмнението отшумя бързо, изместено от лакомото очакване, което порочното растение изпита в бърлогата си сред стрелящите дървета. Лозата потрепери, опиянена от вибрациите, преминаващи по пипалата ѝ.

Чудноватото нещо изръмжа и лозата се напрегна, готова за битка с всяка своя фибра. Нека само да се приближи до едва забележимата ѝ хватка... Жертвата направи тъкмо това, но за част от секундата сякаш щеше да излезе от нейния обсег. В този момент леко залитна, натъкнала се на някакво възвишение, и пипалото на лозята се метна, сграбчи я в здрава хватка, уви се обезумяло и задърпа, задърпа с цялата си мощ.

Вътре в землекода Дон Макензи усети как машината се залюля неприятно, моторът се задави и гъсеничните колела забуксуваха в усилието си да се освободят.

Зад него Бредфорд Смит нададе тревожен вик и се наведе за енергетичния пистолет, който, изпаднал от стойката си, се въргаше по пода. Нели, замаяна от накланянето, се намери да лежи по гръб в ъгъла. Енциклопедът, също изпаднал в шоково състояние и намотал спираловидния си корен около една тръба, се люшкаше махалообразно като закотвена костенурка. Звънтеше стъкло, скърцаше метал. Землекодът сякаш риеше въздуха, влачеше се и изравяше големи бразди в земята.

— Това е лоза! — изкрещя Смит.

Макензи мрачно кимна, стиснал кормилото. Тъй като колата се въртеше, той успя да забележи витите примки на нападателя, излизаци от горичката със стрелящи дървета. Нещо изсвистя срещу предното

стъкло и се разби сред облак прах. Стрелящите дървета сякаш оживяха.

Макензи напъна мотора, развъртя землекопа в широк кръг, като спечели по този начин известно пространство в здравата прегръдка на лозата, рязко зави и усили скоростта, докато тя се гърчеше и мятеше във въздуха с безумна ярост. Ако можеше да изстиска още скорост и да даде максимален отпор на изопнатата лоза, Макензи беше сигурен, че ще успее да разкъса хватката ѝ. На прав участък бягството би било безнадеждно, понеже лозата, веднъж хванала здраво, по сила и твърдост не отстъпваше на стоманено въже.

Смит беше успял да отвори вратата и се опитваше да стреля.

Енергетичният пистолет пукаше напосоки. Колата се тресеше и набираше скорост, а куршумообразните семена на стрелящите дървета свистяха и плющяха по нея. Макензи подвижна окуражаващо на Смит. Краят на борбата приближаваше. Всеки момент можеше да се очаква трясък от достигналото до краен предел изопване на лозата.

Настъпи с ужасяваща внезапност, със страхотен глух стон. Макензи инстинктивно вдигна ръце, за да се предпази. В краткия миг на ужас той разбра, че лети към предното стъкло. В главата му блесна гигантски пламък и изпълни вселената. После заплува в тъмнината, която беше студена и мека, и той откри, че мисли как всичко ще бъде наред, всичко ще бъде... всичко...

Но далеч не всичко беше наред. Разбра го в момента, в който отвори очи и втренчи поглед във висящите над него заплетени отломки. Дълго остана неподвижен, дори не се запита къде се намира. След това се размърда и едно стоманено парче го удари по крака. Внимателно плъзна крака си нагоре, за да го освободи от желязото. Крачолът се разпра със сърдит звук, но кракът му беше свободен.

— Не ставай, умнико — обади се нещо, но гласът като че ли идваше от самия него.

Макензи се зарадва.

— Значи си добре — каза той.

— Разбира се, добре съм — каза Никодемус. — Но ти имаш няколко кръвоизлива и една-две драскотини, възможно е и главоболие, ако... Гласът заглъхна и млъкна. Никодемус беше зает. В момента представляваше лекарски кабинет, моделиращ от енергия всички онези

неща, така необходими на човек с една-две синини, няколко драскотини и възможност за поява на главоболие.

Макензи лежеше по гръб и втренчено гледаше заплетените отломки.

— Чудя се как ще се измъкнем оттук — каза той.

Отломъците над него се размърдаха. Някакъв чарк изпадна от усуканата метална купчина и му разряза бузата. Той унило изруга.

Някой го викаше по име и той отвърна.

Отломъците се разшаваха бурно, буквално се разпадаха. Дълга метална ръка се протегна надолу, сграбчи го за раменете и го измъкна — не много внимателно.

— Благодаря, Нели — каза той.

— Млъквай — кисело каза Нели.

Коленете леко го въртяха. Той седна и огледа землекода. Вече не приличаше много на землекод. Беше се преобърнал и сплескал о издутината. От лявата му страна Смит също седна на земята и се захла.

— Какво ти става? — изсумтя Макензи.

— Изтръгната е из корен — ликуваше Смит. — Помогни ми, само да я измъкнем от почвата. Тази лоза няма вече да досажда на никого.

Макензи погледна удивено към лозата. Лежеше, свита на кълбо, проснала се по посока на горичката, нежна в смъртта си. По-дребните ѝ пипълца все още стискаха заплетените отломъци на землекода.

— Държи се — изпъшка Макензи. — Не сме разкъсали захвата ѝ!

— Аха — съгласи се Смит, — не сме разкъсали захвата, но сигурно сме я унищожили.

— Имахме късмет, че не беше електрическа. Иначе щеше да ни изпържи.

Смит кимна мрачно:

— И сега добре ни нареди. Тази кола няма да се движи повече. А сме на няколко хиляди мили от къщи.

Нели се подаде от една дупка в отломките с Енциклопеда под едната мишница и потрошеното радио под другата. Тръшна ги на земята. Енциклопедът пропълзя няколко стъпки, завинти коренчето си в почвата и вече си беше като у дома.

Нели погледна Макензи сърдито.

— Хубавичко ще ви наклепам за това — отмъстително заяви тя. — Що за идея, да се потроши толкова хубава нова кола! Знаете ли колко струва една кола на компанията? Не, разбира се. И не ви интересува. Просто си я карате и си я чупите. Нищо, нали компанията има много пари, ще купи нова. Понякога се питам, дали понякога се питате откъде се взема заплата ви. Ако аз бях на мястото на компанията, щях да ви удържа колата от заплата. До последния цент!

Смит втренчено изгледа Нели.

— Някой ден — каза той — ще взема един голям чук и ще изиграем един кадрил с тебе.

— Тук някъде имаше нещо подходящо — подкрепи го Макензи. — Понякога съм склонен да мисля, че компанията се е поувлякла с тези високосъзнателни работи.

— Не трябваше да го казвате — процеди Нели. — Като че ли съм проста машина, недостойна за нула внимание. Предполагам, сега ще речете, че вие не сте виновни, че нищо друго да направите не сте могли.

— Държах се поне на четвърт миля от всякаква растителност — изръмжа Макензи. — Кой е чувал за лоза, която може да се протегне толкова далече?

— Това хич не е всичко — излая Нели. — Смит улучи няколко дървета пушки.

Двамата мъже погледнаха към гората. Нели казваше истината. Над горичката се виеха бели кълбета дим.

Смит зацъка с език с престорена тревога.

— Дърветата стреляха по нас — заоправдава се Макензи.

— Това е без никакво значение — развика се Нели. — Правилникът проповядва...

Макензи ѝ махна да млъкне.

— Да, знам. Дял 17 от главата за Отношенията с Извънземни Форми на Живот: „Никой служител на компанията не може да използва оръжие или да причини друга вреда, или да направи опит за причиняване на вреда, или да застрашава обитател на друга планета с изключение на случаите на самозащита, и то само ако са безрезултатни всички останали средства за бягство или разрешение на въпроса.“

— А сега се налага да се връщаме в гарнизона — повиши глас Нели. — Тъкмо да стигнем и хайде обратно. Мълвата за стореното от нас ще плъзне. Лишеят сигурно вече е хукнал. Да се изтръгне лозе от корен и да се стреля по дървета! Ако не тръгнем обратно веднага, няма да се върнем никога. По пътя всяко живо същество ще ни причаква.

— Лозата си беше виновна — занарежда Смит. — Опитва се да ни улови. Опитва се да ни открадне колата, може би и да ни убие, само заради жалките унци радиий в мотора! Радият си е наш. Не е на лозата. Принадлежи на любимата ти компания.

— За бога, не й казвай това — предупреди го Макензи. — Ще вземе да образува еднолична роботска експедиция, изтръгваща лози наляво и надясно.

— Добра идея — отвърна Смит. — Може да попадне на електрическа. Тъкмо ще й полющи боята.

— Как е радиото? — обърна се Макензи към Нели.

— Скапано — отговори Нели с раздражение.

— А записващото устройство?

— Лентата е наред, мога да оправя и прибора.

— А бурканите със серума? Скапани ли са?

— Всичките без един.

— Ами добре тогава — рече Макензи, — Иди и измъкни две торби тор. Продължаваме нататък. Мелъди Боул е само на петдесет мили.

— Не може така — запротестира Нели. — Всяко дърво, всяка лоза ще ни причакват...

— По-безопасно е да вървим напред, отколкото да се връщаме — каза Макензи. — Дори без радио. Харпър ще изпрати някого с флаера да огледа защо се бавим.

Той се изправи и извади пистолета си.

— Иди и вземи каквото ти казах — заповяда той. — Или ще те направя на кайма.

— Добре, добре — изпищя Нели с внезапен ужас. — Няма нужда да ставаш толкова груб.

— Повече нито дума — предупреди Макензи, — иначе така ще те фрасна, че ще куцаш по целия път.

Стояха на открито, на прилично разстояние от горичката. Бяха нащрек.

Макензи тръгна пръв, след него се гърбеше Енциклопедата, старейки се да стъпва в крачка. Зад тях вървеше Нели, натоварена с чувалите тор и съоръженията. Смит завършваше колоната. Едно стрелящо дърво се прицели в групата, но тя беше твърде далеч за точна стрелба. Зад четиримата с трясък се обади електрическа лоза.

Ходенето беше изнурително. Гъстата сплетена трева трябваше да се пори като вода, за да се мине през нея.

— Ще съжалявате за това — нареждаше Нели. — Ще ви накарам да...

— Млък! — кресна Смит. — Върши си там роботската работа, вместо да си пъхаш носа навсякъде.

Достигнали хълма, те заизкачваха тревистия скат. Внезапно звук като от яростно разпаряне на парче плат разцепи тишината. Спряха напрегнати, заслушани. Звукът се повтори още няколко пъти.

— Изстрели! — извика Смит.

Двамата мъже се втурнаха нагоре по ската. Нели галопираше тромаво след тях, чувалите с тор се блъскаха в раменете ѝ.

От върха Макензи огледа обстановката.

Недалеч от хълма някакъв мъж се беше сгушил зад една издатина и стискаше оръжието си с неумело отчаяние. Насреща му се търкаляше преобърнат землекоп. Зад него стояха три фигури — един човек и две насекомоподобни.

— Груми! — възкликна Смит.

Добре насочен изстрел откъм землекопа улучи върха на възвишението и човекът зад него се притисна към земята.

Смит запълзя надолу, като се оглеждаше за друго прикритие във фланг на тримата от колата.

Откъм землекопа долетя човешки вик, изстрел от стрелящо дърво изпука по Смит, като остави димяща бразда на не повече от десет стъпки зад него.

Друг изстрел изтреця покрай Макензи и го накара да се плъосне зад едно възвишение. Втори изстрел изсвистя точно на главата му и той заотстъпва, като се стараяше да бъде плътно долепен до земята.

Отдолу, откъм ската, се носеха пронизителните ядни крясъци на грумбриджианците.

Макензи забеляза, че землекопът не беше единственото превозно средство край хълма. Виждаше се и ремарке с натоварено на него

дърво. Макензи зажумя срещу залязващото слънце. Личеше, че дървото е било внимателно изкопано, корените му бяха още свежи и обвити в нещо прозрачно, по което беше избила блестяща влага. Ремаркетото стоеше наклонено под неудобен ъгъл, върхът на дървото метеше земята, свитите на топка корени стърчаха високо във въздуха. Смит сипеше смъртоносен огън по вражеския стан, а тримата долу му отвърщаха с откоси, които разораваха почвата около прикритието. След минута-две, съобрази Макензи, Смит щеше да се окаже в капан. Като ругаеше задъхано, Макензи заобиколи прикритието си, протегнал пред себе си пистолета със съжаление, че не е пушка.

Непознатият мъж стреляше наслуки, отправяше неточни изстрели по тримата, без да допринася кой знае колко за делото. Макензи разбра, че тежестта на битката пада върху гърба на Смит и върху неговия собствен.

Разсеяно се запита къде ли е Нели.

„Вероятно е преполовила пътя към гарнизона“ — помисли той, като насочи мушката към мястото, откъдето идваше най-опустошителният огън. Но в мига, в който натисна спусъка, стрелбата долу премина в хор от внезапни крясъци. Двамата грумбриджианци скочиха и хукнаха да бягат. Още на втората крачка нещо прелетя със свистене откъм ската и смаза единия от тях. Другият се заколеба като подплашен заек и докато се чудеше накъде да поеме, второ нещо долетя със свистене от подножието и го фрасна по нагръдника с трясък, който се чу дори от мястото, където лежеше Макензи. Тогава Макензи видя Нели. Тя крачеше по хълма, с лявата си ръка придържаше камъните, плътно притиснати о металната ѝ гръд, а дясната работеше като бутало. Разнесе се звън от удар о метал. Един от камъните не улучи целта и попадна в землекода.

Човекът бягаше с всички сили на зиг-заг, докато Нели го замеряше неуморно. При опита му да спре и да я вземе на прицел, преградният огън от профучаващи камъни го задържа в капан. Втурнал се надолу по хълма, той се спъна, падна и си изгърва пушката. С вик на ужас се завтече по склона, а живото му наметало се вееше почти отвесно след него. Нели хвърли последния камък и в праволинеен тръс продължи нататък.

Макензи ѝ викна с прегракнал глас, но тя не спря. Изчезна зад хълма, почти настигнала бягащия мъж.

Смит възкликна с възхита.

— Гледай ти нашата Нели как го погна! Хубаво ще го обработи, като го сгащи.

Макензи потърка очи.

— Кой беше този? — попита той.

— Джек Александър — отвърна Смит. — Грант каза, че отново се навъртал насам.

Третият мъж се надигна тронаво иззад прикритието си и тръгна към тях. Не носеше живо наметало, дрехите му висяха на парцали, лицето му беше брадясало до очите. Посочи с палец към хълма, зад който се скри Нели.

— Майсторска маневра — възкликна той. — Тая ваша работка го издебна в гръб.

— Ако е изгубила записващото устройство и чувалите с тор, ще й стопя лагерите — свирепо процеди Макензи.

Мъжът го погледна.

— Вие ли сте джентълмените от търговския гарнизон? — попита той.

Те кимнаха.

— Аз съм Уейд — каза той. — Дж. Едгъртън Уейд...

— Чакайте малко! — извика Смит. — Да не би САМИЯТ Дж. Едгъртън Уейд? Изгубеният композитор?

Мъжът се поклони тържествено.

— Същият — каза той. — Макар че не знаех, че съм се изгубил. Просто дойдох да прекарам една година тук, една година с музика, каквато човек никога преди не е чувал.

Той се втренчи в тях.

— Аз съм миролюбив човек — заяви, сякаш ги предизвикваше да му докажат обратното. — Но когато ония тримата разкопаха Делбърт...

— Делбърт ли? — попита Макензи.

— Дървото — поясни Уейд. — Едно пеещо дърво.

— Тези жалки безделници — каза Смит — си въобразяват, че ще вземат дървото и ще го продадат на Земята. Мога да си представя мангизите, които някой би наброил, за да си има едно такова дърво в задния двор.

— Голям късмет, че дойдохме — трезво отчете Макензи. — Ако не бяхме дошли, ако го бяха отнесли, цялата планета щеше да тръгне по пътеката на войната. Щеше да се наложи да закриваме сергията. И да чакаме с години, преди да можем да се върнем обратно.

Смит самодоволно потри ръце.

— Ще върнем скъпоценното дърво — заяви той. — И това страшно ни урежда! Отсега нататък ще ни дават музиката си ей-така, от чиста благодарност.

— Вие, джентълмени — каза Уейд, — се ръководите от користни цели, но иначе сте на прав път.

Зад тях прозвучаха нечии тежки стъпки. Обърнаха се и видяха Нели да се спуска от хълма. Държеше живо наметало.

— Избяга — каза тя. — Обаче му взех наметалото. Сега си имам наметало като вас, момчета.

— За какво ти е на тебе живо наметало? — озъби се Смит. — Дай го веднага на мистър Уейд! Чуваш ли?

Нели се нацупи.

— Не ми позволявате да си имам нищо. Въобще не се държите с мен като с човек.

— Че ти не си! — рече Смит.

— Ако дадеш наметалото на мистър Уейд — подкупващо каза Макензи, — ще ти разреши да покараш колата.

— Наистина ли? — зарадва се Нели.

— Разбира се — рече Уейд, като пристъпваше стеснително от крак на крак.

— Вземете наметалото — каза му Макензи. — То ви е необходимо. Изглежда, не сте яли от няколко дни.

— Не съм — призна си Уейд.

— Тогава пъхнете се вътре и се наяжте — каза Смит.

Нели му го подаде.

— Откъде можеш така добре да мяташ камъни? — попита я Смит.

Гордост проблесна в очите на Нели.

— На Земята играех бейзбол — отвърна тя. — Бях подавач.

Колата на Александър беше невредима, ако не се броят няколкото вдлъбнатини и разбитото от Уейд предно стъкло при първия му залп, изплашил шофьора така, че след рязък завой се беше нахендрил на

един валчест камък. Музикалното дърво също беше невредимо, а корените му — все още достатъчно влажни в опакованите със зебло и напоени с вода буци пръст. В най-тъмния ъгъл на колата, свит на топка и безучастен към суматохата отвън, те откриха Делбърт, двуфутовия шофьор, който удивително наподобяваше пудел в стойка „на два крака“.

Грумбриджанците бяха мъртви, сплесканите им брони свидетелстваха за енергичните пасове на Нели.

Смит и Уейд влязоха в колата да се приготвят за пренощуване. Нели и Енциклопеда тръгнаха да дирят изгубеното при бягството оръжие на Александър. Макензи, седнал на земята и акуратно наметнал Никодемус на раменете си, пушеше последната лула преди лягане.

Тревата зад колата изшумя.

— Нели, ти ли си? — меко попита той.

Нели колебливо запристъпва около колата.

— Сърдиш ли ми се? — попита тя.

— Защо да ти се сърдя. Ти си такава.

— Не можах да намеря оръжието.

— Видя ли къде го изпусна Александър?

— Да — каза Нели. — Нямах го там.

Макензи се намръщи в тъмното.

— Това означава, че Александър се е върнал и го е взел. Не ми харесва. Ще започне да стреля по нас. Компанията ни никак не му се нрави. След всичко, което направихме днес, положително ще иска да ни отмъсти.

Той се огледа.

— Къде е Енциклопеда?

— Изплъзнах му се. Искан да поговорим за него.

— Добре — рече Макензи. — Давай.

— Той се опита да ми прочете мозъка.

— Знам. Всички нас вече ни е прочел. Добре се справя с това.

— Сега обаче има затруднения — съобщи Нели.

— Затруднен е да ти проучи мозъка? Не се и съмнявам.

— Не е нужно да говориш, сякаш моят мозък... — започна Нели, но Макензи я прекъсна.

— Не исках да кажа това, Нели. Доколкото разбирам, мозъкът ти е наред. Може би дори по-наред от нашите мозъци. Номерът е, че е различен. Нашите мозъци са естествени, мислят, разсъждават и помнят по общоприетия начин. Енциклопеда е запознат с този вид мозъци и съзнанията, които им съответстват. При тебе не е така! Мозъкът ти е изкуствен. Отчасти механичен, отчасти химически, отчасти електронен и бог знае още какъв. Все пак не съм специалист по роботика. Никога преди той не се е натъквал на такъв вид мозъци. Това вероятно го шокира. Ако някога на тази планета е имало цивилизация, тя не е била техническа. Тук няма и следа от техника. Никакви белези, които машините оставят върху планетите.

— Аз го изпързалях — кротко каза Нели. — Той се опитваше да ми прочете мозъка, а пък всъщност аз прочетох неговия.

Макензи се изправи.

— Виж какво... — започна той и седна отново. Загасналата лула увисна между зъбите му.

— Защо никога не си казвала, че можеш да четеш мисли? Сигурно през цялото време си се увъртала около нас да ни четеш мислите и да ни се подиграваш зад гърба.

— Не съм, честна дума — каза Нели. — На, честен кръст, не съм. Дори нямах представа, че мога да го правя. Но щом усетих Енциклопеда да ми ровичка в мозъка, както само той си знае, побеснях. Идеше ми да го напердаша. И реших, че щом той може да ми се рови в главата, и аз бих могла да се ровя в неговата. Опитах и се получи.

— Просто ей така? — попита Макензи.

— Не беше трудно — отвърна Нели. — Стана съвсем естествено. Сякаш съм знаела как става.

— Ако оня тип, дето те е измайсторил, разбере какво му е излязло изпод ръцете, ще си пререже гърлото.

Нели пристъпи по-близо.

— Плаши ме — каза тя.

— Сега пък какво те плаши?

— Това, че Енциклопеда знае твърде много.

— Чуждоземска му работа — рече Макензи. — Трябва да си го очаквала. Не се забърквай с чуждоземна психика, ако не си готова за изненади.

— Не е точно тъй — каза Нели. — Знаех, че си имам работа с чуждоземец. Но той знае и други работи. Дето не би трябвало да ги знае.

— За нас ли?

— Не, за разни други места. Дето не са нито на Земята, нито на тази планета. Където землянин още не е стъпвал. И разни други работи, които нито земляните, нито пък Енциклопеда могат да знаят.

— Например?

— Например съвсем непознати математически уравнения. Няма откъде да ги знае, ако е живял само на тази планета. Уравнения, които не можеш да познаваш, освен ако не знаеш много повече за времето и пространството дори от Земляните. С философията е същото. Шантави идеи, главата ти се замайва, ако се опиташ да си представиш що за хора биха се захванали с тях.

Макензи извади торбичката с тютюн, натъпка си отново лулата и я запали.

— Нели, да не би да мислиш, че Енциклопеда е влизал в други мозъци? Съзнания на други хора, които са идвали тук?

— Възможно е — съгласи се тя. — Навярно преди много време. Той е ужасно стар. Изтърси, че може да бъде безсмъртен, ако поиска. Каза, че няма да умре, докато е останало нещо за научаване във Вселената. Каза още, че щом този момент настъпи, няма да има за какво да се живее повече.

Макензи стисна лулата си със зъби.

— Възможно е да е такъв. Безсмъртен, искам да кажа. Растенията нямат всички тези усложнения, както животните. При необходимите условия теоретически биха могли да живеят вечно.

Тревата на склона изшумя и той отново се облегна на колата с лула в уста. Нели се отдръпна на няколко крачки. Енциклопеда се клатушкаше по хълма. По черупкообразния му гръб пробягваха звездни отблясъци. Изтежко пристъпи към тях, застана до колата и завинти коренчето си в земята, за да се навечеря.

— Разбрах, че искаш да дойдеш с нас на Земята — сговорчиво подхвана Макензи.

Отговорът дойде с премерена твърдост и лаконичност, които сякаш прободоха съзнанието на Макензи:

— Бих искал. Вашата раса е интересна.

Трудно се разговаря с такова нещо, помисли Макензи. Как да си нагодиш думите към него?

— Какво мислиш за нас? — попита той и в същия момент осъзна, че въпросът му е идиотски.

— Знам много малко за вас — заяви Енциклопеда. — Вие сте създали изкуствен живот, докато ние тук познаваме само естествения живот. Вие сте покорили всичко, което може да ви служи. Първото впечатление е, че представлявате потенциална опасност.

— Мисля, че точно затова те попитах — каза Макензи.

— Не съм те разбрал.

— Карай, няма значение.

— Единственият проблем — каза Енциклопеда — е в това, че не знаете накъде сте тръгнали.

— Там е цялото удоволствие — каза Макензи. — Ако знаехме къде отиваме, нямаше да е интересно. А така зад всеки ъгъл дебнат изненади.

— Да знаеш накъде си тръгнал си има своите преимущества — заупорства Енциклопеда.

Макензи изтръска горещата пепел от лулата си.

— Значи вече си ни разкрил, а?

— Не — отвърна Енциклопеда. — Това са само първите впечатления.

Музикалните дървета приличаха на сиви сгърчени призраци в мрачната утрин. Диригентите, с изключение на малцината, които не пожелаха дори да се покажат в знак на протест, че земляните ги събудиха от сутрешната им дрямка, клечаха като черни дяволчета по подиумите.

Делбърт беше яхнал рамото на Смит и стискаше с клюновидната си ръка косата му, за да не падне. Енциклопеда се клатушкаше по посока на сборището. Уейд посочи към подиума на Алдер.

Котловината гъмжеше от хаотичните мисли на множеството малки същества, наклеявали по могилките си. Космите по врата на Макензи леко настръхнаха. Това не бяха отделни, овладени мисли, а поток от стотици мислички, сякаш диригентите клюкарстваха помежду си.

Жълтите възвишения стърчаха като часовои. На пътя, водещ към вала се мержелееше землекопът, подобен на разчекнат бръмбар.

Алдер се изправи на подиума си да ги поздрави. Беше гном със съмнителен вид и чепати крака. Земната делегация наляка по земята. Делбърт се изплези на Алдер от рамото на Смит. За миг всичко утихна и Макензи заговори на гнома без никакви формалности.

— Спасихме Делбърт — каза той. — Доведохме ти го.

Алдер се намръщи. Мислите му помътнях от отвращение.

— Не го искаме при нас — каза гномът.

Макензи се обърка.

— Ние мислехме... — заекна Макензи. — Той е един от вас... толкова се измъчихме, докато го спасим...

— Той е досадник — заяви Алдер. — Той е безчестник. Пълен боклук. Все още обърка нещо.

— Не се надувай толкова — изпиука мисълта на Делбърт. — Вие сте просто едни плямпала. Тълпа заклетни клюкари. Сърдите ми се, защото искам да бъда различен. Защото се измъкнах...

— Виждаш ли го какъв е — каза Алдер на Макензи.

— Е, да — съгласи се Макензи. — Понякога обаче и новите идеи имат някаква стойност. Той би могъл евентуално...

Алдер обвиняващо посочи с пръст към Уейд.

— Беше си наред, преди вие да започнете да се навъртате наоколо — извика той. — Преди да ви уйдиса на акъла. Вие го заражихте с вашите тъпи схващания за музика... — мислите на Алдер се замяха отчаяно, после отново дойдоха на фокус. — Защо изобщо се появихте? Никой ли не ви е питал досега? Защо не си гледате работата?

Уейд, с избила изпод брадата му червенина, беше на границата на апоплектичния припадък.

— Никога през живота ми не са ме обиждали така — простена той и се удари с юмрук в гърдите. — Аз написах велики симфонии на Земята. Никога не съм се захващал с лековата музика. Никога не съм...

— Ти пък си стой в дупката — кресна Делбърт на Алдер. — Вие, момчета, хабер си нямате от музика. Тя просто ви минава покрай ушите. Не ви идва отвътре. Не ви влиза и отвън. Вързали сте си здраво гащите.

Алдер заразмахва юмруци, като чак подскачаше от ярост.

— Що за език! — развика се той. — Това е нечувано!

Целият Боул закипя от стържещи мисли на обида и гняв.

— Чакайте — извика Макензи. — Я всички по-кратко!

Уейд въздъхна шумно и моравият му цвят поизбледня. Алдер клекна отново и разтвори юмруци, опитвайки се да изглежда спокоен. Мисловният тътен спадна до шепот.

— Сигурен ли си? — попита Макензи. — Сигурен ли си, че не искате да си вземете Делбърт?

— Господине — каза Алдер, — не е имало по-щастлив ден за Мелъди Боул от този, в който разбрахме, че Делбърт ни е напуснал.

Нарастващ шепот на съгласие от страна на останалите диригенти съпроводи думите му.

— А има и други, от които бихме искали да се отървем — добави Алдер.

Отчетливо изразена подигравка отекна мисловно някъде в далечината.

— Виждате ли как стоят работите? — Алдер стрелна Макензи с очи. — С какво трябва да се борим. И всичко заради този... този... този...

При вида на Уейд мислите му пак изневериха. Внимателно клекна и отново придаде спокоен вид на лицето си.

— Ако и другите си отидат — каза той, — ще се оправим. Но докато са тук, винаги ще ни създават въртели. Не можем да се съсредоточим, не можем истински да работим. Не можем да вършим нищо така, както искаме.

Макензи побутна шапката си назад и се почеса по главата.

— Алдер, ти сигурно си се объркал — заяви той.

— Надявах се — каза Алдер, — че вие бихте могли да ни избавите от тях.

— Да ви избавим от тях! — извика Смит. — Бих казал, че ще си ги вземем! Толкова, колкото...

Макензи го сръга силно в ребрата. Смит млъкна. Макензи даде вид, че нищо особено не е станало.

— Не можете да вземете дърветата — студено отбеляза Нели. — Противоречи на закона.

Макензи изсумтя.

— На закона ли?

— Точно така, на нормативните актове. Компанията си има нормативни актове. Или ти досега не знаеше? Не си си направил труда

да ги прочетеш навярно. Много ти отива — нула внимание на това, което трябва...

— Нели — рязко я прекъсна Смит. — Не се бъркай. Мисля, че ако можем да направим тази дребна услуга на Алдер...

— Но това противоречи на закона! — възмути се Нели.

— Знам — рече Макензи. — Раздел 34 от главата „Отношения с извънземни форми на живот“: ЧЛЕН НА КОМПАНИЯТА НЕ МОЖЕ ДА УЧАСТВА В КАКВАТО И ДА Е ФАЗА НА ВЪТРЕШНИТЕ ВЗАИМООТНОШЕНИЯ МЕЖДУ ЧУЖДИ РАСИ.

— Това е — рече Нели самодоволно. — Ако вземете дърветата, излиза, че се забърквате в конфликти, които не са ваша работа.

Макензи вдигна ръце.

— Виждаш ли? — каза той на Алдер.

— Ще ви предоставим монопол върху музиката ни — подкупващо рече Алдер.

— Ще ви осведомяваме за всичко ново. Няма да я даваме на групите, ще поддържаме редовни цени...

Нели поклати глава.

— Не! — отсече тя.

Алдер започна да се пазари.

— Бушел и половина вместо два бушела?

— Не! — повтори Нели.

— Това е сделка — заяви Макензи. — Ти само попълни бумагите, ние ще се оправим по-нататък.

— Нели не дава — отбеляза Алдер. — Вие пък сте навити. Не разбирам.

— Ние ще се погрижим за Нели — хладнокръвно вметна Смит.

— Вие не ще получите дървесата! — каза Нели. — Аз не ще ви позволя. Няма да оставя работата така.

— Не й обръщай внимание — рече Макензи. — Ти само ни посочи тези, от които искаш да се отървеш.

Алдер разцъфна.

— Вие ни карате да се чувстваме много щастливи.

Макензи се изправи и се огледа.

— Къде е Енциклопедата? — попита той.

— Изчезна преди минута — отвърна Смит. — Тръгна към колата.

Наистина Макензи го видя да припка по пътеката към върха на възвишението.

Цялата тая работа беше много объркана и напълно откачена. Напомняше една стара книга за деца, написана от човек на име Карол. Нещо доста безсмислено имаше тук. Все едно да извършиш подлост.

Докато се качваше по пътеката към колата, Макензи се питаше дали не трябва да се убоде с нещо, за да се увери, че не сънува. Беше се надявал — само надявал — да предотврати безмилостната, безпощадна война между земляните и планетата, като върне откраднатото пеещо дърво. А ето че се оказа притежател и на други пеещи дървета!

Нещо не е наред, помисли си Макензи, сигурно има някаква нелепа и глупава грешка. Но каква, не можеше да определи.

Всъщност няма за какво да се тревожа, каза си той. Номерът е да се вземат дърветата, преди Алдер и компания да променят решението си.

— Смешна работа — обади се Уейд зад гърба му.

— Така е — съгласи се Макензи. — Тук всичко е смешно.

— Думата ми е за дърветата — продължи Уейд. — Мога да се закълна, че Делбърт си беше съвсем в ред. Пък и другите. Свиреха като всички останали, същата музика. Щях да забележа, ако е имало грешки в оркестрирането или някакви други издънки.

Макензи се обърна и сграбчи Уейд за ръката.

— Искаш да кажеш, че те не са прецаквали концертите? Че тоя Делбърт е свирил като всички останали?

Уейд кимна.

— Не е вярно! — кресна Делбърт от рамото на Смит. — Никога не бих свирил като тях. При мен всичко блика свободно, творенията на сърцето струят надлъж и нашир.

— Откъде извади тия лафове? — срязва го Макензи. — Не бях чувал такова нещо досега.

— Той ме научи — заяви Делбърт, като посочи Уейд.

Уейд се изчерви, свел поглед.

— Това е стара работа — преглътна той. — Тази терминология са я използвали критиците през двадесети век за описание на някои популярни изпълнения. Четох го в една история за възникването на

музиката. Там имаше тълковен речник на термините. Бяха толкова чудновати, че ми се набиха в мозъка.

Смит подсвирна.

— Ето значи как е успял! Извлякъл го е от мислите ти. Същият принцип като на Енциклопеда, само че не толкова съвършен.

— Липсва му избирателността на Енциклопеда — обясни Макензи. — Не е знаел, че това, което изсмуква, се отнася за отдавна отминали неща.

— Изпитвам желание да му извия врата — заплаши Уейд.

— Няма да го докосваш — скръцна със зъби Макензи. — Тази сделка смърди до небето, ама седем пеещи дървета са си седем пеещи дървета. Съмнителна или не, ще доведе сделката докрай.

— Вижте, момчета — намеси се Нели. — Настоявам да не се захващате с това.

Макензи се намръщи.

— Какво ти става, Нели? Стига си ни размахвала закона под носа. Вярно е, че си има правилник, но случаят е по-различен. Компанията може да си позволи да наруши някое и друго правило заради седем пеещи дървета. Нали знаеш какво ще стане, като занесем въкъщи тези седем дървета? Колко мангизи ще смъкнем от музиката им. Ще трябва да създадем специална служба, която да се справя с наплива.

— А най-хубаво в случая е — допълни Смит, — че след като веднъж ги чуят, вече няма отърване. Никога няма да им омръзне. Напротив, с всяко ново слушане желанието им ще нараства. Ще се стигне до пълно привикване, музиката ще стане неделима част от човешкия живот. Хората ще крадат, ще убиват, ще правят всичко, само и само за да слушат музиката на дърветата.

— Това е едно от нещата, от които се страхувам — трезво отбеляза Макензи.

— Аз само се опитах да ви спра — каза Нели. — Знам не по-зле от вас, че законът не търпи подобни неща. Но тука има и нещо друго. Забелязахте ли как се държаха диригентите? Те като че ли издевателстваха. Като тумба гамени, дето си правят майтап с хората по улиците.

— Ти не си в ред — заключи Смит.

— Трябва внимателно да обмислим всичко — каза Макензи. — Ако се разчуе, че сме оставили такъв удар да ни се изплъзне от ръцете, ще ни разпънат на кръст!

— Ще се свържеш ли с Харпър? — попита Смит.

Макензи кимна.

— Трябва веднага да се обадим на Земята, за да изпратят кораб за дърветата.

— Аз все пак си мисля — каза Нели, — че има нещо гнило в тая работа...

Макензи изключи видеофона. Харпър се оказа труден за убеждаване. Като помисли, Макензи осъзна, че наистина всичко това звучи неправдоподобно. Но планетата въобще си беше неправдоподобна.

Той бръкна в джоба си за лулата и кесията. Нели сигурно ще вдигне врява до бога за изкореняването на другите шест дървета, но ще ѝ се наложи да го преглътне. Налагаше се да действат възможно най-бързо. Имаха на разположение най-много една нощ. Липсваше достатъчно серум. Един буркан нямаше да стигне за по-дълго време.

Внезапно до него долетяха викове на ужас. С един скок Макензи излетя през вратата на колата. Сблъска се със Смит, който изскочи иззад ъгъла на землекода. Уейд търчеше към тях откъм възвишението.

— Това е Нели! — извика Смит. — Вижте я!

Нели маршируваше към тях, влачейки след себе си нещо мятащо се и биещо въздуха. Едно стрелящо дърво гръмна и я улучи по рамото, издуха малко прах от нея и я накара да се олюлее.

Мятащото се нещо беше Енциклопеда. Нели го стискаше за коренчето и го влачеше безцеремонно по неравната повърхност.

— Пусни го! — извика ѝ Макензи. — Остави го на мира!

— Той открадна серума — нададе вой Нели. — Открадна го и го разби в скалата.

С параболично движение тя стовари Енциклопеда пред тях. Интелигентният зеленчук се олюля няколко пъти, напрегна се да хване вярната посока и заподскача с плътно намотано около долната си част коренче.

Смит приближи заплашително към него.

— Направо ще те изкормя! — кресна той. — Серумът страшно ни трябваше и ти знаеш защо!

— Вие ме заплашвате със сила — каза Енциклопеда. — Най-примитивният метод за принуда.

— Обаче върши работа! — сръза го Смит.

— Вие имате закон, който забранява заплашването или увреждането на чужди поданици.

— Друже — каза Смит, — трябва по-добре да се запознаеш със законите. Има случаи, когато определен закон не върши работа. И сегашният случай е именно такъв.

— Чакай малко — прекъсна го Макензи и се обърна към Енциклопеда. — Ти какво разбираш под закон?

— Правилата, по които живеете. Нещо неизбежно и нерушимо.

— Това го е научил от Нели! — отсече Смит.

— Значи смяташ, че щом имаме такъв закон, не можем да вземем дърветата, така ли?

— Законът го забранява. Не можете да ги вземете — отвърна Енциклопеда.

— И веднага щом разбра това, ти се промъкна и открадна серума?

— Той се опитва да ни въздейства — заобяснява Нели. — Всъщност тази дума не е съвсем подходяща. Май най-точно казано е да „поставя условия“. Мешавица и половина. Не знам дали се изразявам правилно. Той ни отмъкна серума, за да не можем да се защитим от музиката. Разчитал е, че като я чуем, направо ще отидем и ще вземем дърветата.

— Законно или незаконно?

— Там е въпросът — каза Нели. — Законно или незаконно.

Смит се обърна към роботката.

— Що за дрънканици? Ти откъде знаеш какви са му били намеренията?

— Прочетох му мислите — отвърна Нели. — Малко трудничко, защото ги беше скатал надълбоко. Но част от тях изплуваха, докато го заплашвахте, и аз успях да ги докопам.

— Ти не можеш да правиш това! — извика Енциклопеда. — Не и ти! Ти си машина!

Макензи се изхили.

— Кофти, приятелю, но е точно така. Наистина може.

Смит го погледна въпросително.

— Всичко е наред — рече Макензи. — Не е блъф. Тя ми говори за това снощи.

— Напразно се безпокоите — занарежда Енциклопеда. — Погрешно тълкувате думите й...

Макензи дочу някакъв спокоен глас, идващ сякаш от дълбините на собствения му мозък: „Не вярвай, друже. Не му се връзвай на лъжите.“

— Никодемус! Знаеш ли нещо по този въпрос?

— Цялата работа е в дърветата — каза Никодемус. — Тяхната музика ви въздейства. Тя ви променя, прави ви други. Вземете Уейд например. Той се е променил. Без да го съзнава.

— Ако имаш предвид това, че музиката те обвързва, прав си — рече Уейд.

— С това съм съгласен. Не мога да живея без нея. Не мога да напусна котловината. Вие, господа, може би сте мислили да ме вземете с вас. Но аз не мога да дойда. Не съм в състояние. Така става с всеки. Александър попадна тук за малко, серумът му беше кът. Докторите го пооправиха, но после той се върна. Трябваше да се върне. Не можеше да остане безразличен.

— Работата не е само в това — заяви Никодемус. — Променя те и по всички други направления. Може да ви направи каквито си иска. Променя начина ви на мислене, възгледите...

Уейд пристъпи напред.

— Това не е вярно — извика той. — Аз съм си същият, какъвто бях преди да дойда!

— Но оттогава си изслушал толкова много музика — продължи Никодемус. — В нея е имало толкова непонятни за теб неща. Искал си да ги проумееш, но не си могъл. Едни такива особени емоции, към които се стремиш, но никога не можеш да достигнеш. Странни мисли, които те измъчват с дни...

Уейд се сепна и се втренчи в мъжете с широко отворени очи.

— Точно така беше — въздъхна той. — Точно така беше! — Огледа се като животно, попаднало в капан. — Но аз въобще не се чувствам променен. Аз все още съм човек. Мисля и действам като човек.

— Разбира се — каза Никодемус. — Иначе щеше да се изплашиш. Ако си даваше сметка какво става с теб, ти не би го

допуснал. А в твоя случай имаха само една година на разположение. Само една година за кондициониране. За пет години би бил много по-малко човек. Десет години и ще си точно това, което дърветата искат да бъдеш.

— А ние мислехме да засадим такива дървета на Земята! — извика Смит.

— Седем парчета! И хората да ги слушат. Ден след ден, нощ след нощ. Целият свят, заслушан в тях по радиото. Целият свят — кондициониран, променен от седем пеещи дървета!

— Но защо? — попита объркано Уейд.

— Защо хората отглеждат животни? — попита Макензи. — Няма да го разбереш, ако питаш животните, понеже те не знаят. Да питаш нас самите защо дърветата ни кондиционират, е все едно да питаш кучето защо сме го опитомили. Несъмнено, правят го за собствени цели, ясни и логични за самите тях. Цели, които на нас никога няма да ни изглеждат ясни и логични.

— Никодемус — обади се Енциклопеда. Мислите му бяха ледени. — Ти си предател.

Макензи се изсмя невъзмутимо.

— Тук не си прав — каза той на растението. — Защото Никодемус вече не е зеленчук. На него му се случи това, което вие искахте да се случи на нас. Той е човек във всичко, освен във външния си вид. Мисли като човек. Възгледите му са като нашите, не като вашите.

— Така е — каза Никодемус. — Аз съм мъж.

Сякаш парче плат се раздра с ярост и за миг групата бе заслепена от мощна вълна, изскочила от гъсталака, отдалечен на стотина ярда. Смит внезапно се сгърчи от болка. Вълната стихна.

Вцепенен от изненада, Макензи видя как Смит се превива, сграбчил хълбока си с ръце. Лицето му се изкриви от страданието. Коленете му омекнаха и той се строполи на земята.

Нели се втурна мълчешком към гъсталака. С пресъхнало гърло Макензи се наведе към Смит.

Смит направи опит да се ухили, но това беше гримаса. Устата му се движеше, ала думи не се чуваха. Ръката му се плъзна неуверено встрани, гърдите му се повдигаха и спускаха едва забележимо. Живото му наметало се беше изместило, за да прикрие засегнатата област.

Макензи се изправи и извади пистолета си. Един мъж, изникнал от гъсталака, се целеше в атакуващата Нели. С див вик Макензи стреля от упор. Плющящият изстрел не улучи, но половината гъсталак изчезна в ослепителни пламъци. Въръженият мъж се метна встрани и в следващия миг попадна в обятията на Нели. Докато надаваше протяжен вик на ужас, Нели го завъртя над главата си и го запокити в димящия хрсталак. Макензи, опрял пистолет о хълбока си, наблюдаваше как десният ѝ юмрук се издига и спуска с безпощадна педантичност, чу глухия звук на душата, напускаща тялото.

Отвратен, той отново се обърна към Смит. Уейд беше клекнал до ранения. Вдигна поглед.

— Мисля, че е в безсъзнание.

Макензи кимна.

— Наметалото му го е изключило. Упоило го е. Аз ще го наглеждам.

Изведнъж той забеляза някакво суетене в тревата. Енциклопеда, използвайки момента, се беше скрил от погледите им и тичешком приближаваше горичката от стрелящи дървета.

Тежки стъпки закънтяха зад гърба му.

— Беше Александър — каза пътем Нели. — Повече няма да ни безпокои.

Нелсън Харпър, началникът на гарнизона, тъкмо си палеше лулата, когато видеофонът избръмча и се включи.

Сепнат, Харпър се пресегна и защрака по уреда. Появи се лицето на Макензи, цялото в прах и пот, белязано от уплаха. Не изчака поздрава. Устните му се задвижиха, преди трепкащият екран да се е прояснил.

— Всичко пропада, шефе — каза той. — Сделката пропадна. Не мога да доставя дърветата.

— Връщане назад няма! — изкрещя Харпър. — Вече се обадох на Земята. Задействал съм ги с пълна пара. Казват, че това е най-значителното събитие, което въобще се е случвало някога. След час ще изпратят кораб.

— Обади им се пак и им кажи да не се притесняват толкова — сопна се Макензи.

— Но ти ми каза, че всичко е уредено — развика се Харпър. — Каза ми, че нищо не може да се случи, че ще ги доставиш дори ако

трябва да ги изтръгнеш с нокти и зъби, и да ги дотътриш на гръб.

— Всичко е така — съгласи се Макензи. — Дума по дума. Но тогава не знаех това, което знам сега.

Харпър простена.

— ГАЛАКТИК нафраска новината на първите страници по цялата Слънчева система. Земните радиостанции я предават от Меркурий до Плутон. След по-малко от час всеки мъж, жена и дете ще узнаят, че дърветата са тръгнали към Земята. И изведнъж... Това разбираш ли го, Макензи? Трябва да ги доставим!

— Не мога, шефе — упорито каза Макензи.

— Но защо? — проплака Харпър. — Слушай, бог да ти е на помощ в такъв случай...

— Не мога да ги доставя, защото Нели ги гори. В момента е в Боул с една горелка. Като свърши, няма да има нито едно музикално дърво.

— Тичай да я спреш! Какво си щръкнал тук! Тичай да я спреш! Гръмни я, ако трябва. Прави каквото щещ, само я спри! Тая шантава роботка...

— Аз й казах — прекъсна го Макензи. — Аз й заповядах да го направи. Като свърши тук, ще отида да й помогна.

— Ти си луд, човече — изхриптя Харпър. — Абсолютно побъркан. Ще ти разкатаят фамилията за това. Ще бъдеш голям късметлия, ако останеш жив...

Две бързи ръце се стрелнаха, сграбчиха Макензи за гърлото и го дръпнаха нанякъде. Екранът опустя, но се забелязваше някакво хаотично и смъртно движение, сякаш двама души се бореха на живот и смърт точно пред него.

— Макензи! — изкрещя Харпър. — Макензи! — Нещо се плъосна върху екрана и го разби. Счупеното стъкло зейна като нацърбена паница.

Харпър се вкопчи във видеофона.

— Макензи! Макензи, какво става?

В отговор екранът избухна в силен пламък, забуча като зъл дух и угасна. Харпър стоеше вцепенен наред стаята, заслушан в тихото бръмчене на радиото. Лулата се изплъзна от ръцете му и се търколи на пода, сипейки тлеещ тютюн.

Обзе го леден, лепкав страх. ГАЛАКТИК щяха да го разжалват за такова нещо, беше сигурен в това. Щяха да го пратят на някоя забутана планета като последния некадърник. До края на живота си ще бъде белязан като човек, на когото не може да се разчита, човек, не успял да спаси престижа на компанията. Внезапно блед лъч на надежда проблесна в него. Само ако можеше да се озове там достатъчно бързо! Ако се добереше до Мелъди Боул навреме, щеше да спре тази лудост. Да спаси поне нещичко, поне няколко от тези прекрасни дървета.

Флаерът беше готов, зареден. За половин час ще да прелети над Боул. Хвърли се към вратата и я блъсна. В същия момент едно свистящо топче сякаш му обърса бузата и избухна сред кълба от дим в рамката на вратата. Той инстинктивно се наведе и второ топче му бръсна косата. Третото улучи крака му с болезнена сила и го събори. Четвъртото попадна право в лицето му. С мъка застана на колене, когато още един изстрел го улучи отстрани. Вдигна дясната си ръка, за да предпази лицето си, и получи съкрушителен удар в китката. Болката плъзна по ръката му. В панически ужас той се обърна, изпълзя обратно на четири крака и ритна вратата.

Седнал на пода, стискаше дясната си китка. Мъчеше се да размърда пръстите си и не можеше. Китката явно бе счупена.

След като седмици наред бяха разцентровани, стрелящите дървета около лагера неочаквано си бяха оправили мерниците и започваха яростна атака. Макензи се надигна, като се подпираше на лакът, а с другата ръка опипа пулсиращото си гърло. Вътрешността на землекода танцуваше пред очите му. Главата го цепеше здраво.

Бавно, внимателно той допълзя до стената и се облегна на нея. Постепенно кабината спря да се люлее, но тежестта в главата продължаваше да го мъчи.

Някой стоеше до вратата на колата и той присви очи, за да го фокусира. Гласът на другия го прониза.

— Вземам ти наметалото. Ще ти го върна, щом оставиш дърветата на мира.

Макензи се опита да отговори, но успя само да изхрипти. Опита отново.

— Уейд?

Уейд стоеше на вратата, в едната си ръка държеше чифт наметала, а в другата — пистолет.

— Уейд, ти си луд — прошепна Макензи. — Трябва да изгорим дърветата. Човешката раса няма да може да се спаси. Дори да не успеят сега, ще опитат отново. И пак, и пак. Някой ден ще ни завладеят. Без дори да ходят на Земята. Могат да ни нагодят по техен тертип само със записи — пропаганда от разстояние. Ще трае малко по-дълго, но върши същата работа.

— Те са прекрасни — рече Уейд. — Най-прекрасното нещо в цялата вселена. Не мога да допусна да ги унищожиш. Не трябва да ги унищожаваш.

— Не виждаш ли, че точно това ги прави опасни — изхриптя Макензи. — Тяхната красота, красотата на тяхната музика е фатална. Никой не може да ѝ устои.

— Аз затова живея — спокойно каза Уейд. — Ти твърдиш, че заради тях вече не съм съвсем човек. Но какво значение има това? Трябва ли чистотата на вида да се фетишизира, да ни обвързва в безрадостно съществуване, когато ни се предлага нещо по-хубаво и по-висше? Ние никога не бихме го узнали. Това е най-хубавото от всичко — че никога няма да го разберем. Те ще ни променят, вярно е, но толкова бавно, толкова постепенно, колкото не можем дори да предполагахме. Новите ни решения, действия, начин на мислене ще ни се струват като наши собствени. И дърветата няма да са нищо повече от една природна забележителност.

— Те искат нашата техника — каза Макензи. — Растенията не могат да правят машини. Притежавайки ги, сигурно ще ни тласнат в посока, която ние никога не бихме поели, ако следвахме нормалния си път.

— Как можем да сме сигурни, че нормалният ни път е правилен? — попита Уейд.

Макензи се облегна още по-здравио на стената. Главата го цепеше, гърлото продължаваше да го боли.

— Мислил ли си за това? — каза той.

Уейд кимна.

— Първоначално изпитваш естествена реакция на ужас. Тази реакция, разбира се, е погрешна. Нашите училища учат децата ни на определен начин на живот. Пресата се мъчи да оформи мненията и вярата на възрастните. Дърветата не правят нищо повече от това, което ние самите правим със себе си. И може би с не по-користни подбуди.

Макензи тръсна глава.

— Ние трябва да живеем нашия собствен живот. Трябва да следваме пътя, проправен от човечеството. Във всеки случай ти си губиш времето.

— Не разбирам — каза Уейд.

— Нели вече гори дърветата — обясни Макензи. — Изпратих я още преди да се обадя на Харпър.

— Не е вярно — каза Уейд.

Макензи се размърда, уж да раздвижи крака.

— Какво искаш да кажеш?

Уейд леко повдигна пистолета си веднага щом Макензи отдели гръб от стената.

— Няма значение какво искам да кажа. Нели не изгаря никакви дървета. Не е в състояние да гори дървета. Нито пък ти, защото аз взех и двете горелки. И колата ви няма да тръгне. Погрижил съм се за това. Така че единственото нещо, което можеш да направиш, е да си седиш тук.

Макензи погледна към лежащия на пода Смит.

— И неговото наметало ли взе?

Уейд кимна.

— Но ти нямаш право! Смит ще умре. Без наметалото няма шанс да оцелее. Покривалото може да го изцери, да го нахрани, да го стопли...

— Много разумно постъпваш, като поставяш условията си направо.

— Твоето условие — рече Макензи — е да не навредим на дърветата.

— Да.

Макензи поклати глава.

— Не мога да се възползвам.

— Когато решиш, просто излез и ме повикай — каза Уейд. — Ще бъда на един вик разстояние.

Той бавно се отдръпна от вратата.

* * *

Смит имаше нужда от топлина и храна. Той се беше посъвзел, трескаво мърмореше кашляше, а ръката му инстинктивно притискаше наранения хълбок. Наведен над него, Макензи се опита да го успокои. Обзе го тих ужас от мисълта часовете, които ги очакваха.

В колата нямаше храна, нямаше с какво да се стоплят. Докато притежаваха наметалата си, това не беше проблем, но сега наметалата липсваха. Макензи щателно прерови аптечката, но не намери в нея нищо, което да успокои болките на Смит, нищо, което да спре треската му. Нищо, което да замени наметалата. Ядреният двигател можеше да служи и за отопление, ако Уейд не беше отнесъл запалителния механизъм.

Нощта се спускаше и щеше да става все по-студено. Нямаше да бъде смъртоносен студ, но можеше да предреша съдбата на човек в състоянието на Смит. Макензи клекна и се загледа в него. „Ех, ако можех да намеря Нели“, помисли той.

Вече беше се опитал да я открие. Пробяга около миля по оврага на Боул, но не видя и следа от нея. Страхуваше се да продължи, страхуваше се да остави за по-дълго приятеля си в землекода.

Смит промърмори нещо и Макензи се надвеси над него, за да долови думите му. Но думи нямаше.

Бавно се изправи и се запъти към вратата. Той се нуждаеше преди всичко от топлина. След това от храна. Топлината беше на първо място. Огънят на открито, разбира се, не е най-доброто, но все пак е повече от нищо. Изтръгнатото музикално дърво с открояващи се на фона на небето корени се мярна пред погледа му в мрака. Откри няколко сухи клона и ги счупи. С тях щеше да запали огъня, а после да го поддържа със сурови съчки. Утре ще потърси по-подходящо гориво.

Долу, в котловината, музикалните дървета се настройваха за вечерния си концерт.

В землекода намери нож. Старателно накълца няколко клонки, подреди ги и извади запалката си. Щракна с нея и видя силуета на дребна фигура, клекнала на прага на землекода.

Стреснат, Макензи се вторачи в седящото до вратата нещо.

Пискливата мисъл на Делбърт се заби в мозъка му.

„Какво правиш?“

— Паля огън — отвърна Макензи.

„Какво е огън?“

— Това е ... ъ-ъ... не знаеш ли какво е огън?

„Гц“ — отвърна Делбърт.

— Това е химическа реакция — каза Макензи. — Разгражда материята и освобождава енергия във вид на топлина.

„От какво се прави огънят?“ — попита Делбърт, зяпнал към запалката.

— От клонки на дърво.

Очите на Делбърт се разшириха, мисълта му прозвуча нервно:

„Дърво ли?“

— Да, дърво. Или дърва. Дървата горят. Топлят. Трябва ми топлина.

„От какво дърво?“

— Защо...? — Макензи внезапно млъкна, схванал каква е работата.

Отпусна палеца си и запалката угасна.

Делбърт се разкрещя гневен и ужасен:

„Това дърво е мое! Правиш си огън от моето дърво!“

Макензи седна мълчешком.

„Щом дървото изгори, то умира, нали? Нали умира, щом изгори?“

Макензи кимна.

„Но защо го правиш?“ — изписка мисълта на Делбърт.

— Трябва ми топлина — твърдо заяви Макензи. — Ако не е топло, приятелят ми ще умре. Само така мога да го стопля.

„А моето дърво?“

Макензи сви рамене:

— Трябва ми огън, ясно ли ти е? И ще си го стъкмя, както си знам.

Щракна отново с палец и запалката светна.

„Но аз нищо не съм ти направил“ — проплака Делбърт, като се люлееше на перваза на металната врата. — „Аз съм ти приятел. Никога нищо лошо не съм ти направил.“

— Така ли? — попита Макензи.

„Да“ — потвърди мисълта на Делбърт.

— А какво ще кажеш за вашия план? Дето се опитахте да ме изпързаяте да вземем дърветата на Земята?

„Това не беше моя идея“ — разгорещи се Делбърт. — „Нито пък на дърветата. Всичко това го измъдри Енциклопеда.“

Една тумбеста сянка се мярна на вратата.

— За мен ли става дума?

Енциклопеда се беше върнал. Като потупа свойски Делбърт по рамото, той влезе в землекода.

— Видях Уейд — каза той.

Макензи го прониза с поглед.

— Значи си мислиш, че е безопасно да дойдеш тук?

— Разбира се — рече Енциклопеда. — Вашите силови методи вече не вървят. Няма как да ги приложите.

Ръката на Макензи се стрелна, сграбчи в мъртва хватка Енциклопеда и го запокити навътре в колата.

— Само се опитай да минеш през тази врата! — изсъска той. — Веднага ще разбереш дали силовите методи не вършат работа.

Енциклопеда се надигна и се отръска като разрошена кокошка. Но мисълта му беше спокойна и хладнокръвна.

— Не виждам каква изгода може да имате от това.

— Супичка — невъзмутимо отвърна Макензи и прониза Енциклопеда с поглед.

— Хубава зеленчукова супичка. Нещо като борш. Не си падам много по борша, но...

— Супичка ли?

— Аха, супичка. Чорбица. Хапване.

— Хапване! — мисълта на Енциклопеда се замята възбудено. — Ще ме използваш за храна!

— Защо не? — попита Макензи. — Ти си просто зеленчук. Безспорно интелигентен зеленчук, но все пак зеленчук.

Той усети опипващите мисловни пипала на Енциклопеда в мозъка си.

— Давай — каза му той. — Обаче хич няма да харесаш това, което търсиш.

Мислите на Енциклопеда чак се задъхаха.

— Ти си го скатал от мен! — укоризнено каза той.

— Ние нищо не скатаваме — заяви Макензи. — Просто досега не се е налагало да мислим за това... да си спомняме за какво хората са използвали растенията едно време и за какво все още ги използват в

някои случаи. Единствената причина да не го правим толкова често сега е, че сме превъзмогнали нуждата от тях. Но ако такава нужда възникне...

— Вие ни ядете! — изскърца Енциклопедата. — Използвайте ни за строителни материали! Добивате от нас топлина!

— По-кратко — каза му Макензи. — Теб просто те шокира начинът, по който го правим. Мисълта, че го смятаме за правилно. Че просто отиваме и вършим с растенията каквото си искаме, без да ги питаме, без дори да се замисляме какво те мислят по въпроса. Това накърнява родовото ти достойнство.

Той млъкна и се приближи до вратата. От котловината се разнесоха първите тонове на музиката. Настройването преди концерта беше приключило.

— Добре — каза Макензи. — Ще те засегна още малко. Дори ти за мен не си нищо повече от едно растение. Това, че си научил някои цивилизовани трикове, не ни прави равени. По никакъв начин. Ние, хората, не забравяме лесно миналото. Ще трябва да минат хиляди години на контакти с такива като вас, за да започнем да ви възприемаме като нещо по-различно от обикновени растения. Нещо, което някога сме използвали и можем да използваме отново.

— Дори и във вид на борш ли?

— Дори и във вид на борш.

Музиката спря. Спря внезапно, наскоро нотата.

— Виждаш ли? — каза Макензи. — Дори и музиката ви изневерява.

Тишината ги погълна и в настъпилото мълчание прозвуча едно тежко и солидно „троп-троп“.

— Нели! — извика Макензи.

Масивната ѝ сянка изникна от мрака.

— Да, шефе, аз съм — потвърди Нели. — Я глей кво ти нося.

Тя захвърли Уейд пред вратата.

Уейд се претърколи и простена. Две пърхащи живи наметала отхвъркнаха от раменете му.

— Нели — строго каза Макензи. — Нямахте нужда да го пребиваш. Трябваше само да ми го доставиш, аз щях да се погрижа за него.

— Ама, шефе — запротестира Нели, — аз не съм го пребила. Той така си беше, като го намерих.

Никодемус се наместваше на раменете на Макензи, а наметалото на Смит се стрелна към ъгъла, където лежеше стопанинът му.

— Това е наше дело, шефе — протръби Никодемус. — Ние го извадихме от строя.

— Извадихте го от строя?

— Ами да, бяхме двама на един. И го отровихме.

Никодемус се отпусна на раменете му.

— Не го харесвам — заяви той. — Няма нищо общо с тебе, шефе. Не исках да се променям по негов тертип. Искам да съм като теб.

— А отровата? — попита Макензи. — Нищо фатално, надявам се?

— Естествено. Само малко го омаломощихме. Не разбра какво става, докато не беше вече твърде късно. Тогава се спазарихме с него. Казахме му, че ще го поддържаме, ако ни върне обратно. Беше тръгнал насам, но никога нямаше да стигне, ако не беше Нели.

— Шефе — примоли се Нели, — като се освести, ще ми го пуснеш ли за пет минутки?

— Не! — отсече Макензи.

— Ама той ме върза! — писна Нели. — Причака ме иззад баира, хвана ме с ласо и ме остави да вися. Едвам се освободих. Честно, няма да го повреждам много. Само ще го пообработя лекичко...

Откъм хълма се дочу шумолене на трева, сякаш стотици крачета прииждаха към тях.

— Имаме си гости — рече Никодемус.

Гостите, както успя да види Макензи, бяха диригентите. Цели дузини дребни гномообразни фигурки, скачащи на задните си крака. Очичките им светеха. Един от тях излезе напред. Като приближи, Макензи видя, че беше Алдер.

— Е? — попита Макензи.

— Дойдохме да обявим края на сделката — изписка Алдер. — Делбърт ни разказа всичко.

— Какво ви разказа?

— Това, което правите с дърветата.

— А, това ли?

— Да, това.

— Но сделката вече е сключена. Не можете да се отмятате. Земята чака с нетърпение...

— Не ме будалкай — изръмжа Алдер. — Вие вече ни искате не повече, отколкото ние вас. Беше мръсен номер да се захващаме. Енциклопеда ни придума. Каза ни, че имаме дълг. Дълг към нашата раса. Да действваме като мисионери спрямо по-низшите раси в Галактиката. Отначало не си давахме сметка за това. Музиката, сами виждате, е нашият живот. Толкова отдавна творим музика, че коренът ни се губи в древната история на тази планета, преминала преди хилядолетия през зенита на своето съществуване. И ще създаваме музика до деня, в който тя, планетата, започне да се разпада под краката ни. Вие живеете по законите на действието. Ние живеем по законите на музиката. Червената симфония на Кадмар беше за нас по-велик триумф, отколкото е за вас откриването на нова планетна система. Ние се радвахме, когато вие харесвахте нашата музика, и ще се радваме, ако тя продължава да ви харесва, дори след всичко, което се случи. Но няма да допуснем някой от нас да замине на Земята.

— Още ли важи монополът върху музиката? — попита Макензи.

— Още. Когато поискате, можете да запишете симфонията ми. Като създадем нови, ще ви се обадим.

— А пропаганда чрез музика?

— Отсега нататък няма да има — обеща Алдер. — Музиката ще ви въздейства само чрез собственото си величие. Тя, а не ние, ще моделира живота ви.

— Можем ли да разчитаме на това?

— Разбира се. Можете и да го проверите, въпреки че няма да е необходимо.

— Ще го проверим — заяви Макензи. — Съжалявам, но не можем да ви имаме доверие.

— Истински съжалявам, че не можете да ни имате доверие — каза Алдер.

Прозвуча, сякаш сам си вярваше.

— Щях да ви запаля — заговори Макензи със злоба в гласа си. — Да ви унищожа. Да ви затрия. Нищо не можеше да ми попречи. Нямахте да ме спрете по никакъв начин.

— Вие все още сте си варвари — отбеляза Алдер. — Овладели сте звездните разстояния, създали сте велика цивилизация, но методите ви са жестоки и извратени.

— Енциклопеда ги нарича силови методи — рече Макензи. — Няма значение какви са, важното е, че действат. Нас те ни задоволяват напълно. Предупреждавам ви, само да се опитате да изиграете пак човешкия род, ще ви го върнем тъпкано. Човекът е в състояние да унищожи всичко, за да оцелее. Запомнете това. Ние разрушаваме всичко, което ни заплашва.

Нещо изшумоля до колата и Макензи погледна натам.

— Енциклопеда! — извика той. — Опитва се да избяга! Нели!

Чу се шум от боричкане.

— Хванах го, шефе — каза Нели.

Роботката изникна от тъмнината. Влачеше Енциклопеда, стиснала листенцата на перчема му.

Макензи се обърна отново към диригентите, но те бяха изчезнали. Тревата наоколо тайнствено шумеше от дузините порещи я крачета.

— И сега кво? — попита Нели. — Ще горим ли дърветата?

Макензи поклати глава.

— Не, Нели. Няма да ги горим.

— Бая ги стреснахме — каза тя. — Изприщиха се от страх.

— Може би — каза Макензи. — Да се надяваме, че е тъй. Но те не са само уплашени. Вероятно ни ненавиждат, а това е още по-добре. Все едно, че ние се отвращаваме от някоя форма на живот, която отглежда хора за храна и възприема човека само като нещо годно за ядене. Те винаги са се мислили за най-голямата интелектуална сила във Вселената. Ние ги потресохме. Изплашихме ги, уязвихме гордостта им, разклатихме вярата им. Бяха се захванали с нещо, което за тях не е просто игра. Сигурно добре ще се замислят, преди да опитат пак.

Долу, в котловината, музиката започна отново.

Макензи отиде да види какво става със Смит. Той спеше спокойно, с увито около него наметало. Уейд седеше в ъгъла, подпрял главата си с ръце. Отвън долетя ракетно бръмчене и викът на Нели. Макензи изскочи през вратата. Над котловината кръжеше кораб и заливаше околността с потоци светлина. После бързо се устреми

надолу и се приземи на стотина ярда разстояние. Харпър излезе с превързана дясна ръка и се завтече към тях.

— Не си ги изгорил! — викаше той. — Не си ги изгорил!

Макензи кимна. Харпър го потупа по рамото със здравата си ръка.

— Знаех си, през цялото време знаех, че няма да го направиш. Будалкаш се с шефа си, а? Малко майтап, нали така?

— Не точно майтап.

— Сега относно дърветата — рече Харпър. — Въпреки всичко не можем да ги пратим на Земята.

— Аз ти казах.

— Току-що се обадиха оттам. Излиза, че имало закон, приет преди стотици години, срещу внасянето на чуждоземни растения. Някакъв тъпанар навремето довякъл от Марс наръч бурени и те за малко да съсипят Земята. Тъй че се наложило да прокарат закона. И си стоял този закон, забравен от всички.

Макензи пак поклати глава.

— Някой се е сетил да го изрови.

— Точно така — каза Харпър. — Наложиха заповед за цялата Галактика. Не можем да пипаме дърветата.

— Не бихме и могли. Те самите няма да тръгнат.

— Но нали беше сключил сделка! Нямаха търпение да заминат...

— Това беше преди да разберат, че използваме растенията за храна и тем подобни...

— Но...

— За тях — продължи Макензи — ние сме шайка човекоядци. Нещо, с което след време ще си плашат малките: ако не слушаш, ще дойдат човеците!

Нели се показа иззад землекода. Все още стискаше Енциклопеда за чимчето на главата му.

— Ей — извика Харпър. — Какво става тук?

— Ще трябва да устроим концентрационен лагер — отвърна Макензи. — С непристъпни стени — той посочи Енциклопеда.

Харпър се опули.

— Че какво толкова е направил?

— Просто се опита да завладее човешкия род.

Харпър въздъхна.

— Значи трябва да вдигаме две огради. Стрелящото дърво в гарнизона е полудяло, пука навсякъде.

Макензи се ухили.

— Е, можем да минем и с една за двамата.

КЪЩАТА НА ГАГАРИТЕ

Когато откри тази къща, Дейвид Латимър се бе загубил. Пътуваше към Уаялузинг — град, за който бе чувал, но никога не бе стъпвал в него, и очевидно беше свърнал по погрешен път. Бе минал през две селца, Екселсиор и Навар, и ако не го лъжеха указателите, след още няколко мили щеше да попадне в Монфорт. Надяваше се там някой да го упъти.

По тесния, криволичещ селски път нямаше почти никакво движение. Обкръжено от брезови и иглолистни горички, шосето лъкатушеше през хълмисти пущинаци, които се спускаха към морския бряг, и от далечината почти през цялото време долиташе приглушеният гръм на прибоя по купищата огромни крайбрежни канари.

Колата се катереше по дълъг и стръмен склон, когато зърна за пръв път къщата между шосето и брега. Широка порутена фасада от камъни и тухли, с масивни двойни комини в двата края на покрива беше разположена пред стара брезова горичка, толкова високо над околността, че сякаш се рееше в небето. Той намали скоростта, отклони колата към ръба на пътя и спря, за да огледа по-добре.

Към входа на къщата завиваше в полукръг широка тухлена алея. Из добре поддържаната ливада отпред растяха няколко огромни дъба и в сенките им се гушеха изящни каменни скамейки, на които сякаш никой никога не бе сядал.

На Латимър му се стори, че това място излъчва призрачно и приятно настроение — чувство за уединеност, за древно достолепие и оттегляне от света. Над ливадата грозно и кощунствено стърчеше едро изписана табела:

ЗА ПРОДАН ИЛИ ПОД НАЕМ

Търсете агенция „Кембъл“ — половин миля надолу по пътя.

Стрелката под надписа поясняваше къде е „надолу“.

Латимър нямаше желание да продължи по пътя. Седеше си кротко в колата и гледаше къщата. Помисли, че морето трябва да е съвсем близо от другата страна; навярно се виждаше от задните прозорци на втория етаж.

Именно слуховете за подобна уединена обител го бяха насочили към Уаялузинг — да потърси местенце, където няколко месеца да порисува на спокойствие. Е, местенцето сигурно щеше да е по-скромно от това тук, макар че му го бяха описали доста смътно.

Прекалено е скъпо, помисли той, гледайки къщата; най-вероятно щеше да струва повече, отколкото можеше да си позволи, макар временно да бе понапълнил джоба след последните две продадени картини. Ала можеше и да се окаже не чак толкова скъпо, колкото предполагаше; за повечето хора подобни къщи не крият кой знае каква привлекателност. Прекалено голяма беше, но това не го смущаваше; за няколкото месеца, които би прекарал тук, можеше да се настани чергарски в една-две от стаите.

Помисли си колко е странна тази вградена привлекателност с която го бе пленила къщата — инстинктивната, спонтанната привлекателност, мигновеното разбиране, че тъкмо такова място е имал предвид. Без сам да знае досега какво всъщност търси. Стара, каза си той — век, най-вероятно даже два. Построена от някой отдавна забравен барон на дърводобива. Необитаема, изглежда, от доста години.

Той превключи на скорост и бавно потегли по пътя, като се озърташе през рамо към къщата. Половин миля по-нататък, в покрайнините на някакво селце, навярно Монфорт, макар че нямаше надпис да го потвърди, килната провиснала табела върху стара килната барака известяваше, че тук е агенция „Кембъл“. Почти неволно, без още да е решил, той отклони колата и спря пред бараката.

Вътре седеше мъж на средна възраст, в опърпан памучен панталон и поло, вдигнал крака върху отрупаната с вехтории маса.

— Наминах да поразпитам за старата къща край пътя — каза Латимър. — Оная с тухлената алея.

— А, оная — рече човекът. — Е, право да си кажа, чужденецо, не мога да ти я покажа сега. Чакам един клиент, който иска да види имота на Фъргюсън. Обаче знаеш ли какво? Мисля, че мога да ти дам ключа.

— Няма ли поне да кажете колко може да е наемът?

— Защо не я поогледаш най-напред? Виж я как ти се струва. Усети я. Разбери дали си пасвате. Ако ти хареса, можем да поговорим. Не е лесна за настаняване тая къща. Не е по вкуса на повечето хора. Прекалено голяма, това едно на ръка, прекалено стара. Мога да ти направя отстъпка.

Човекът свали крака от масата и ги тропна на пода. Като порови из чекмеджето, измъкна ключ със закачено картонче и го пусна пред себе си:

— Поогледай и пак ела. Работата с Фъргюсън няма да ми отнеме повече от час-два.

— Благодаря — каза Латимър и взе ключа от масата.

Малко по-късно той спря колата пред къщата и се изкачи по стъпалата. Ключът меко се превъртя в ключалката и вратата се отвори на добре смазани панти. Латимър влезе във вестибюл, който пресичаше цялата къща, осеян от двете страни с врати към приземните стаи, а в дъното имаше стълба за втория етаж.

Вестибюлът беше сумрачен и прохладен, изпълнен с неясно обаяние. Когато тръгна из него, дъските под краката му не скърцаха, както би могло да се очаква в толкова стара къща. Нямахше дъх на застояло, мирис на влага и плесен, нито пък следи от прилепи или мишки.

Вратата отдясно беше отворена, както и всички други врати към вестибюла. Той надзърна в стаята — широка стая, в която лъчите на залязващото слънце се лееха през прозорците от двете страни на мраморна камина. Срещу нея имаше по-малко помещение с камина в ъгъла. Библиотека или кабинет, помисли той. При строежа на къщата по-голямата стая несъмнено бе замислена като ателие. По-нататък отдясно откри нещо, което би могло да бъде кухня с голямо, удобно иззидано огнище — навярно използвано за готвене в добрите стари времена; отсреща видя нова голяма стая, пак с мраморна камина между прозорците, с овални стенни огледала и ажурен полилей под тавана. Веднага разбра, че това трябва да е столовата, най-подходящото място за задушевна трапеза с официални гости.

Той поклати глава пред гледката. Всичко беше прекалено разкошно за него, далеч по-просторно и елегантно, отколкото бе предполагал. Ако искаше да живее, както се полага в подобен дом,

трябваше само за мебелите да прахоса цяло състояние. Бе си казал, че колкото за лятото може да се настани по чергарски в една-две стаи, но лагеруването в такава сграда би било светотатство; тя заслужаваше по-достоеен наемател.

И все пак очарованието не чезнеше. Наоколо витаеше чувство на откритост, въздушност, покой. Тук човек не би се усещал притеснен, би имал простор за движение. Къщата умиротворяваше душата. Не беше жилищна площ, а място за живот.

Човекът бе казал, че не е лесна за настаняване, че не е по вкуса на повечето хора — прекалено голяма, прекалено стара — и че може да предложи изгодна сделка. С болка на сърцето Латимър призна, че онзи е прав. Въпреки цялата си привлекателност сградата наистина беше прекалено голяма. Дори за чергарско летуване в нея щяха да са нужни твърде много мебели. Ала при все това привличането към нея — почти физическо привличане — продължаваше да го държи.

Излезе през вратата в дъното на вестибюла и се озова на широка веранда, която се простираше покрай цялата задна стена. Под него склонът, покрит със стари брези и гладка зелена морава, слизаше към морския бряг, където прибоят обвиваше канарите в облаци бяла пяна. Стенещи птици ята висяха като бледи призраци над вечното нашествие на вълните, а по-нататък, чак до хоризонта, се стелеше сивосинкавият океански простор.

Това място бе дирил, разбра той — свободно кътче, способно да отърси четката му от условностите, в които от време на време се чувства оплетен всеки художник. Тук властваше отдалеченост от всичко друго, невидима преграда го отделяше от пренаселения свят. Наоколо имаше не обекти за рисуване, а места, където да пренесе върху платната онзи отчаян копнеж за самоизразяване, който усещаше у себе си.

Слезе надолу по дългата морава край оголените от старост брези и стъпи на брега. Намери удобен камък и седна на него, усещайки първична наслада от вятъра, водата, небето и самотата.

Слънцето бе залязло и тихи сенки плъзваха по земята. Време е да вървя, каза си той, но продължи да седи, омаян от деликатното прииждане на мрака, от едва доловимите промени в цвета на водата.

Когато най-сетне се изправи и пое нагоре по моравата, огромните брези бяха придобили някакъв призрачен оттенък, който

неясно искреше в здрача. Вместо да се връща в къщата, той я заобиколи, за да излезе отпред. Стигна до тухлената алея и закри енергично, припомняйки си, че пак ще трябва да влезе, за да заключи вратата в дъното на фойето.

Едва когато наближи парадния вход, осъзна, че колата му е изчезнала. Застина на място, смутен и объркан. Беше я оставил тук, отлично си спомняше. Възможно ли бе да е паркирал встрани от пътя и да е дошъл по алеята, а след това да е забравил?

Обърна се и тръгна надолу по алеята, потропвайки с подметки върху тухлената настилка. Не, по дяволите, каза си той, минах с колата оттук — помня как карах. Озърна се и не видя никаква кола, нито пред къщата, нито край завоя на алеята. Затича се, хукна към пътя. Минали са някакви хлапаци и са я избутали до шосето — това трябваше да е отговорът. Детинска шега, пакостниците сега се криеха някъде и се кикотеха под сурдинка, гледайки как търчи да я намери. Не, и така не става, помисли си той — беше я оставил с дръпната ръчна спирачка и заключена. Нямаше начин да я избутат, освен ако бяха счутили някое стъкло.

Тухлената алея свърши и по-нататък липсваше шосе. Ливадата и отклонението слизаха донякъде, после се извисяваше гора и преграждаше пътя. Дива непроходима гора, мрачен гъсталак, грамадни дървета се възправяха там, където неотдавна бе шосето. До ноздрите му долетя влажният дъх на горска плесен; някъде сред мрака на короните закряска кукумявка.

Той пак се завъртя с лице към къщата и видя грейнали прозорци. Не може да бъде, каза си с пълно основание. В къщата нямаше жива душа, нямаше кой да включи лампите. Пък и най-вероятно електричеството отдавна беше прекъснато.

Но прозорците упорито продължаваха да светят. Дума да няма, лампите вътре бяха включени. Зад гърба си чуваше странния шепот на листата и вече не една, а две кукумявки си подвикваха.

Неохотно, без още да вярва, той пое нагоре по алеята. Трябваше да има някакво обяснение. Навярно щом го узнаеше, всичко щеше да му се стори свършено просто. Може да се беше обърнал някак, както се бе обърнал малко по-рано днес, поемайки по погрешен път. Може би имаше провал в спомените, може би по странна и страшна причина бе пострадал от загуба на паметта. Това можеше и да не е къщата, в

която влезе да огледа, макар да настояваше пред себе си, че несъмнено изглежда както преди.

Върна се по тухлената алея, изкачи се по стълбището към входа и още преди да бе стигнал последното стъпало, вратата се отвори и един човек в ливрея отстъпи настрана, за да го пропусне навътре. — Малко позакъсняхте, сър — каза човекът. — Мислехме, че ще дойдете доста по-рано. Останалите ви чакаха, но току-що влязоха да вечерят, предполагайки, че сте задържан от нещо неотложно. Заповядайте на масата.

Латимър се поколеба.

— Всичко е наред, сър — добави човекът. — Само в празнични случаи държим на специално облекло за вечеря. Изглеждате съвсем подходящо.

Вестибюлт бе осветен от къси свещи, закрепени в стенните свещници. Край тях висяха картини, а до стената бяха подредени малки канапета и няколко стола. От столовата долитаха звуците на разговор.

Икономът затвори вратата и тръгна през вестибюла.

— Насам, моля ви, сър.

Разбира се, всичко това беше безумие. Невъзможно бе да става наистина. Просто си го въобразяваше. Сигурно стоеше отвън на тухлената алея, обърнал гръб на гората с кряскащите кукумявки, и си въобразяваше, че е тук, в този сумрачен вестибюл, а пък от столовата се носят разговори и смях.

— Сър — каза икономът, — ако обичате.

— Но аз не разбирам. Тази къща преди час...

— Останалите ви чакат. Отдавна се надявах да ви срещнат. Не бива да се бавите.

— Добре тогава — рече Латимър. — Няма да се бавя.

Пред входа на столовата икономът пак се отдръпна настрана да му направи път.

Останалите седяха край дълга, изискано подредена маса. Свещникът искреше от пламъчетата на дълги тънки свещи. Край стената стояха сервитьорки в спретнати униформи. В бюфета блестяха порцелан и гравирани кристали. На масата имаше букети цветя.

Мъж в зелена спортна риза и кадифено яке се надигна от масата и му махна с ръка.

— Насам, Латимър. Вие сте Латимър, нали?

— Да, аз съм Латимър.

— Мястото ви е тук, между мен и Енид. Засега няма да ви запознавам с всички. После ще имаме време за това.

Едва усещайки пода под краката си, Латимър тръгна към масата през мъглата, изпълваща съзнанието му. Непознатият все още не седнаше и го посрещна с протегната мускулиста ръка. Латимър протегна своята и усети топло, здраво ръкостискане.

— Аз съм Ъндърруд — каза човекът. — Хайде, сядайте. Без формалности. Тъкмо започвахме със супата. Ако вашата е изстинала, ще поръчаме да ви донесат нова.

— Благодаря — отвърна Латимър. — Сигурен съм, че няма нужда.

От другата му страна Енид подхвърли:

— Чакахме ви. Знаехме, че идвате, но толкова се забавихте.

— На някои им трябва повече време, отколкото на други — отбеляза Ъндърруд. — Така си е.

— Обаче аз не разбирам! — възкликна Латимър. — Не знам какво става.

— Ще разберете — каза Ъндърруд. — Всъщност няма нищо особено.

— Опитайте супата — подкани го Енид. — Много е хубава. Тук ни правят великолепна рибена чорба.

Тя беше дребничка, тъмнокоса и черноока, някак странно напрегната и жива.

Латимър пое лъжицата и гребна от супата. Енид бе права — великолепна рибена чорба.

Мъжът, седнал отсреща, се представи:

— Аз съм Чарли. По-късно ще си побъбрим. Готови сме да отговорим на всички въпроси.

— Знаете ли, и ние не сме твърде наясно — каза жената до Чарли. — Но няма значение. Аз съм Алис.

Тук-там сервитьорките вече прибираха супените чинии и носеха салата. Кристалът и порцеланът в бюфета блестяха все тъй ярко в лъчите на свещите. Цветята върху масата бяха божури. Освен Латимър вечеряха още седем души.

— Вижте какво — рече той. — Аз само дойдох да разгледам къщата.

— Точно така се случи и с всички нас — отвърна Ъндърууд. — Не наведнъж и не наскоро. Поотделно, с години разлика. Макар че не знам точно колко години. Джонатън, ей онова брадатото старче на края на масата, е пръв между нас. След него един по един дойдоха и другите.

— Къщата — каза Енид — е капан с идеално смазана пружина. Ние сме като мишки в мишеловка.

Алис се намеси от далечната страна на масата:

— Ако я слуша човек, ще рече, че е нещо страховито. Нищо подобно. За нас се полагат изключителни грижи. Имаме персонал, който ни готви храна и я сервира, оправя ни леглата, поддържа ред и чистота...

— Но кому е нужно да ни лови в капан?

— Това — заяви Ъндърууд — е загадката, която всички се мъчим да решим... освен един-двама напълно обезсърчени. Ала макар да са предложени няколко теории, все още няма отговор. Понякога се питам защо ли ни е нужен. Ще се почувстваме ли по-добре, ако узнаем кой ни е пленил?

Капан с идеално смазана пружина, помисли Латимър. Наистина беше така. Спомни си спонтанната, инстинктивна привлекателност, с която го бе пленила къщата — даже просто като минаваше с колата, чарът бе долетял до него.

Салатата беше превъзходна, бифтекът и варените картофи не й отстъпваха. Оризовият пудинг се оказа най-вкусният десерт, който Латимър бе опитвал. Въпреки тревогата той откри, че се наслаждава на вечерята, на лекия, остроумен разговор, прелитащ над масата.

Когато вечерята свърши, всички минаха в ателието и насядаха пред огъня в голямата мраморна камина.

— Дори през лятото — каза Енид, — щом се свечери, тук става прохладничко. Радвам се на това, защото обичам огъня. Палим почти всяка вечер.

— Говорите тъй, сякаш сте племе — забеляза Латимър.

— Група — рече тя. — Може би банда. Съзаклятници, макар че няма съзаклатие. Добре се погаждаме. Тъкмо това му е най-хубавото. Толкова добре се погаждаме.

Брадятият старец се приближи до Латимър.

— Името ми е Джонатън — съобщи той. — На вечерята бяхме доста раздалечени, та не можахме да се запознаем.

— Чух, че от всички присъстващи вие сте тук най-отдавна.

— Сега да — каза Джонатън. — Допреди една-две години беше Питър. Стария Пит, така го наричахме.

— Беше?

— Той умря — поясни Енид. — Затова се освободи място за вас. Къщата не е чак толкова просторна, нали разбирате?

— Искате да кажете, че цели две години са търсили някой, с когото да го заменят?

— Имам чувството — вметна Джонатън, — че ние принадлежим към твърде подобрена компания. Мисля си, че човек трябва да отговаря на строго определени изисквания, преди да разгледат кандидатурата му.

— Тъкмо това ме озадачава — каза Латимър. — В групата трябва да има някакъв общ фактор. Може би професионален.

— Убеден съм — съгласи се Джонатън. — Вие сте художник, нали?

Латимър кимна.

— Енид е поетеса — продължи Джонатън, — и то много добра. Дороти е писателка, а Алис музикантка... пианистка. Не само свири, но и композира. Още не сте се срещнали с Дороти и Джейн, мисля.

— Не. Струва ми се, че знам кои са, ала още не съм ги срещал.

— Ще ги срещнете още тази вечер — обади се Енид. — Групата ни е толкова малка, че бързо се опознаваме.

— Да ви предложи ли нещо за пиене? — запита Джонатън.

— Бих бил благодарен. Случайно да ви се намира шотландско уиски?

— Случайно ни се намира всичко, което пожелаете — отвърна Джонатън. — С лед или сода?

— С лед, ако обичате. Но аз май почвам да се налагам.

— Тук никой не се налага — възрази Джонатън. — Просто се грижим един за друг.

— Ако няма нищо против, дай едно и за мен — каза Енид. — Знаеш какво ми трябва.

Докато Джонатън отиваше за напитките, Латимър се обърна към Енид:

— Трябва да призная, че всички бяхте много любезни към мен. Приемате един чужденец...

— О, всъщност не е така. Тук никога няма да бъдете чужденец. Не разбирате ли? Вие сте един от нас. Имаше свободно място и вие го запълнихте. Ще останете тук завинаги. Никога няма да си отидете.

— Искате да кажете, че никой никога не се е измъквал от това място?

— Опитваме се. Всички сме опитвали. Някои от нас — многократно. Обаче никога не успяваме. Пък и къде да отидем?

— Сигурно трябва да има и други места. Трябва да има начин за връщане.

— Не разбирате — каза тя. — Тук е единственото цивилизовано кътче. Всичко останало е пущинак. Лесно можеше да се залутате, ако не внимавате. Случвало ни се е да организираме издирване на загубените.

Ъндърууд пресече стаята и седна на канапето, от другата страна на Енид.

— Как я карате двамата? — запита той.

— Отлично — каза Енид. — Тъкмо обяснявах на Дейвид, че няма начин за измъкване оттук.

— Права си — съгласи се Ъндърууд, — ала така не променяш нищо. Някой ден и той ще опита.

— Не се съмнявам — призна Енид, — но ако преди това е разбрал, ще му бъде по-леко.

— Един въпрос ме мъчи — каза Латимър. — Защо? По време на вечерята казахте, че всеки търси решение, обаче никой не го намира.

— Не беше точно тъй — поправи го Ъндърууд. — Казах, че има някои теории. Но главното е, че няма начин да разберем коя от тях е вярна. Може вече да сме се досетили за мотивите на цялата работа, ала най-вероятно никога няма да разберем. Енид подхвърли най-романтичната идея. Тя смята, че сме пленници на някаква свръхраса от галактичните дълбини, която иска да ни изследва. Като подбрани екземпляри, нали разбираш? Затварят ни в нещо, съответстващо на нашите лаборатории, но не се месят в живота ни. Искат да наблюдават как се държим в естествената си среда и да разберат какво е туй, дето

ни кара да търчим насам-натам. И според нея при тези обстоятелства трябва да се държим цивилизовано, доколкото ни е по силите.

— Не съм сигурна дали го мисля наистина — каза Енид, — обаче идеята е приятна. Не е по-смахната от някои други обяснения. Има например привърженици на теорията, че ни се дава шанс да сътворим най-доброто, което можем. Някой ни освобождава от всякакъв икономически натиск, предлага ни време в изобилие, за да развием дарованията си. С две думи — субсидират ни.

— Но каква е ползата от това? — запита Латимър. — Доколкото схващам, ние сме откъснати от света, който познавахме. Каквото и да сътворим, никой не ще узнае.

— Не е задължително — каза Ъндърруд. — От време на време изчезва по нещо. Една от композициите на Алис, един роман на Дороти и няколко стихотворения на Енид.

— Смяташ, че някой се пресяга да ги прибере? И подбира само най-хубавото?

— Обикновено хрумване — рече Ъндърруд. — Някои от творбите ни изчезват. Търсим, ала така и не ги намираме.

Джонатън се завърна с напитките.

— Сега ще трябва да се настаним удобно и да прекратим бърбенето — каза той. — Алис ще свири. Мисля, че спомена Шопен.

Нощта бе напреднала, когато Ъндърруд поведе Латимър към стаята му на третия етаж.

— Малко се поразместихме, за да ти я отстъпим — обясни Ъндърруд. — Това е единствената мансарда със стъклен покрив. Таванът е скосен, но вярвам, че ще ти бъде удобно.

— Значи явно сте знаели за идването ми доста преди да пристигна?

— О, да, от няколко дни. Подочухме туй-онуй от слугите; те като че знаят всичко. Но едва вчера привечер окончателно разбрахме кога ще пристигнеш.

След като Ъндърруд му пожела лека нощ и си тръгна, Латимър постоя сред стаята. Наистина имаше стъклен покрив, разположен така, че да осигури осветление откъм север. Под него беше разпънат статив, а край стената се трупаха готови грундиращи платна. Знаеше, че тук някъде има бои, четки и всичко друго, което би могло да му потрябва.

Който или каквото го бе подмавило в тази къща, не вършеше работата наполовина; пропуски нямаше да открие.

Немислимо е, че се случи изобщо, каза си той. Дори сега, застанал наред стаята, още не можеше да го повярва. Опита се да проследи веригата от събития, която го бе довела до тая къща, стъпките, чрез които го бяха подмавили в капана, ако наистина беше капан — а нямаше какво друго да бъде, фактите го доказваха. Първо — бостънският агент по продажба на недвижими имоти, който му бе споменал за къщата в Уаялузинг. „Мястото е тъкмо каквото търсите — беше казал той. — Няма близки съседи, уединено е. Една-две мили по-надолу по пътя има малко селце. Ако ви трябва жена за почистване и подреждане два пъти седмично, просто поразпитайте из селото. Все още се намери някоя. Около къщата се простират стари нивя, от години никой не ги обработва и те постепенно се превръщат в шубраци и горички. Брегът е само на половин миля. Ако ви се ходи на лов, наесен ще има яребици и пѣдпѣдци. И риболовът е добър, стига да проявите желание.“

„Май ще отскоча до там да поогледам“ — бе отговорил Латимър на агента, който после се зае старателно да го упътва в погрешната посока — по пътя, минаващ точно оттук. Наистина ли? Дали пък собствената му разсеяност не го насочи по погрешния път? Сега, като си спомняше, Латимър не беше съвсем уверен. Агентът му бе дал някакви напътствия, но бяха ли измамни? Разбираше, че в сегашната ситуация е склонен да гледа с подозрение на предшестващите обстоятелства. Ала не можеше и да се отрече, че трябва да е бил оказан някакъв психологически натиск, да е прибягнато до заблуда, за да го тласнат към тази къща. Не проста случайност го бе довела тук, в дома, който подмамваше и пленяваше творци. Поетеса, музикантка, писателка и философ... макар че, строго погледнато, философът май не се вписваше в общата картина. Все още не знаеше с какво се занимават Ъндървуд, Чарли и Джейн. Щом узнаеше, схемата можеше и да се разпадне.

В единия ъгъл на стаята имаше легло с нощно шкафче и лампа до него. В другия бяха подредени три удобни стола, а част от стената беше закрыта от лавици с книги. До тях висеше картина. Едва след няколко минути вглеждане в нея Латимър я позна. Бе една от собствените му картини, нарисувана преди няколко години.

Той пристъпи по дебелия килим на пода и застана пред картината. Тя беше от ония, които особено му допадаха — всъщност доста неохотно се бе разделил с нея и не би я продал, ако не се нуждаеше отчаяно от пари.

Един човек седеше край задната врата на порутена къщурка. До него, там, където го бе изтървал, лежеше вестник, разгърнат на обявите с предложения за работа. От джобчето на безукорно чистата, но изтъркана работна риза стърчеше плик, сив плик, в какъвто се изпращат благотворителни чекове. Мазолестите ръце на човека лежаха неспокойно в скута, лактите бяха облежани на бедрата, обвити в дрипави джинси. Не се беше бръснал от няколко дни и прошарените мустаци придаваха на лицето му мъртвешки сив оттенък. Отдавна неподстригваната коса бе чорлава като птиче гнездо, а хлътналите му очи под гъстите буйни вежди криеха чувство за безнадеждност. До ъгъла на къщата седеше мършава котка, на стената беше подпрян строшен велосипед. Човекът се взираше напред през задръстения с всевъзможни боклуци двор и погледът му отлиташе към полето — кафяво и мръсно сиво, напукано от суша и занемареност, а на хоризонта едва се мержелееха тънки и дебели фабрични комини, провлачили бледи валма от дим.

Картината беше сложена в тежка позлатена рамка — не най-добрият избор за подобна творба, помисли той. Имаше и бронзова табелка с названието, но не бе необходимо да се навежда към нея. Знаеше, че там е написано:

БЕЗРАБОТЕН

Дейвид Лойд Латимър

Колко отдавна беше, запита се той. Пет години ли бяха или шест? Спомняше си, че за модел му послужи човек на име Джони Браун. Няколко пъти го бе рисувал, Джони беше свестен мъж. По-късно, когато се опита да го намери, Латимър не откри никаква следа. По обичайните му места край кейовете не го бяха виждали от месеци и, изглежда, никой не знаеше къде се е запилял.

Преди пет или шест години — продадена, за да изкара насъщния, макар че бе смешно да се говори така, кога ли бе рисувал другояче

освен за залька? И ето я тук. Той се опита да си спомни купувача, ала не успя.

В стаята имаше гардероб и когато го отвори, откри закачени в редица чисто нови дрехи, ботуши и обувки, наместени като по конец на дъното, грижливо подредени шапки върху полицата. И всички щяха да са по мярка — сигурен беше. Ония, които бяха заложили капана и примамката, не пропускаха нищо. В скрина до леглото щеше да има бельо, ризи, чорапи и пуловери — такива, каквито би купил той.

„Грижат се за нас“, бе казала Енид, седнала до него на канапето пред буйния огън. Няма никакво съмнение, помисли той. Не им желаеха злото. Всъщност направо ги глезеха.

И логичният въпрос: защо? Защо само няколко души, прецизно подбрани сред стотици милиони?

Той пристъпи към прозореца и се загледа навън. Стаята беше от задната страна на къщата, тъй че пред очите му се разкриваха върхарите на призрачната брезова горичка. Изгрялата луна висеше като млечнобял глобус над мрачната океанска шир. От тази височина се виждаше и белотата на пенестия прибой при канарите.

Каза си, че трябва да намери време за размисъл, време да изясни всичко, да подреди в съзнанието си всички събития, които се бяха случили през последните няколко часа. Нямаше смисъл да си ляга; както беше напрегнат, не би успял и да мигне. Не можеше да размишлява в тази стая, а навярно и никъде другаде в къщата. Трябва да открие спокойно, простичко местенце. Може би ако излезеше да се поразходи за час, та макар и само нагоре-надолу по алеята, би смогнал да подреди мислите си.

Огънят в камината на ателието се бе превърнал в едва мъждукащо сияние сред жаравата, когато той мина край отворената врата.

— Ти ли си, Дейвид? — обади се нечий глас.

Той спря и се върна към вратата. На канапето пред камината се гущеше тъмна фигура.

— Джонатън? — запита Латимър.

— Да, същият. Защо не дойдеш да ми правиш компания? Аз съм стар бухал и често прекарвам дълги самотни часове. Ако искаш, на масата има кафе.

Латимър се приближи до канапето и седна. На масичката стояха чашки и кафеник. Наля си.

— Искаш ли още малко? — обърна се той към Джонатън.

— Да, благодаря — старецът подаде чашката си и Латимър я напълни. — Тая отрова я пия в греховни количества, — добави Джонатън. — Напитките са в барчето. Може би капчица бренди...

— Добре звучи — засмя се Латимър. Той прекоси стаята, откри бутилката с бренди, върна се и щедро сипа в двете чашки.

Двамата се настаниха удобно и се спогледаха. Сред камината една прегоряла цепеница се разпадна на купчинка въглини. В мимолетния проблясък Латимър зърна лицето на събеседника си — побеляваща брада, ъгловати, но изтънчени черти, вежди, строги като удивителни знаци.

— Ти си един объркан младеж — каза Джонатън.

— Извънредно — призна Латимър. — Непрекъснато се питам кой и защо.

Джонатън кимна.

— Предполагам, че и с повечето от нас е така. Най-зле е, когато пристигнеш, ала времето не помага. Продължаваш да си задаваш въпроси. Чувстваш се обиден и потиснат, че няма отговори. С годините започваш все повече и повече да се примиряваш с положението, вече не се тревожиш чак толкова. В края на краищата животът тук е приятен. Осигуряват ни всичко, от което се нуждаем, нищо не ни карат да вършим. Правим каквото ни харесва. Ти несъмнено си чувал за теорията на Енид, че сме под наблюдението на извънземни същества, които са ни затворили с изследователска цел.

— Енид ми каза, че не държи да вярва в теорията си, но я смята за приятна идея, просто и драматично обяснение на ставащото тук.

— Така е, разбира се — рече Джонатън, — обаче идеята е шита с бели конци. Как биха могли извънземните да наемат персонала, който толкова добре се грижи за нас?

— Персоналът ме плаши — каза Латимър. — И слугите ли са пленници като нас?

— Не, не са пленници — отвърна Джонатън. — Сигурен съм, че ги наемат, навярно с твърде прилична заплата. Персоналът се сменя, от време на време някой напуска и го заменя друг. Как става това — не знаем. Дълго време дебнахме с надеждата, че можем да узнаем и така

да открием път за измъкване оттук, но всичко е безрезултатно. Понякога се опитваме скришом да поговорим със слугите, ала те не желаят да кажат нищо повече от формалните любезности. Освен това имам смътното подозрение, че някои от нас, може би и аз в същото число, вече не се стараят кой знае колко. Щом човек прекара тук достатъчно време, за да намери душевен покой, безгрижният живот го поглъща. Неохотно бихме се разделили с него. Лично аз не мога да си представя какво бих правил, ако ме изхвърлят оттук обратно в света, който буквално съм забравил. Ето най-коварното — затворът ни е толкова привлекателен, че сме склонни да се влюбим в него.

— Но някои сигурно са били откъснати от близките си — съпруги, съпрузи, деца, приятели? Е в моя случай съпруга няма, а приятелите са малко.

— Колкото и да е странно — каза Джонатън, — там, където е имало подобни връзки, те не са били особено силни.

— Искаш да кажеш, че са били подбирани само необвързани хора?

— Не, съмнявам се да е така. Навярно хора от типа, който попада тук, нямат склонност да създават здрави връзки.

— Какъв тип? Ти спомена, че си философ, знам професията и на неколцина други. С какво се занимава Ъндървуд?

— Драматург. И то доста известен, преди да попадне тук.

— А Чарли? Джейн?

— Чарли рисува карикатури, Джейн пише есета.

— Есета?

— Да, има високо чувство за дълг пред обществото. Пишеше сравнително многословни материали за тъй наречените малки списания, печатала е даже и в по-престижни издания. Чарли беше знаменит в Средния запад. Работеше за един дребен всекидневник, но карикатурите му се препечатваха масово. Бе на път да си изгради солидна репутация и сигурно щеше да се насочи към по-сериозни области.

— Значи не всички сме тукашни? Искам да кажа от щата Нова Англия?

— Не. Има и местни, разбира се. Аз и ти. Останалите са от други краища на страната.

— И така, всички ние се занимаваме, най-общо казано, с изкуство. Живеем на различни места. Как тогава са се изхитрили ония — които и да са те — да ни подмамят в тази къща? Защото, доколкото разбирам, никой от нас не е домъкнат насила.

— Мисля, че си прав. Не мога и да си представя как са успели. Бих допуснал нещо като психологическа манипулация, обаче не ми е ясно по какъв начин биха я приложили.

— Каза, че си философ. Значи ли това, че преподаваш философия?

— Преподавах навремето. Но работата не ме удовлетворяваше. Право да си кажа, никак не е сладко да набиваш отдавна издъхнали философии в главите на група хлапаци, които почти не ти обръщат внимание. Макар че не бих ги осъдил. Философията днес е предимно мъртва. Първобитна е, овехтяла в по-голямата си част. Трябва ни нова философия, която ще ни даде възможност да се справим със съвременния свят.

— И ти пишеш такава философия?

— Пописвам. Откривам, че колкото повече време минава, толкова по-малко работа върша. Вече нямам някогашния стимул. От охолния живот е, предполагам. Нещичко съм изгубил. Гнева може би. А може да е от липсата на контакт със света, който познавах. Щом вече не съм подвластен в условията на онзи свят, губя и усета за него. Не чувствам нужда да протестирам, забравил съм възмущението и постепенно се отдалечавам от стремежа към нова философия.

— Ами персоналът? Спомена, че от време на време го сменят.

— Обяснението може да е съвсем просто. Казах ти, че дебнем, но не можем да стоим непрекъснато на стража. Старите прислужници си отиват и новите пристигат, докато сме мръднали нанякъде.

— И припасите. Трябва да доставят припаси. Това не е много просто.

Джонатън се изкиска:

— Здравата си се впрегнал.

— Интересува ме, по дяволите! Не е ясно как работи системата и аз искам да узная. Какво ще речеш за мазето? Може би има тунели? Възможно ли е да докарват персонала и провизиите през тунели в мазето? Знам, че звучи малко като в криминален роман, обаче...

— Навярно е възможно. Ако е тъй, никога няма да разберем. В мазето се складират запаси и нашето присъствие е нежелателно. Там се разпорежда един наперен здравеняк от персонала, глухоням или поне се прави на такъв. Долу живее, долу яде, долу спи и се грижи за припасите.

— Значи може да е така?

— Да — съгласи се Джонатън. — Може да е така.

Огънят бе изгаснал; само няколко въглена още примигваха сред пепелта. В натегналата тишина Латимър чу как навън вятърът шуми из дървесните корони.

— Едно обаче не знаеш — каза Джонатън. — Долу на плажа ще откриеш гигантски гагари.

— Гигантски гагари? Невъзможно! Те са...

— Да, знам. Измрели са преди повече от век. Има и китове. Понякога се мяркат по десетина на ден. От време на време виждаме и бели мечки.

— Значи...

Джонатън кимна.

— Намираме се някъде в праисторическа Северна Америка. По моя преценка — няколко хиляди години преди новата ера. Чуваме, а понякога виждаме и лосове. Елени има много, по-нарядко се мярка и горско карибу. Пернатият дивеч се среща в невероятно количество. Ловът е добър, ако си падаш по тия неща. Имаме пушки и патрони.

Когато Латимър се прибра в стаята си, зората вече приближаваше. Беше смъртно уморен и щеше да заспи лесно. Но преди да си легне, постоя пред прозореца с изглед към брезовата горичка и брега. Откъм морето бе придошла рядка мъгла и сега всичко му се струваше някак феерично и нереално.

Праисторическа Северна Америка, каза философът, и ако това бе истина, едва ли някога щеше да се изтръгне назад, към света, който познаваше. Човек не може да пътува из вековете, освен ако владее тайната — или технологията. Кой ли, запита се той, е успял да изобрети системата за придвижване във времето? И кой, след като я изобрети, ще я използва за смехотворната цел да лови непознати хора?

Спомни си, че бе чувал за някакъв учен от Масачузетския технологичен институт, който работил над двадесет години, за да определи що е време и поне мъничко да го разбере. Но туй беше доста

отдавна, после човекът бе изчезнал... или пък вестникарите бяха загубили интерес. Преди това от дъжд на вятър се появяваха статии за изследванията / многозначителни и мъгляви/. Впрочем, каза си Латимър, едва ли е бил само човекът от Масачузетс; може да е имало и други учени, заети с подобни изследвания, които са убягнали от вниманието на пресата.

Мислейки за това, усети как го обзема възбуда пред перспективата да крачи из първобитна Северна Америка, да види земите такива, каквито са били преди пристигането на белите пътешественици — преди викингите, преди екипажите на Кабот, Картие или който и да било друг. Макар че наоколо би трябвало да се навъртат индианци... Странно, че Джонатън не спомена за тях.

Откри, че неволно се е загледал в групичка брези. Две от тях растяха почти една зад друга, разделени от висока скала — към метър и половина по негова преценка. А отвъд канарата, малко по-надолу по склона, но тъй, че да се вижда между другите две брези, имаше трета. Знаеше, че в това няма нищо необичайно, брезите често растат на групички по три. Навярно някаква по-особена подробност на дърветата беше привлякла вниманието му, ала дори да бе така, вече не си я спомняше, а сега бе изчезнала. И все пак той продължаваше да стои и да се взира, като се питаше какво е видял и видял ли е нещо изобщо.

Както гледаше, една птичка долетя отнейде да кацне на канарата. Пойна птичка, но беше твърде далече, за да определи каква точно. Лениво се загледа в нея, докато пернатата топчица подхвъркна от камъка и изчезна.

Без да си дава труда да се съблича, той просто ритна обувките настрана, прекоси стаята, просна се на леглото и заспа още във въздуха.

Когато се събуди, приближаваше пладне. Изми се, среса се, реши да пренебрегне бръсненето и слезе по стълбите, все още замаян от невероятно дълбокия сън. Из къщата не се мяркаше никой, обаче в столовата му беше приготвено място и на бюфета чакаха захлупени чинии. Избра си дроб и бъркани яйца, наля си чашка кафе и седна на масата. От мириса на храна гладът му се развихри и след като омете чинията, той се върна за допълнително и втора чашка кафе.

Излезе през задната врата и пак не видя никого. Брезовата горичка се спускаше към брега. Далече наляво отекнаха два изстрела, изглежда, от ловна пушка. Навярно някой бе тръгнал за патици или яребици. Джонатън казваше, че тук ловът е добър.

Наложи му се предпазливо да си проправя път през хаотичния лабиринт от канари, докато се спусна на брега и ситните камъчета заскърцаха под краката му. Сто ярда по-нататък прииждащите вълни се разбиваха в разхвърляните скали и дори от това разстояние усети как мъгливи капчици пяна полепват по лицето му.

Зърна неясен проблясък между камъчетата и се приведе да види какво е. Отблизо разбра, че е ахат — колкото топка за тенис, нащърбен от едната страна, тъй че влажният от пяната ръб му придаваше прозрачно, восъчно сияние. Вдигна го, изтри с пръсти полепналите песъчинки и си припомни как в детството бе търсил ахати из изоставените кариери за чакъл. Малко зад този, който откри току-що, се търкаляше друг, леко настрани от него — трети. Той клекна, прегърби се и ги събра. Единият беше по-голям от първия, другият малко по-дребен. Все тъй клекнал, той ги гледаше, възхищаваше се на шарките им и след толкова години отново усещаше тръпката, която го пронизваше в детството при находка на ахат. Спомни си, че когато замина да учи в колежа, торбичката със съкровища така си остана скрита в ъгъла на гаража. Питаше се какво ли е станало с тях.

На няколко метра от него някакво същество излезе иззад купчина скали и се заклатушка към водата. Беше птица, висока около осемдесет сантиметра и смътно напомняща пингвин. Отгоре перата бяха черни, отдолу бели, край очите имаше широки бели кръгове. Малките криле помръдваха при всяка тромава стъпка. Човката беше остра и твърда: опасно нападателно оръжие.

Знаеше какво вижда — гигантска гагара, птица, която бе измряла в неговия свят, но преди няколко века е била често срещана от нос Код чак до далечния Канадски север. Моряците на Картие, отвратени от корабните дажби и прегладнели за прясно месо, избивали с тояги стотици от тях, някои изяждали веднага, останалите осолявали в бъчви.

След първата гигантска гагара се появи втора, после още две. Без да му обръщат внимание, те изтопуркаха по камъчетата до водата, гмурнаха се и отплуваха навътре.

Латимър продължаваше да клечи и гледаше птиците като омаян. Джонатън бе казал, че ще ги срещне на плажа, но едно беше да знае и съвсем друго — наистина да ги види. Сега по-ясно от всякога разбираше къде е попаднал.

Наляво пушките трещяха от време на време; иначе нямаше никакъв признак за присъствието на останалите от къщата. Далече отвъд водата провлачено ято гъски се плъзгаше ниско над вълните. Каменистият плаж излъчваше чувство на покой — такъв покой, помисли Латимър, какъвто навярно са изпитвали хората преди много години, когато светът, не е бил претоварен от човешки същества, когато е имало места, където подобен покой да се утай и съхрани.

Клекнал на плажа, той се сети за групата брези и внезапно, без дори да се съсредоточава, разбра защо бяха привлекли вниманието му — някакво изкривяване на перспективата, доловено от опитното му око на художник. Сбръчка чело и опита да си припомни какво точно не беше наред с перспективата, но каквото и да бе то, вече напълно се бе изпарило от паметта му.

Зърна нов ахат и отиде да го вдигне, а малко по-нататък по плажа намери още един. Това, каза си той, е неразработен, недокосван от човешки ръце рай за търсачи на камъни. Пусна ахатите в джоба си и продължи по плажа. Забеляза и други, ала вече не се навеждаше да ги взима. След време, някой друг път, можеше да открие дълги часове забава в търсенето им.

Когато се изкачи по плажа и пое нагоре по склона, видя Джонатън, седнал на стол върху верандата зад къщата. Изкатери се при него и се настани на съседния стол.

— Видя ли гагари? — запита Джонатън.

— Цели четири — каза Латимър.

— Понякога плажът гъмжи от тях. Друг път с дни не виждаме нито една. Ъндървуд и Чарли отидоха на лов за бекаси. Сигурно си ги чул как стрелят. Ако се върнат навреме, ще имаме бекаси за вечеря. Опитвал ли си някога бекас?

— Само веднъж. Преди десетина години. Двамата с един приятел отидохме в Нова Скотия да причакаме ранните ята.

— Да, навярно това е начинът. Останали са само в Нова Скотия и на още няколко места. Тук, предполагам, можеш да ходиш на лов за тях в първото попаднало блато, стига да има елши наоколо.

— Къде бяха изчезнали всички? — запита Латимър. — Когато се излюпих от завивките и слязох да хапна нещо, нямаше никого.

— Момичетата отидоха да берат къпини — обясни Джонатън. — Често го правят. Колкото да си намират работа. Малко е късничко за къпини, но все още се срещат. Върнаха се навреме, сега майсторят къпинова торта за довечера — той примляска. — Бекаси и къпинова торта. Надявам се, че си гладен.

— Вие никога ли не мислите за нещо друго, освен за ядене?

— Мислим за куп неща — каза Джонатън. — При нас важното е да сграбчиш първото, което ти хрумне. Да си намираш занимание. И ако позволиш да запитам, чувстваш ли се по-спокоен, отколкото снощи? Успя ли да си отговориш на главните въпроси?

— Едно ме мъчи и досега — сподели Латимър. — Оставих колата пред къщата. Някой ще я открие там и ще се чуди какво е станало.

— Мисля, че няма защо да се тревожиш — успокои го Джонатън. — Онзи, който е организирал цялата работа, ще да се е погрижил по въпроса. Не ме разбирай погрешно, нищо не знам със сигурност, но бих предположил, че още до сутринта колата ти е изчезнала и ще бъде намерена изоставена някъде другаде, може би на стотици мили. Хората, с които си имаме работа, навярно автоматично уреждат подобни дребни подробности. Не би било удобно, ако се струпат прекалено много произшествия около къщата или на което и да било друго място. Ще открият колата ти, а тебе няма да те има и ще започне издирване. Щом не те намерят, ще се превърнеш просто в още един от десетките случаи на изчезване всяка година.

— Кое то пък ме кара да се питам — добави Латимър — колко ли от тия изчезнали хора се отзовават на подобни места? Това едва ли е единствената къща, където ловят личности като нас.

— Няма как да узнаем — рече Джонатън. — Хората изчезват по най-различни причини.

Поседяха мълчаливо, гледайки към ливадата. По склона пробяга катеричка. В далечината пееха птици. Долу приглушено тътнеше приборът.

Най-сетне Латимър наруши мълчанието:

— Снощи каза, че ни трябва нова философия и че старите теории вече са невалидни.

— Така казах — съгласи се Джонатън. — Днес имаме работа с тотално управлявано общество. Живеем, сковани от правила, превърнати сме в цифри — номер на социалната осигуровка, номер на данъчното досие, номер на кредитната карта, номера на чековете и спестовните книжки, номера на куп други неща. Губим човешкия си облик и в повечето случаи охотно се съгласяваме, защото тая игра на цифри сякаш прави живота ни по-лек, ала най-често защото никой не си дава труда да вдигне шумотевица. Почнали сме да вярваме, че човек, който вдига шум, върви против обществото. Ние сме като празноглави пилци — пърхаме, търчим, грачим и кудкудякаме, но щом ни подкарат, вървим натам, накъдето ни насочват. Рекламните агенции ни казват какво да купуваме, политиците ни учат какво да мислим и макар да го знаем, ние не протестираме. Понякога ругаем правителството, ако изобщо съберем куража да изругаем когото и да било. Сигурен съм, че не правителството трябва да проклинаме, а по-скоро шефовете на световния бизнес. Свидетели сме на възхода на многонационални корпорации, които не дължат нищо на нито едно правителство, които мислят и планират в глобални мащаби, които разглеждат човешките маси като нещо средно между работна сила и потребителска общност, част от която може да притежава и капиталовложения. Според мен това е заплаха срещу свободната воля и човешкото достойнство; необходим е философски подход, който би ни позволил да я премахнем.

— И ако случайно напишеш тази философия — забележа Латимър, — тя би се превърнала в потенциална заплаха срещу босовете.

— Не веднага — каза Джонатън. — Може би никога. Но с течение на годините би могла да окаже известно влияние. Да породи определен начин на мислене. За да се разкъса сегашната желязна хватка на бизнесмените, ще трябва навярно социална революция...

— Тия хора, тия шефове, за които говориш... те сигурно са предпазливи хора, нали, далновидни? Не биха рискували. Залагат прекалено много, за да поемат и най-дребен риск.

— Да не би да твърдиш...

— Да, така мисля. Това поне е идея.

— И аз мислех нещо подобно — каза Джонатън, — ала го отхвърлих, защото просто не си вярвах. Прекалено близко съвпада с

възгледите ми. А и не е логично. Ако искат да отстранят някои хора от пътя си, има далеч по-прости начини.

— Не толкова безопасни — възрази Латимър. — Тук няма начин да ни намерят. Мъртви биха ни открили...

— Не говорех за убийства.

— Добре де — рече Латимър, — това беше само хрумване. Още една от многото догадки.

— Има и друга теория, която досега не са ти споменавали, поне така мисля. Социологически експеримент. Поставят групи хора при необикновени обстоятелства и проучват реакциите им. Изолират ги, за да не влияе външният свят върху ефекта на ситуацията.

Латимър поклати глава.

— Излишни усилия и разходи. Никакъв експеримент не ги заслужава.

— И аз така смятам — каза Джонатън и стана от стола. — Ще ме извиниш ли? Имам навика да си полягам за около час преди вечеря. Понякога дремя, друг път спя, а най-често просто лежа. Важното е, че си почивам.

— Върви, върви — кимна Латимър. — После ще имаме време да разговаряме до насита.

Повече от половин час след оттеглянето на Джонатън Латимър седя сам; гледаше надолу към ливадата, но почти не я забелязваше.

В тая идея, че босовете са виновни за станалото, има някакъв смисъл, макар и доста нелеп, помисли той. Усмихна се. Босове — колко лесно се възприема чуждият жаргон.

Преди всичко, ако нещата бяха възможни, такава система би изключвала самата вероятност за грешки. Избираш хората, от които искаш да се отървеш, и след като ги заточиш в миналото, продължаваш да ги следиш, за да си сигурен, че няма да се изплъзнат. И същевременно не им причиняваш истински страдания, щадиш ги, доколкото можеш, не обременяваш излишно съвестта си. Изобщо постъпваш цивилизовано.

Има две слаби места, каза си той. От време на време персоналът се сменя. Значи трябва да връщат слугите в настоящето и това крие определен риск. Сигурно се е наложило да разработят система, гарантираща тяхното мълчание, а като знаем каква е човешката натура, задачата съвсем не изглежда лесна. Второто слабо място са хората,

затворени тук. Ако остане в настоящето, философът би могъл да се превърне в заплаха. Ами другите? Каква заплаха представлява една поетеса? Карикатурист — как да е, писателка може би също, но музикантка и композиторка... Какво толкова опасно има в музиката?

Ала в общи черти идеята не звучеше чак толкова налудничаво, колкото би се сторило на предубеден слушател. През последните няколко века светът би си спестил много скръб, ако можеше да се осъществи подобен план за откриване и изолиране на потенциални бунтари, далеч преди да станат заплаха за обществото. Трудната част от такъв замисъл — направо невероятна, доколкото разбираше Латимър — би била в точното набелязване на евентуалните смутители на спокойствието, още преди да се създадат неприятности. Макар че и това е възможно, предположи той. Възможно е, ако вземем предвид ролята на изкуството в оформянето на обществената психика.

С изненада осъзна, че през цялото време неволно се е взирал в групичката брези. И сега си спомняше още нещо. Точно преди да се просне на леглото, беше видял как една птичка кацна на скалата, постоя малко, после подхвъркна и изчезна — не отлетя, просто изчезна. Вероятно го бе разбрал още тогава, но смисълът на видяното не бе успял да впечатли замъгления му от дрямка мозък. В момента беше уверен, че не греша. Птичката бе изчезнала.

Стана от стола и с широка крачка се отправи надолу по склона, докато се озова срещу канарата с дървета от двете страни и трето точно зад нея. Бръкна в джоба си, извади един от ахатите и внимателно го хвърли над камъка, така че да удари задната бреза. Не я улучи; не чу и тупване на земята. Един по един запрати и останалите ахати подир първия. Нито един от тях не удари дървото, нито един не падна долу. За по-голяма сигурност той заобиколи дясното дърво, коленичи зад скалата и запълзя на четири крака. Старателно претърси всяка педя земя. Ахати нямаше.

Потресен, усещайки как в главата му се върти кипнал вихър от съмнение и почуда, той се върна нагоре и пак седна на стола. Обмисли положението спокойно, доколкото му се удаваше, и постепенно се убеди, че е открил някаква пролука в — как да го нарече? — континуума на времето може би. Ако човек се промъкнеше през пролуката и скочеше в нея, щеше да изчезне. Бе хвърлил ахатите и те бяха изчезнали, бяха пренесени другаде. Но къде? Най-вероятно в

някоя друга епоха и изглеждаше логично това да е епохата, от която го бяха отвлекли. Вече веднъж бе стигнал оттам дотук и щом имаше пролука във временния континуум, би било разумно да предположи, че тя ще го изведе обратно в настоящето. Не беше изключено да се случи нещо друго, ала шансът му се струваше малък, защото в обмяната участваха само две епохи.

А ако наистина попаднеш в настоящето? Какво можеше да стори? Навярно не много, обаче, дявол да го вземе, поне щеше да опита. С първия ход трябваше да изчезне, да избяга от града и да прикрие следите си. Неизвестните организатори на отвличанията щяха да се помъчат да го открият, но негова работа пък щеше да бъде всячески да ги затруднява. Успееше ли да се укрие надеждно, щеше да задълбае из фактите, за да изкара от дупките им босовете, за които говореше Джонатън, или ако не тях — виновниците за всичко това.

Не можеше да сподели подозренията си с останалите. Някой можеше, без да иска, да се изгърве пред персонала или, още по-зле, да се опита да осуети намеренията му, за да не се налагат и в бъдеще промени на приятния и отмерен живот тук.

Когато Ъндърууд и Чарли се зададоха по хълма с пушки в ръцете и претъпкани с бекаси ловджийски торби през рамо, той влезе заедно с тях. Другите се бяха събрали в ателието да пийнат по чашка преди вечерята.

За вечеря, както бе предсказал Джонатън, им поднесоха задушени бекаси и къпинова торта — и двете блюда бяха изключително вкусни, макар че в тортата имаше твърде много семки.

След храна пак се събраха пред огнището да побъбрят за дреболии. По-късно Алис седна на пианото и отново засвири Шопен.

Когато се прибра в стаята си, той придърпа стола до прозореца и се настани там с поглед към групичката брези. Изчака, докато из къщата заглъхне и най-малкият шум, сетне седя още два часа, за да бъде твърдо уверен, че ако не заспали, другите поне са си легнали. Накрая тихичко се спусна по стълбата и излезе през задната врата. Полумесецът осветяваше ливадата, тъй че без затруднения откри брезите. Вече изправен пред тях, усети как го обземат съмнения. Каза си, че е смешно да се увлича в подобни нелепи мисли. Щеше да се изкатери на скалата, да скочи към третото дърво зад нея и накрая да се стовари на земята между брезата и камъка, без да постигне нищо.

После унило щеше да се помъкне нагоре по склона, да си легне и след време да забрави какво е опитал да направи — все едно, че не се е случвало. И все пак, напомни си той, днес бе хвърлил ахатите и въпреки старателното търсене не беше открил нито един.

Изкатери се по канарата и застана на върха в несигурно равновесие. Протегна ръце, за да сграбчи третата бреза и да се предпази от падане. Сетне се хвърли към дървото.

Падна съвсем наблизко, но тежко се блъсна в земята. Брезата бе изчезнала и нямаше за какво да се задържи.

Над него прежуряше яростно слънце. Под краката му имаше не сочна ливада, а песъчлива глина без стръкче трева. Тук — там стърчаха дървета, ала нито едно от тях не беше бреза.

С усилие се изправи на крака и извърна глава да погледне към къщата. Нямаше я; върхът на хълма беше гол. Зад гърба си дочу грохота на прибой, разливащ пенести вълни по скалистия бряг.

На десетина метра вляво се издигаше масивна топола ѝ листата и шушнеха от морския вятър. По-нататък растеше мършав проскубан бор, а точно в подножието на склона тъмнееше групичка дървета, както му се стори, върби. Склонът беше покрит — не прекалено гъсто, прозираше разрозената от дъждовете пръст — с дребна папрат и други ниски растения, които му изглеждаха непознати.

Усети как потта избива по цялото му тяло, стича се на ручейчета под мишниците и по ребрата — но дали бе виновно слънцето, или страхът, сам не знаеше. Защото се боеше и страхът болезнено сковаваше мускулите му.

Освен тополата и борът, в земята сред папратите и останалата растителност се бяха вкопчили ниски шубраци. Ниско от храст на храст прехвъркваша чуруликащи птици. Отдолу, приглушени от тътена на прибой, долитаха крясъците на други птици. Чайки или нещо подобно, помисли той.

Товарът на страха бавно се смъкна от плещите му и Латимър успя да се раздвижи. Предпазливо направи крачка напред, после още една и изведнъж хукна към върха на хълма, където трябваше да е къщата, ала нямаше нищо.

Нещо отпред се раздвижи и той рязко спря, готов да заобиколи храста, в който мърдаше незнайния звяр. От клонките изникна глава и се втренчи в него с немигащи очи. Муцуната бе плоска и люспеста, по-

надолу люспите се превръщаха в броня от костни плочки. Съществото неodobрително изфуча и пристъпи една-две крачки насреща му, сетне спря.

Стоеше и го гледаше, без да мига. Гърбът му беше покрит със застъпващи се костни плочки. Предните крака бяха криви. В плещите достигаше на височина около четири фута. Нямаше заплашителен вид, по-скоро изглеждаше любопитно.

Дъхът му заседна в гърлото. Някога отдавна бе виждал рисунка на подобно същество, както си го представяше художникът — не точно същото, но много приличаше на това. Анки... помисли той — как беше? — сети се, анкилозавър, и сам се учуди, че е запомнил. Анкилозавър. Същество, което би трябвало да е изчезнало преди милиони години. Само че в надписа се споменаваше за шест фута височина и петнадесет фута дължина, пък това тук не беше чак толкова едро. Дребосък, реши той, може би млад екземпляр, може би друг вид или бебе на анки... еди-какво си.

Предпазливо, почти на пръсти, Латимър заобиколи животното, което любопитно въртеше глава към него, ала иначе не помръдваше. Непрестанно се озърташе през рамо да види дали не го е подгонило. Тревопасно, успокояваше се той, яде само растения — никого не заплашва, а бронята му е против хищниците, на които би хрумнало да опитат как е на вкус. Напрягна се да си спомни дали в текста беше казано, че е тревопасно, но точно по този въпрос в паметта му зееше провал.

Така или иначе, щом то бе тук, значи имаше и хищници... и, Боже Господи, къде беше попаднал? Защо не бе размислил по-сериозно, че може да се случи нещо подобно, че не е задължително автоматично да се върне в настоящето, ами може да пропадне в друга епоха? И защо, поне за всеки случай, не се въоръжи, преди да тръгне? В библиотеката имаше едрокалибрени пушки — ако бе помислил предварително, можеше да вземе една от тях и няколко кутии с патрони.

Да, призна той, не предвиди вероятността да се озове на подобно място, защото мислеше само за онова, което му се искаше да стане, и отхвърляше всичко друго, изграждайки нестабилни логични разсъждения, за да си докаже, че е прав. Сега разбираше, че тъкмо

илюзиите го бяха довели тук, където не би дошъл доброволно никой благоразумен човек.

Бе попаднал в епохата на динозаврите, а от къщата нямаше и помен. Навярно беше единственият човек на планетата и с малко късмет можеше да издържи ден-два, но повече — едва ли. Знаеше, че пак почва да мисли на едро, също тъй нелогично, както когато се хвърли в пробива на времето. Какво пък, наоколо може би нямаше чак толкова много хищници; с известна наблюдателност и предпазливост човек навярно имаше шанс да опознае местните условия и да оцелее. Ала по всичко личеше, че щеше да си остане тук. Едва ли имаше надежда да открие друг пробив във времето, а дори и да откриеше, нямаше гаранция, че ще попадне на по-добро място. Ако намереше точката, където изскочи в този свят, можеше да се надява пак да забележи пролуката, макар че кой знае дали тя бе проходима и в обратната посока. Спря и се огледа, но нямаше как да разбере къде беше стъпил за пръв път. Навсякъде пейзажът изглеждаше един и същ.

Видя, че анкилозавърът е излязъл от храста и самодоволно пасе ниската растителност наоколо. Обърна му гръб и продължи да се катери по хълма.

Като наближи върха, той пак се обърна назад. Анкилозавърът не се виждаше никъде или просто Латимър не знаеше къде да го търси. Долу, из влажната низина — бъдещото блато, където Ъндървуд и Чарли щяха да ходят на лов за бекаси — стадо дребни влечуги пасеше папратите и листата на шубраците.

Над тях, по ръба на отсрещния хребет, се прокрадваше на задни крака по-едро същество с косо изправено тяло и провиснали край ребрата съсухрени предни лапи. Масивната грозна глава се поклащаше на всяка крачка. Стадото в низината спря да се храни, гущерите погледнаха към дебнешото чудовище. После хукнаха стремглаво и някак на тласъци с мършавите си задни лапи, като гигантски оскубани пилета, бягащи от смъртна опасност.

Латимър се завъртя и пое към върха на хълма. Най-горе склонът бе стръмен, много по-стръмен, отколкото си го спомняше от другия, безопасния свят. Докато стигне до билото, вече се задъхваше и спря за малко да се посъвземе. Когато дишането му стана по-равномерно, обърна поглед на юг.

Замръзна наред движението, изумен от видяното — последното нещо в света, което бе очаквал да види. В долината между хълма и следващото възвишение на юг се издигаше сграда. Не къща, а именно сграда. Беше поне тридесететажна и приличаше на административно здание с блеснали от слънцето прозорци.

Той въздъхна от изненада и благодарност към съдбата, но въпреки това не се втурна нататък. Погледа още малко, сякаш му трябваше дълго съзерцание, за да повярва, че сградата наистина съществува. Около нея се разстиляше парк от тревни площи и изкусно засадени дървета. Паркът бе обкръжен с висока телена мрежа, в която се отваряше порта с караулна кабинка, недалеч от подножието на съседния хълм. До караулката седяха двама мъже с карабини в ръце.

В следващия миг Латимър вече тичаше, безразсъдно препускаше с огромни скокове по надолнището, заобикаляйки в движение дръвчета и храсти. Палецът на крака му се закачи за нещо и той се запремята по склона. Сгромоляса се в корените на някакво дърво и полузашеметен се изправи, дишайки с мъчително хриптене. Хората край портата не помръдваха, ала той разбра, че са го видели; гледаха нагоре, право към него.

Като се движеше вече по-бавно и предпазливо, Латимър заслиза по хълма. Склонът стана по-полегат и отпред се появи едва забележима пътечка, която го поведе към вратата.

Той стигна до двамата пазачи и спря.

— Проклет глупак! — изруга го единият. — За какъв се мислиш, че ходиш навън без пушка? Да не ти е омръзнал животът?

— Напоследък някакъв стар тиранозавър се мотае наоколо — добави другият пазач. — Няколко души са го видели. Подобен дърт негодник може да налети още щом те види — и нямаш никакъв шанс.

Първият пазач посочи вратата с дулото на карабината:

— Влизай вътре. Благодарни се, че си жив. Само да те хвана пак навън без пушка, лошо ти се пише. Мисли му.

— Благодаря, сър — каза Латимър.

Той мина през вратата и стъпи на алея от натрошени мидени черупки, водеща към входа на сградата. Но сега, след като се намираще зад оградата и опасността бе отминала, закъснялата реакция се стовари върху него. Коленете му омекнаха и на всяка крачка се препъваше. Седна на една пейка в сянката на дърветата. Забеляза, че

ръцете му се тресат и за да им попречи, ги притисна с всичка сила в бедрата си.

Колко късмет може да има човек, запита се той. И какво означаваше всичко? Къща в една сравнително близка епоха, административна сграда на място, явно отдалечено на милиони години в миналото? На Земята не съществуваха динозаври поне от шестдесет милиона години. Ами пробивът? Как бе възникнал пробивът? Беше ли нещо, което може да се появи по естествен път, или е възникнал, защото някой управляваше времето? Дали подобни пробиви не се получаваха, когато някой целенасочено оказваше натиск върху мрежата на времето с помощта на техника, неизвестна за широката общественост? Впрочем правилно ли беше да нарича времето мрежа? Реши, че е все едно, терминологията не е особено важна.

Административна сграда, помисли той. Какво означаваше административната сграда? Възможно ли беше да се е натъкнал на щаба на проекто-конспирацио-програмата, която пленява подбрани хора и ги праща на заточение в миналото? Като поразсъди, догадката му се стори доста смислена. Група предпазливи хора не би поела риска да ръководи такова начинание от настоящето, където би могъл да го надуши чевръст журналист, да се проведе правителствено разследване или нещата да се разкрият по някакъв друг начин. Тук, под прикритието на милиони години, едва ли имаше вероятност за разобличаване.

По алеята изхрущяха стъпки и Латимър надигна глава. Пред него стоеше мъж със спортна риза и фланелен панталон.

— Добро утро, сър — поздрави Латимър.

— Да не би случайно да сте Дейвид Латимър? — запита човекът.

— Случайно съм — каза Латимър.

— Така си и мислех. Не си спомням да съм ви виждал преди.

Сигурен бях, че познавам всички. А пазачите докладваха...

— Пристигнах преди по-малко от час.

— Мистър Гейл искаше да ви види веднага, щом дойдете.

— Искате да кажете, че сте ме очаквали?

— Е, не можехме да бъдем абсолютно уверени — рече непознатият. — Радвам се, че успяхте.

Латимър стана от пейката. Двамата тръгнаха към входа, изкачиха се по стъпалата и влязоха. Прекосиха пустото фоайе и поеха по

коридор с множество номерирани врати без надписи или имена. Към средата на коридора непознатият почука на една врата.

— Влез — обади се нечий глас.

Човекът откряна вратата и провря глава навътре.

— Мистър Латимър пристигна. Успял е.

— Чудесно — отвърна гласът. — Радвам се, че е успял. Моля, поканете го.

Придружителят се дръпна настрана, за да направи път на Латимър, после отстъпи в коридора и затвори вратата. Латимър се озова в стаята насаме с нейния собственик.

— Казвам се Донован Гейл — представи се онзи, докато ставаше от бюрото и крачеше напред. Протегна ръка и Латимър я пое. Ръкостискането на Гейл беше дружелюбно и енергично.

— Хайде да седнем там — посочи той към ъгловия диван. — Струва ми се, че имаме доста теми за разговор.

— Ще ми бъде интересно да чуя каквото имате за казване — отговори Латимър.

— Интересът май е взаимен — вметна Гейл. — Имам предвид, че и двамата се интересуваме от това, което има да каже другият.

Седнаха на двата края на дивана и се спогледаха.

— Значи вие сте Дейвид Латимър? Знаменитият художник?

— Не съм знаменит — възрази Латимър. — Все още. И по всяка вероятност вече никога няма да бъда. Само едно не разбирам — как тъй сте ме очаквали?

— Знаехме, че сте напуснал Къщата на гагарите.

— Значи така я наричате. Къщата на гагарите.

— И подозирахме, че може да се появите тук. Не знаехме точно къде, но се надявахме да е наблизо. Иначе изобщо нямаше да се доберете дотук. Из тия хълмове бродят чудовища. Е, разбира се, не можехме да бъдем съвсем сигурни, че ще се озовете при нас. Имате ли нещо против да споделите как го направихте?

Латимър поклати глава.

— Не вярвам да го сторя. Поне засега. Може би по-късно, когато узная повече за вашите планове. А сега имам въпрос към вас. Защо избрахте точно мен? С какво ви пречеше един безобиден художник, който само гледаше да си изкара хляба и да си създаде репутация с надеждата за по-добър живот?

— Виждам, че схващате — каза Гейл.

— Не всичко — отвърна Латимър. — И може би не за всичко съм прав. Но не ще търпя да се отнасят с мен като с престъпен тип, като с някаква потенциална заплаха. Нито ми стиска, нито пък имам мотивите да бъда престъпен тип. Ами Енид, за Бога? Енид е поетеса. Ами Алис? Тя може само едно — да свири добре на пиано.

— Обръщате се не към когото трябва — смъмри го Гейл. — Брийн би могъл да ви отговори, ако откриете начин да го заставите. Аз съм само служител.

— Кой е Брийн?

— Ръководител на групата за преценки.

— Говорите за ония, които решават кого да грабнете и да го заточите в миналото?

— Да, така е в общи линии. Ала нещата са далеч по-мощни. Тук се върши много работа. Хиляди вестници и други издания трябва да се изчитат за откриването на потенциалните бунтари. Предварителни психологически оценки. След това трябва да се предприемат по-задълбочени проучвания в Свят-1. По-нататъшно изследване на потенциалните субекти. Но там никой не знае какво става в действителност. От време на време просто се наемат хора да свършат определена задача. Истинската работа е при нас.

— Свят-1, това настоящето ли е? Предишният мой и ваш свят?

— Да. Обаче грешите, ако смятате Свят-1 за настояще. Съвсем не е така. Става дума не за време, ами за паралелни светове. Онзи, от който пристигнахте преди малко, е свят, където всичко се е развило точно както в Свят-1, с единствено изключение — човекът не се е появил. Там няма и никога няма да има хора. Тук, където сме сега, е станало нещо много по-драстично: влечугите не са изчезнали. Мезозойската ера не е свършила, кайнозойската изобщо не е започнала. Влечугите все още са доминиращ вид, а бозайниците продължават да бъдат на втори план.

— Не рискувате ли, като ми разказвате всичко това?

— Мисля, че не — каза Гейл. — Вие няма да отидете никъде. Никой от нас не напуска. Щом подпишем договора за работа тук, знаем, че няма връщане. Завинаги оставаме. Освен ако имате система...

— Нямам система. Просто ми провървя.

— В известен смисъл вие ни затруднявате — каза Гейл. — През всичките тия години, откакто се осъществява програмата, на нито една от станциите не се е случвало нещо подобно. Чудим се какво да правим и не сме съвсем наясно как да постъпим с вас. Засега ще останете като гост. По-късно, ако желаете, ще ви потърсим място. Можете да станете член на екипа.

— Точно сега — каза Латимър — това не ми изглежда особено привлекателно.

— Защото не осъзнавате нито фактите, нито опасностите. Днес основната част от човечеството в Свят-1 живее така добре, както при никоя от предишните икономически и социални системи. Има идеологически различия, разбира се, но има и известна надежда, че в крайна сметка те ще бъдат изгладени. Не отричам, съществуват недоразвити райони. Ала трябва да се признае, че единствената им надежда е развитието с деловата помощ на свободния свят. Така наречените интереси на едрия бизнес са едничката надежда на света. Ако изчезне сегашната икономическа структура, цялото човечество ще рухне в едно ново средновековие и ще му трябват хилядолетия, за да се излекува, ако лечение изобщо е възможно.

— Значи, за да опазите безценната си икономическа структура, вие обричате на забрава един художник, една поетеса и една пианистка?

Гейл безнадеждно разпери ръце:

— Казах ви, че не мога да обясня конкретния случай. Ще трябва да се срещнете с Брийн, ако успее да ви отдели време. Той е много зает.

— Не се съмнявам.

— Може би дори ще изрови папките, за да ви обясни — каза Гейл. — Както споменах, вие оставате тук. Вече не представлявате проблем. Затворник сте като нас и ние като вас. Навярно бихме могли да ви върнем в Къщата на гагарите, но това ми се струва нежелателно. Само ще разстроим тамошните обитатели. А сега вероятно ще решат, че просто сте се залутал и сте загинал — убит от мечка, ухапан от гърмяща змия или удавен в някое тресавище. Ще ви потърсят и като не намерят нищо, ще се примирят. Изгубил сте се, какво толкова; и за миг няма да им хрумне, че сте избягал. Мисля, че ще е най-добре да оставим нещата дотук. След като попаднахте при нас и след време ще

узнаете почти всичко за операцията, нямаме друг изход, освен да бъдем откровени. От само себе си се разбира, че предпочитаме сведенията да не излизат извън щаба.

— В Къщата на гагарите висеше моя картина.

— Сметнахме го за изящна подробност — рече Гейл. — Един вид дружески жест. Можем да я доставим тук.

— Не затова питах — каза Латимър. — Чудех се... дали темата на картината не е свързана с онова, което ми сторихте? Дали не сте се изплашили, че ще продължа да рисувам картини, изобличаващи провала на великолепната ви икономическа структура?

Гейл се сконфузи.

— Не знам — въздъхна той.

— Трябва да ви кажа, че ако наистина е така, заставите на много хлъзгава почва и носите дълбок комплекс за вина.

— Тия неща са извън моята отговорност — заяви Гейл. — Не мога дори да ги коментирам.

— Значи само това искате от мен? Да си кротувам? Просто да бъда гост на всички тия великодушни корпорации?

— Освен ако решите да ни разкриете как попаднахте тук.

— Вече ви казах, че няма да го разкрия. Засега. Е, ако ме подложите на изтезания...

— Няма да ви изтезваме — обеща Гейл. — Ние сме културни хора. Съжаляваме за някои свои действия, ала не можем да не изпълним дълга си. Дълг не към онова, което наричате великодушни корпорации, а към цялото човечество. Човешкият род е подхванал нещо добро; нямаме право да търпим подмолни действия. И не искаме да рискуваме. А сега може би трябва да повикам някого да ви съпроводи до стаята. Предполагам, че снощи не сте мигнал.

Стаята на Латимър се намираше на един от най-горните етажи и беше по-просторна и много по-изящно обзаведена от жилището му в Къщата на гагарите. Като надникна през прозореца, той се убеди, че бреговата линия е почти същата. На изток се простираше мътната сивота на океана и прибоят все тъй долиташе да се разбие в канарите. Малко по-навътре група същества с дълги шии цамбуркаха из водата. Латимър се вгледа и разбра, че ловят риба. Тук-там из хълмовете, които се надигаха от самото море, бродеха чудовищни влечуги, някои на малки стада, други поотделно. Далечината ги смляваше и никое от

тях не изглеждаше необичайно едро. Дърветата пред очите му почти не се различаваха от ония, които познаваше. Единствената смущаваща подробност бе липсата на трева.

Помисли си, че е бил изпаднал в опростенчество, когато се хвърли в пробива с твърдата увереност, че ще бъде пренесен в настоящето — в Свят-1 или както още го наричаха. Макар че не смееше да си го признае, в дъното на душата си беше таил надежда, че ще се добере до реалния свят, ще успее да разобличи виновниците и да сложи край на престъпната им дейност.

Сега разбираше, че няма никакъв шанс, пък и никога не бе имал. В Свят-1 не би открил никакви съществени доказателства, освен неколцина високоплатени лакеи, които изпълняват прости и необходими задачи. Частни детективи, тайни помощници като бостънския агент за недвижими имоти и Кембъл, който бе обявил Къщата на гагарите за продан или даване под наем. Несъмнено табелата, съобщаваща за това, се слагаше само когато приближаваше потенциален, така да се каже, клиент. Не ще и дума, Кембъл изкарваше добри пари от някой таен фонд за ролята си — да предлага къщата, а после може би да откарва колата на изчезналия човек. Сигурно поемаше известни рискове, но те бяха минимални. Дори да го хванеха на местопрестъплението, нямаше начин да открият връзката му с проекта. Той едва ли имаше представа за операцията. Разбира се, шепа хора от Свят-1 трябваше да знаят и да поддържат някаква връзка с тукашния център. Ала тия хора несъмнено бяха достопочтени, не особено известни граждани, всички до един извън подозрение. Те действаха твърде предпазливо, а връзката им с този свят явно не можеше да се засече и не оставяше следи.

Тия няколко високопоставени личности и навярно шепа наемници, без ни най-малка представа за истинската цел на действията, бяха единствените хора от Свят-1, свързани с проекта. Сърцето на акцията беше в тази сграда. Тук можеха да работят в безопасност. Нямаше начин да ги открият. Гейл дори не си направи труда да отрича, само го отпрати към Брийн за по-задълбочени обяснения. И ако успееше да се добере до него, Брийн също нямаше да отрече.

Сред всичко това — той, Дейвид Латимър, художник, единственият човек извън организацията, който може и да не

осъзнаваше напълно мащабите на проекта, но все пак знаеше какво става. Знаеше и с нищо не можеше да попречи. Отново и отново прехвърляше из паметта си фактите, които бе установил досега, търсейки пропуск или слабо място, обаче пропуски, изглежда, не съществуваха.

Смехотворно, помисли той, един човек да се опълчи срещу група, стиснала в шепата си ресурсите на целия свят, група безмилостна и фанатична, която привлича за свои сътрудници най-силните мозъци на планетата, арогантна във вярата си, че каквото е добро за групата, е добро за всекиго, нетърпяща пречки, зорко дебнеща за най-малката заплаха, та била тя и въображаема.

Смехотворна, може би абсурдна донкихотовщина — и все пак какво можеше да стори? За да спаси самоуважението си, за да подкрепи макар и символично достойнството на човешкия род, трябваше поне да направи усилие, ако и да знаеше, че вероятността да постигне нещо е съвсем близо до нулата.

Едно не може да им се отрече, каза си той, не са жестоки хора. В много отношения дори бяха състрадателни. Не убиваха въображаемите си врагове, нито пък ги затваряха в злокобни тъмници, както бяха постъпвали древните тирани. Осигуряваха им най-добрите възможни условия за живот, задоволяваха потребностите им, не ги унижаваха. Правеха всичко, за да се чувстват пленниците спокойни и щастливи. Само едно нещо им отнемаха — свободата на избора.

Но човекът, помисли Латимър, е изтърпял векове на борби и страдания тъкмо заради тази свобода. Тя не се постига току-така и не е лесно да я отнемеш.

Реши, че за момента всички тия разсъждения са безполезни. Ако изобщо успееше да стори нещо, то щеше да е едва след дълги месеци наблюдения и проучване. Можеше още дълги часове да седи в стаята и да се рови из собственото си съмнение и некадърност, ала с това нищо нямаше да спечели. Време беше да пристъпи към опознаване на новото обкръжение.

Паркът край сградата бе обкръжен от четириметрова телена мрежа с втора вътрешна ограда, висока малко повече от метър. Имаше дървета, храсти, цветни лехи и трева — грижовно подстригана ливада, единствената трева, която беше видял, откакто попадна в този свят.

Между дърветата минаваха алеи от натрошени мидени черупки и в сянката на короните бе прохладно и спокойно. Няколко градинари работеха из лехите и до далечната порта стояха пазачи, но иначе наоколо почти не се мяркаха хора. Навярно работното време още не бе свършило; може би по-късно паркът щеше да се оживи.

Човекът на пейката се появи пред погледа му неочаквано, там, където алеята правеше рязък завой около група високи храсти. Латимър спря и двамата се спогледаха за миг, сякаш всеки от тях беше изумен от появата на другия.

После в очите на седналия човек просветнаха весели искрици и той каза:

— Изглежда, че само ние с вас нямаме никакви задачи в този прекрасен следобед. Да не би да сте беглецът от Къщата на гагарите?

— Прав сте — потвърди Латимър. — Ако случайно не знаете, името ми е Дейвид Латимър.

— Честна дума, не го знаех — рече онзи. — Само подочух, че някой бил избягал от Къщата на гагарите и попаднал при нас. Тук новините се разнасят бързо. Същински рай за клюкарите. Рядко се случва нещо съществено, тъй че падне ли ни по-значително събитие, разнищваме го до дъно. Впрочем казвам се Хорас Сътън и по професия съм палеонтолог. Можете ли да си представите по-подходящо място за един палеонтолог?

— Не, не мога — призна Латимър.

— Моля, седнете до мен — покани го Сътън. — Предполагам, че в момента вниманието ви не е насочено към никакви срочни задачи.

— Нямам задачи — каза Латимър. — Никакви.

— Е, добре — рече Сътън. — Можем да поседим и да си побъбрим, или да се поразтъпчем малко, както пожелаете. А като понапече слънцето, ако още не сте напълно разочарован от мен, можем да се запием.

Въпреки прошарената коса и сбръчканото лице в Сътън имаше нещо младежко, което опровергаваше всички признаци на старостта. Латимър седна и палеонтологът продължи:

— Как ви се струва тая бърлога? Чаровно местенце, дума да няма. Както може би се досещате, високата ограда е под напрежение, а по-ниската е за глупави хора като мен и вас — да не би да се натресат право в мрежата. Е, признавам, случвало се е да се радвам, че я има.

Сегиз-тогиз някой хищник надушва крехкото месце и като се нагани да пирува, оградата ни върши чудесна работа.

— Често ли се събират насам? Хищниците, искам да кажа.

— Вече не толкова, колкото по-рано. След няколко повторения даже мозъкът на влечуго схваща от какво да стои настрана.

— Значи като палеонтолог вие изучавате тукашните животни?

— От десет години насам — потвърди Сътън. — Или може би малко по-малко. Отначало беше странно; и досега не съм свикнал съвсем. Нали разбирате, обикновено палеонтологът работи с кости, вкаменели отпечатьци и други отчайващо оскъдни находки, които почти разкриват каквото искаш да узнаеш, ала никога не го казват докрай. Тук има и друг проблем. От гледна точка на Свят-1 доста влечуги, включително и динозаврите, са измрели преди шестдесет и три милиона години. В резултат на това ние ги виждаме не каквито са били в прастарите епохи, а каквито са станали след безброй векове допълнително еволюционно развитие. Някои от старите видове са изчезнали, други са се преобразили и човек едва различава следи от родословието им, трети са съвършено нови, допълнително възникнали форми.

— Като ви слушам, имам чувството, че сте им се посветили изцяло — каза Латимър. — При други обстоятелства сигурно щяхте да пишете книга...

— Но аз наистина пиша книга — отвърна Сътън. — Пиша, та пушек се вдига. Един от тукашните сътрудници чертае много добре, той ми прави диаграмите, а ще има и снимки...

— Само че какъв е смисълът? — запита Латимър. — Кой ще я издаде? И кога? Гейл ми каза, че никой не напуска това място, че няма връщане към Свят-1.

— Точно така — съгласи се Сътън. — Ние сме изгнаници от Свят-1. Често си мисля за нас като за римски гарнизон, разположен, да речем, по северните британски граници или из пущинаците на Дакия, с пълното съзнание, че няма да се завърнем в Рим.

— Това обаче означава, че книгата ви няма да бъде издадена. Ръкописът навярно може да се прехвърли в Свят-1 и там да се отпечата, но публикуването му би разрушило тайната около проекта.

— Какво точно знаете за проекта? — осведоми се Сътън.

— Сигурно съвсем малко. Само целта му — затварянето на хора във времето... не, май че не беше във времето. По-скоро в паралелни светове.

— Значи не знаете всичко?

— Вероятно не.

— Премахването на потенциално опасни личности от Свят-1 е само част от задачата — каза Сътън. — Не се съмнявам, че ако поразмислите, ще откриете и останалите възможности.

— Нямах време да се замислям много дълбоко — отвърна Латимър. — Всъщност почти не съм се замислял. Какво, да не би да говорите за експлоатация на тези други светове?

— Точно това имах предвид. То е тъй очевидно и логично. Свят-1 е изпаднал в суровинна криза. А в тия светове всичко си лежи непокътнато. Експлоатацията на паралелните светове не само ще осигури нови ресурси, но и ще ни даде работни места, нови земи за колонизация, ново жизнено пространство. Идеята определено е по-добра от глупавите приказки за усвояване на космоса и създаване на човешки колонии на нови планети.

— Тогава защо си правите толкова труд да пращате насам потенциални противници?

— Вие, изглежда, не одобрявате тази част от проекта.

— Не съм сигурен дали изобщо го одобрявам, но в никакъв случай не бих подкрепил отмъкването и затварянето на невинни хора. Вие сякаш забравяте факта, че аз съм един от отмъкнатите и затворените. Тая история от край до край вони на параноя. За Бога, в Свят-1 интересите на големия бизнес са впримчили толкова яко световните организации, а до голяма степен и цялото човечество, че няма причина да се боят от някаква сериозна заплаха.

— Ала те взимат предвид възможността подобна заплаха да изникне в бъдеще, вероятно въз основа на събития, които се случват в момента — обясни Сътън. — Психологическите им екипи водят изследвания против такива възможности, екипи от икономисти и политици издирват вероятните бъдещи тенденции, които могат да породят реакция против бизнеса. И както знаете, наяве излизат определени области или хора, чиято дейност, дори и неволна, може да доведе сега или в бъдеще до нежелани реакции. Но доколкото разбирам, те са уверени, че ако в течение на няколко века

предотвратяват тенденциите към подобни събития, то след време политическата, икономическата и обществената обстановка ще се склони толкова солидно в тяхна полза, че ще могат да се заемат с експлоатацията на някои от паралелните светове. Обаче преди да се захванат с това, искат да бъдат сигурни, че няма да им се налага да се озъртат през рамо.

— Стотици години! Дотогава хората, започнали този проект, отдавна ще са мъртви.

— Забравяте, че една корпорация може да съществува с векове. Тук именно корпорациите са движещата сила. А междуременно работещите по проекта получават големи предимства. Струва си трудът.

— Но нали не могат да се върнат на Земята... тоест на Свят-1.

— Все Свят-1 ви е в устата — каза Сътън. — Работещите по проекта са обсипани с блага, каквито Свят-1 изобщо не може да им предложи. Работите например двайсет години по проекта и на петдесетгодишна възраст — в отделни случаи по-рано — получавате широк избор от варианти за пенсия — имение някъде в Света на гагарите, вила в свят с райски климат, ловджийска хижа в някой друг свят с невероятно разнообразие на дивеч. Заедно с близките си, ако имате такива, с множество слуги... и всяко ваше желание е закон. Кажете, мистър Латимър, възможно ли е такова блаженство, ако човек остане в Свят-1? Изброих само някои възможности, а има още много.

— Гейл каза, че могат да ме върнат в Къщата на гагарите. Значи е възможно хората да се движат между паралелните светове, обаче не и обратно към Свят-1.

— Точно така. Запасите за всички светове се транспортират до този свят и оттук се разпращат към останалите станции.

— Но как? Как става всичко?

— Нямам представа. Работи се по съвсем нова технология. Някога мислех, че е излъчвател на материя, ала по-късно разбрах, че греша. Съществуват някакви врати. В кавички, разбира се. Предполагам, че подробностите са известни на група избрани инженери, но едва ли е посветен някой друг.

— Споменахте за близките.

— Тук има семейства.

— Но аз не забелязах...

— Децата са на училище. В момента хората не се разхождат много-много. Ще се раздвижат, щом дойде време за вечерния коктейл. Нещо като местен клубен обичай. Затова обичам да ставам рано. Тогава наоколо няма хора и паркът е само мой.

— Сътън, на вас положението сякаш ви харесва?

— Нямам нищо против положението — заяви Сътън. — То е за предпочитане пред онова, което имах в Свят-1. Там репутацията ми беше унищожена от глупав спор с неколцина колеги. Съпругата ми почина. Университетът ме заряза в беда. Тъй че когато ми предложиха прилична работа...

— Без да споменавате точно каква?

— Ами... всъщност да. Но условията за наемане звучаха привлекателно, освен това щях да бъда единствен ръководител на подготвеното изследване. Право да си кажа, вкопчих се в шанса и с двете ръце.

— Сигурно после доста сте се изненадал.

— Вярно е, изненадах се. Трябваше ми известно време, за да привикна с положението.

— Ала защо им е бил нужен палеонтолог?

— Искате да кажете, защо алчните, цинични корпорации си харчат парите за някакъв палеонтолог?

— Горедолу това имах предвид.

— Слушайте, Латимър, хората, които ръководят корпорациите, не са чудовища. Те са разбрали, че непременно трябва да се изследва един буквално уникален свят — наследник на мезозоя, който от години е най-интригуващата част от историята на нашата планета. Разглеждат го като принос към човешкото познание. Когато издадат книгата ми, тя ще описва този свят, какъвто е бил преди срещата си с човешката дейност.

— Когато издадат книгата ви ли?

— Когато стане безопасно да се обяви, че са открити паралелни светове и започва тяхната колонизация. Естествено аз няма да доживея до издаването, но все пак изпитвам известна гордост. Тук открих потвърждения на позицията, заради която бях осъден от колегите си. Шантави разсъждения, така ми казваха, ала ето че те се оказаха шантавите. Книгата ще отмъсти за мен.

— И го смятате за важно? Дори след смъртта?

— Важно е, разбира се. Дори след смъртта. — Сътън погледна часовника си. — Мисля, че вече е време. А, забравих да ви питам: не сте ли гладен? Хапнахте ли нещо?

— Забравих за яденето — каза Латимър. — Но не съм гладен.

— В бара ще има сандвичи — увери го Сътън. — С тях ще се подкрепите, поне колкото да дочакате вечерята.

— Един последен въпрос, преди да тръгнем. Казахте, че влечугите са се развили. В каква насока? Как са се променили?

— В доста отношения. Първо телесно, то се знае. Може би има и етологични промени — промени в поведението, макар че не съм съвсем сигурен. Не знам какво е било поведението им преди. Някои от големите хищници изобщо не са се променили. В много от случаите предполагам леко повишени способности. Навярно плячката им е станала по-бърза, по-хитра и хищниците е трябвало да се поразмърдат или да измрат от глад. Най-удивителната промяна обаче е в интелигентността. Има един вид, съвършено нов, доколкото знам, който, изглежда, е развил подчертано висока интелигентност. Ако това е разум, то насоката му е твърде странна. Трудно ми е да преценя точно. Навярно сте чел, че някои динозаври са заемали първо място в класацията на най-глупавите същества, бродили някога по Земята. Не са имали и капчица съобразителност.

— Споменахте, че разумът им има странна насока.

— Ще опитам да ви обясня. Наблюдавал съм тия шегобийци часове наред. Почти съм уверен, че те подкарват като пастири цели стада тревопасни... тревопасни влечуги, искам да кажа. Не тичат около тях, както правят овчарските кучета, но съм сигурен, че ги контролират. Неколцина от тях винаги стоят нащрек около стадата и докато ги наблюдават, тревопасните не се разпръскват — стоят едно до друго като овце, надзиравани от кучета. Когато трябва да минат на ново пасище, те се движат в правилна колона. От време на време няколко животни се отделят от стадото и отиват на определено място, където чакат да ги изядат други от моите така наречени разумни динозаври. Сами отиват на заколение. Не мога да се отърва от чувството, че тревопасните са стада добитък, домашни животни на разумния вид. И още нещо. Ако наближат хищници, тия разумни шегобийци ги пропъждат. Не че ги гонят или заплашват. Просто

излизат на показ. После клякат и щом ги забележат, хищниците стават някак нервни и скоро се отдалечават.

— Хипноза? Някаква психическа сила?

— Възможно е.

— Това не е гаранция за разум. Може да е просто нововъзникнала способност в борбата за оцеляване.

— Не знам защо, но не ми се вярва. Освен че надзирават стадата и пропъждат хищниците — ако наистина това правят, — те често сядат на групи. Като човешка компания, увлечена в разговор. Да, имам впечатление, че разговарят. Не проявяват типичното за приматите обществено поведение — няма ухажване, игри и прочие. Почти не се забелязва личен контакт — докосване, ласки, удари. Сякаш изобщо не се нуждаят от това. Обаче танцуват. Някакви ритуални танци. Без музика. Няма с какво да свирят. Въобще нямат оръдия на труда. Нямат и ръце, с които да ги създадат. Може пък да не се нуждаят от инструменти и оръдия. Очевидно някои места са свещени за тях. Сами или на групи ходят там за размисъл или молитва. Знаем едно такова място, навярно има и други. Без идоли, без някакви материални символи на вярата. Уединено местенце. Явно има нещо особено в него. Използват го от години. Утъпкали са пътека към него — пътека, по която се ходи с векове. Изглежда, че нямат видима форма на религиозни ритуали. Просто отиват и сядат там. По всяко време. В този свят няма нито неделя, нито празник. Подозирам, че ходят там само когато почувстват необходимост.

— Изтръпвам, като си помисля — каза Латимър.

— И аз изтръпвам понякога — Сътън пак погледна часовника. — Вече започва да ме обзема непреодолим копнеж по чашката. А вас?

— Да — рече Латимър. — Не бих се отказал от едно питие.

И сега, помисли той, имам още няколко отговора. Научи как се подменя персоналът в Къщата на гагарите и откъде идват припасите. Очевидно всичко и всички се насочваха и прехвърляха от този команден център. Свят-1 от време на време осигуряваше припаси и хора, останалото се вършеше тук.

Позицията на Сътън го озадачаваше. Тоя човек изглеждаше напълно доволен и не се сърдеше, че са го заточили. Не са чудовища, твърдеше той, подразбирайки, че участниците в тази операция са разумни и предани хора, работещи за общото благо. Беше убеден, че

някой ден книгата му ще бъде издадена и посмъртно ще отмъсти за него. Латимър си спомни за стиховете на Енид и романа на Дороти. Дали стиховете и романът не бяха публикувани в Свят-1, навярно под псевдоним, дали не бе решено, че са прекалено ценни, за да изчезнат?

Ами хората, които бяха извършили научната работа, увенчана с откриването на паралелните светове, а сетне бяха разработили и техническите способности за проникване и окупация? Не вярваше да са останали в Свят-1; там биха представлявали прекалено голяма заплаха. Може би бяха пенсионирани в някой от паралелните светове.

Двамата заобиколиха една от групичките дървета в парка и Латимър чу в далечината радостни гласове на играещи малчугани.

— Училището е свършило — каза Сътън. — Сега започва царството на децата.

— Още нещо, ако не възразявате — погледна го Латимър. — Още един въпрос. Споменахте за много паралелни светове. Има ли на някой от тях местни жители? Възможно ли е да съществуват и други човешки раси?

— Доколкото съм осведомен, човекът е възникнал само веднъж, в Свят-1. Мисля, че не съм ви разказал всичко. Сигурно има още доста. Твърде съм зает, та нямам време да проучвам обстоятелствата. Казах ви каквото съм узнал от случайни разговори. Не знам колко паралелни светове са открити, нито пък на колко от тях са изградени станции. Знам, че във вашия свят съществуват още няколко поста освен Къщата на гагарите.

— Имате предвид местата, където пращат нежеланите личности?

— Много грубо се изразявате, мистър Латимър, но сте напълно прав. Колкото до появата на хора нейде другаде, смятам, че не е особено вероятно. Струва ми се, че човекът се е развил само благодарение на сложна комбинация от щастливи обстоятелства. Ако се вгледате по-внимателно в историята, ще стигнете до извода, че човекът изобщо не е имал надежда да се появи. Той е нещо като случайност на еволюцията.

— Ами разумът? Той се е наложил в Свят-1, а вие, изглежда, разполагате с доказателства, че е възникнал и тук. Дали разумът не е нещо, към което еволюцията се стреми и в крайна сметка го постига, независимо в каква форма и в кой свят? Сигурен ли сте, че не се е появил и в Света на гагарите? Около Къщата на гагарите са изследвани

само няколко квадратни мили. Навярно и около другите станции не е по-добре?

— Задавате невъзможни въпроси — рязко отвърна Сътън. — Няма начин да ви отговоря.

Бяха стигнали до мястото, откъдето се виждаше цялата административна сграда. Сега мнозина, мъже и жени, се разхождаха насам-натам, правеха слънчеви бани, изтягаха се на тревата, събираха се на приказка по терасите, а децата радостно тичаха и играеха между тях.

Изведнъж Сътън, който вървеше по-напред, спря толкова рязко, че Латимър едва не се блъсна в него.

— Ето ги!

Латимър се взря натам, накъдето сочеше с пръст палеонтологът, обаче не видя нищо странно.

— Какво? Къде? — запита той.

— На върха на хълма, точно зад северната порта.

След миг Латимър ги различи — десетина същества, приклекли на билото, откъдето преди няколко часа бе тичал към вратата и спасението. Бяха прекалено далече, за да ги разгледа както трябва, но смътно напомняха влечуги и изглеждаха черни като въглен, макар че не беше ясно дали това е естественият им цвят, или само илюзия върху фона на небето.

— За тях ви разказвах — поясни Сътън. — Нищо странно няма в появата им. Често клечат там и ни наблюдават. Подозирам, че сме им толкова интересни, колкото и те на нас.

— Разумните? — запита Латимър.

— Точно така.

В далечината някой изкрещя с все сила — Латимър не различи думите, ала крясъкът бе изпълнен с ужас, като рев на подплашено животно. После се раздадоха и други гласове, тълпата поде вика.

Някакъв човек тичаше през парка, устремен към североизточния ъгъл, носеше се в отчаян бяг, размахвайки ръце напред-назад, а краката му се замъгляваха от скоростта на широките крачки. Беше толкова далече, че приличаше на жива кукла, летяща към еднометровия парапет от вътрешната страна на оградата. След него търчаха и други в безнадежден опит да го изпреварят и задържат.

— Господи, това е Брийн — изпъшка Сътън.

Лицето му бе посивяло. Олюлявайки се, той побягна напред. Отвори уста да извика, но само изпъхтя.

Беглецът стигна до парапета и го прескочи със замах. Най-близките преследвачи изостанаха с няколко метра.

Брийн вдигна ръце високо над главата си. Блъсна се в електрическата ограда. Ярък проблясък го превърна в мастилено петно. По мрежата пробягаха тръпнещи огнени езици — буйни и искрящи като фойерверки. После блясъкът помръкна и на оградата остана да виси черна буца с неясни човешки очертания, от която се издигаше мазен пушек.

Над тълпата се разнесе шушнене, сякаш всички едновременно си поемаха дъх. Тичащите бяха спрели и за момент останаха по местата си. След това някои пак побягнаха, други продължаваха да стоят и отново се надигна гълчава, макар и по-тиха.

Когато се озърна Латимър видя, че хълмът е пуст; одевешните динозаври бяха изчезнали. Сътън се бе изгубил между тълпата.

Значи, това там на мрежата е Брийн, помисли той. Брийн, ръководителят на оценъчната група, единственият според Гейл, който можеше да му каже защо са го подмамили в Къщата на гагарите. Брийн, човекът, който размишляваше над психологическите експертизи, който познаваше характера на всяка подозрителна личност и го сравняваше с икономически диаграми, индекси за обществени проучвания и Бог знае още какво, за да стигне до решенията, с които позволяваше някому да остане в родния Свят-1, а другото пращаше в забравата.

Сега, каза си Латимър, самият Брийн беше пратен в забравата далеч по-ефикасно, отколкото която и да било от жертвите му.

Все още стоеше на същото място, откъдето Сътън най-напред бе забелязал бягащия Брийн. Чудеше се какво да предприеме, защото не беше наясно как трябва да се държи с хората насреща, които се щураха насам-натам, навярно не по-малко объркани от него самия.

Взе да му се струва, че става подозрителен със стоенето си тук, ала в същото време бе уверен, че хората не го забелязват, или ако го забележат, почти веднага забравят за него.

Преди паниката двамата със Сътън се бяха запътили да пийнат по нещо и като помисли за това, Латимър осъзна, ще една чашка ще му дойде добре. Целенасочено се отправи към сградата. Малцина му

обръщаха внимание, някои дори се провираха покрай него, без да го забележат, други подхвърляха едносрични поздрави, трети кимаха леко, както се прави, когато човек не е сигурен дали познава срещнатия.

Барът беше почти празен. На ъгловата маса седяха трима души с полупразни чаши, на дивана си шушукаха мъж и жена, още един клиент си наливаше, защото барът бе на самообслужване.

Латимър отиде да си вземе чаша. Човекът на бара подхвърли:

— Трябва да сте нов тука, не си спомням да съм ви виждал.

— Днес пристигнах — отвърна Латимър. — Само преди няколко часа.

Намери уискито, но не забеляза между бутилките любимата си марка. Избра друга, която също му допаднаше, и си наля щедра доза върху няколко кубчета лед. Наблизо имаше подноси с разни закуски. Той намери чиния и си сложи два сандвича.

— Какво ще кажете за Брийн? — запита непознатият.

— Не знам — рече Латимър. — Никога не съм го срещал. Гейл ми спомена за него.

— Трима — промърмори събеседникът му. — Трима за последните четири месеца. Нещо не е наред.

— И всички на мрежата ли?

— Не, не на мрежата. С оградата се случва за пръв път. Единият скочи от тринадесетия етаж. Божичко, каква каша беше! Вторият се обеси.

Непознатият се отдалечи и седна при друг човек, който току-що бе влязъл. Латимър остана сам, с чаша и чиния в ръце. Барът беше все тъй пуст. Никой не му обръщаше внимание. Изведнъж се почувства чужд, нежелан. Знаеше, че така се е чувствал от самото начало, ала в пустотата на бара усещането го връхлетя с невероятна сила. Можеше да седне край някоя масичка, да избере група столове или свободно канапе, да изчака някой да се присъедини към него. Отхвърли идеята. Не искаше да се среща и да разговаря с тия хора. Засега не желаше да има нищо общо с тях.

Сви рамене, сложи още един сандвич на чинията, взе бутилката и наля чашата догоре. После излезе в коридора и с асансьора се изкачи до своя етаж.

В стаята той подбра най-удобното кресло и се настани, слагайки чинията със сандвичите върху масичката. Отпи едра глътка и остави чашата.

— Да вървят всички по дяволите — каза си той.

Чувстваше как раздробената му личност се стяга отново, как се наместват пръснатите късчета и го правят пак цялостен както преди. Без ни най-малко усилие прогони от паметта си Брийн и Сътън, сетне събитията от последните часове и накрая се превърна просто в човек, комфортно настанен сред стаята си.

Толкова грамадна мощ, помисли той, толкова грамадна и потайна. Пробили са един свят, готвят хомота и за други. Планиране, предвидливост, дързост. Уреждат нещата, та когато нахлуят в другите светове, по петите им да не джафкат наивни любители на природата, да няма еколози с техните настоявания за защита на околната среда, нито пък заблудени идеалисти да крещят против монополите. И упорито издигат на показ удобната етика на бизнеса, възникнала в ония далечни времена, когато високомерни барони на дърводобива са изградили имения като Къщата на гагарите.

Латимър пое чашата и отпи още една глътка. Забеляза, че е успял да я преполови. Трябваше да вземе бутилката, никой нямаше да забележи. Избра сандвич, сдъвка го, посегна за втори. Откога не беше ял? Сведе очи и още преди да бе погледнал часовника, осъзна, че стрелките му едва ли показват точното време в този мезозойски свят. Замисли се озадачено, опитвайки се да съобрази дали може да има часова разлика между световите. Вероятно нямаше — логично погледнато, не би трябвало да има, — но може би някои фактори... взря се в циферблата отблизо, ала цифрите играеха и стрелките не искаха да стоят на едно място. Пийна още малко.

Събуди се в тъмното, вдървен и изтръпнал. Запита се къде е попаднал. След кратко объркване си спомни къде е и подробностите от последните два дни го затрупаха като лавина, отначало хаотични и разхвърляни, после неусетно се сляха и изплетоха гоблена на реалността.

Беше заспал на креслото. В леещата се през прозореца лунна светлина различи край лакътя си празната чаша и чинията с недоядения сандвич. Сградата бе притихнала, не се чуваше нито звук. Помисли си, че навярно е полунощ и всички спят. А може би наоколо

нямаше никого, може би по някакъв странен начин, по странна причина целият щаб беше евакуиран, опразнен от всичко живо? Не, разбираше, че това са глупости.

Тромаво се надигна от креслото и пристъпи към прозореца. Под него пейзажът напомняше чисто сребро, нащърбено от дълбоки сенки. Досами оградата зърна едва доловимо движение, но не успя да различи какво е помръднало. Може би някакво дребно животинче дебнеше наблизко. Сигурен беше, че тук трябва да има бозайници — ситни, потайни и уплашени твари, които гледат да не се пречкат никому, защото не са имали шанс да се развият, както бяха сторили в Свят-1, когато преди милиони години незнайна катастрофа бе помела царете-влечуги по цялата Земя, оставяйки празнота.

В сребърния свят вѐн се криеше безмълвно вълшебство — вълшебството на нов-новеничък свят, все още неопетнен от ръцете и инструментите на човека, чисто кѐтче без купища боклук. Запита се дали ако излезе и трѐгне навѐн, вълшебството ще намалее от присѐствието му — присѐствието на човек, който няма правото да бѐде тук.

Излезе в коридора и с асансьора се спусна до приземния етаж. Отсреща бе барѐт и трябваше да мине през него, за да стигне до вѐншната врата. Влезе тихо, на прѐсти, макар че сам се питаше защо, след като нямаше кого да събуди в задрямалото помещение.

Наближаваше вратата, когато чу гласове. Спря в сянката и бѐрзо се огледа, за да открие кой говори. Бяха трима, седнали на масата в дѐното. Пред тях имаше бутилки и чаши, ала те, изглежда, не се интересуваха от пиенето; облакѐтени напред, с доближени глави, бяха се увлекли в сериозен разговор.

Пред погледа му един от компанията се облегна назад и гневно повиши глас:

— Предупредих ви. Предупредих и Брийн, и вас, Гейл. А вие ми се изсмяхте.

Говорещият беше Сътън. Седеше прекалено далече и светлината бе твѐрде слаба, за да се виждат чертите му, но Латимѐр безпогрешно позна гласа.

— Не съм се смял — възрази Гейл.

— Може би, обаче Брийн се изсмѐ.

— Не знам нито за Брийн, нито за смеха — каза третият човек, — ала прекалено много неща тръгнаха наопаки. Не само трите самоубийства. Има и друго. Сбъркани изчисления, погрешна обработка на данни, неверни преценки. Всичко върви на поразия. Да вземем например аварията на генератора онзи ден. Три часа останахме без енергия, три часа нямаше ток по оградата. Знаете какво би станало, ако няколко едри хищника...

— Да, знаем — прекъсна го Гейл, — но тогава беше обикновена техническа авария. Случват се такива работи. Друго ме плаши — онзи тип, Латимър. Това си е чисто и просто автогол. Нямаше защо да го пращаме в Къщата на гагарите. За целта прахосахме страхотни суми; операцията излезе много сложна. Доставяме го там най-сетне — и какво? Избягва. Казвам ви, господа, прекалено много автоголове си вкарваме. Повече, отколкото се полагат при нормален ход на операцията.

— Няма смисъл да прикриваме истината, да си затваряме очите — рече Сътън. — И вие знаете, и аз знам какво става, и колкото по-скоро признаем фактите и потърсим начин да се справим с тях, толкова по-добре. Ако изобщо можем да се справим. Насреща ни са застанали разумни същества, може би не по-малко разумни от нас, но по различен начин. Толкова различен, че не можем да се борим с него. Психическа сила срещу техническа мощ — при такъв сблъсък лично аз бих заложил на първото. Предупредих ви преди месеци. Пипайте ги с кадифени ръкавици, така ви казах. Не правете нищо, което може да ги стресне. Мислете хубави неща за тях, защото не е изключено да четат мислите ни. Според мен могат. И после какво? Една тайфа празноглавци трябва да си пропилее следобеда в пукотевица и като не намира друг дивеч, решава да се поупражнява в стрелба срещу ония приятели...

— Но това беше преди месеци — обади се третият човек.

— Те ни изследват — каза Сътън. — Проверяват какво им е по силите. Докъде могат да стигнат. Могат да спрат генератора. Могат да объркат преценките ни. Могат да тласнат хората към самоубийство. Бог знае какво друго могат. Дайте им само още няколко седмици. Впрочем кой особено надарен идиот ви е убедил да разположите командната база в подобен свят?

— Имаше много съображения — отговори Гейл. — Преди всичко мястото изглеждаше безопасно. Ако някой от опозицията реши да започне борба против нас...

— Вие сте луди — викна Сътън. — Няма никаква опозиция. Как може да има опозиция?

С няколко бързи крачки Латимър прекоси ъгъла на бара и се измъкна навън. Когато се озърна през рамо, видя, че тримата продължават да седят. Сътън крещеше и блъскаше с юмрук по масата. През виковете му си пробиваше път пискливият глас на Гейл:

— Как, по дяволите, можехме да допуснем, че тук има разум? Свят, населен с глупави гущери...

Препъвайки се в тъмното, Латимър пресече покритата с плочи тераса и слезе по няколкото каменни стъпала към ливадата. Светът все още тънеше в сребърно вълшебство и пълната луна се рееше сред безоблачното небе. Въздухът беше галъвен, с дъх на свежест.

Ала той почти не забелязваше вълшебството и свежестта. В мозъка му гръмовно тънеше само една дума. Грешка! Не е трябвало да го пращат в Къщата на гагарите. Преценката е била невярна. Заради дълбокомислените машинации на някакви разумни влечуги в този свят, където мезозоят продължаваше, бяха го изтръгнали от Свят-1. Но съзнаваше, че вината не е тук, а в самия Свят-1 — в схемата, разработена, за да направи този свят и паралелните му безопасни, гарантирано безопасни за интересите на големия бизнес.

Той закрачи по ливадата и вдигна поглед към върха на северния хълм. Там седеше редица сгущени фигури, дълга редица от тантурести фигури на влечуги, гледащи тържествено надолу към пришълците, които бяха дръзнали да осквернят техния покой.

Спомни си, че си бе задал въпроса как един човек би могъл самичък да осуети плановете на Свят-1, съзнавайки отлично, че никой не е в състояние да го стори, че навярно това не е по силите на каквато и да било група хора.

Повече нямаше нужда да си го задава. След време, рано или късно, краят щеше да дойде. Може би дотогава по-голямата част от персонала щеше да бъде прехвърлена към Къщата на гагарите и други постове, в опит за бягство от това обречено място. Може би през идните години щяха да построят нов команден център в някой по-безопасен свят и да продължат с проекта. Но поне човечеството щеше

да спечели известна отсрочка; може би даже проектът щеше да бъде изоставен. Той вече бе погълнал безброй милиарди. Колко още биха рискували да вложат босовете от Свят-1? Знаеше, че това е централният въпрос, главната дилема за всичко там: струва ли си разноските?

Завъртя се и внимателно изгледа хълма с клекналите на него същества. Сред вълшебната лунна светлина Дейвид Латимър тържествено вдигна ръка за поздрав.

Още преди да го стори, знаеше, че жестът е безсмислен, че го прави по-скоро за себе си, отколкото за тромавите фигури, седнали на върха, които нито го забелязваха, нито разбираха. Ала дори и така трябваше да го стори, трябваше той, разумният човек, да изрази искреното си уважение към друг разумен вид и така да покаже вярата си, че могат да споделят общ етичен кодекс.

Фигурите на хълма не помръднаха. Друго не можеше и да се очаква, каза си той. Откъде да знаят, защо да се интересуват какво е опитал инстинктивно да им съобщи, без всъщност да се надява на общуване, искайки да даде поне на самия себе си знак за чувството на дружба, което изпитваше в този момент към тях?

Докато мислеше това, усети как го обзема топлина, как го залива и обгръща, също както в неясни детски спомени от миговете, когато майка му го завиваше в леглото. Сетне разбра, че се движи, някакъв тласък го надигна над телената мрежа и под него се плъзнаха склоновете на хълма. Не усещаше страх, защото всичко ставаше като насън и пораждаше дълбоката увереност, че каквото и да се случи, всъщност не е наяве и следователно не може да му навреди.

Озова се срещу тъмните сгушени фигури, насядали в редица, и макар че все още беше замаян като в сън, сега ги различаваше ясно. Не бяха приятна гледка. Изглеждаха също тъй тромави и грозни, както когато ги бе зърнал отдалече. Телата им бяха като безформени буци, подробностите се губеха дори под ярките лунни лъчи, ала лицата нямаше да забрави никога. Те бяха изострени и триъгълни като типични черепи на влечуги, но влажното състрадание в очите им смекчаваше тази жестока острота.

Докато ги гледаше, той се запита дали наистина е тук, срещу тях, както му се струваше, или все още стои на ливадата в двора и се взира нагоре към прегърбените фигури, които сега изглеждаха само на

няколко крачки от него. В съзнателно усилие да се ориентира Латимър опита да допре почвата под нозете си, да притисне ходила върху нея, обаче колкото и да се мъчеше, не усещаше нищо.

Те не бяха страховити същества и в облика им нямаше нищо ужасно — изглеждаха само мъничко противни. Клечаха в нестройна редица и го гледаха кротко с влажните си очи. И той почувства — по някакъв странен, неразбираем начин почувства присъствието им. Не като да посягаха, за да го докоснат физически — бояха се, че ако го пипнат, Латимър ще отскочи назад, — а съвсем друг допир, сякаш наливаха в него самата си същност, както човек налива вода в бутилка.

После му заговориха, не с глас, не с думи или с каквото и да било от познатите средства за общуване — може би, смаяно помисли той, говореха с тази своя същност, която наливаха в него.

— Сега се срещнахме — казаха те — и можем да те върнем обратно.

И Латимър се върна.

Стоеше в края на тухлената алея, водеща към къщата, и чуваше зад гърба си влажния ветровит шепот на първобитната гора, из чиито корони гърлено си подвикваха две кукумявки. В къщата светеха няколко прозореца. По широката морава растяха огромни дъбове, а под дърветата се гушеха изящни каменни скамейки, на които сякаш никога никога не бе сядал.

Къщата на гагарите, каза си той. Бяха го върнали в Къщата на гагарите — не на тревата зад оградата в онзи далечен свят, където мезозоят продължаваше.

Още усещаше у себе си пенливата тръпка на същността, с която го бяха изпълнили налякалите в редица чудовища, и от нея черпеше знание и утеха.

Полицаи ли са, запита се, или може би арбитри? Същества, поели надзора над усилията на тия предприемачи, които се бореха да спечелят монопол в безбройните паралелни светове, отворени за човечеството, а може би и за други разумни народи. Те щяха да надзирават и да поправят грешките, та световете никога да не бъдат плячка за многонационалните финансови концепции на расата, която ги е открила, ами да останат като наследство и рождено право на малкото разумни народи, възникнали в необятната плетеница светове.

И световите щяха да се използват по-мъдро, отколкото хората използваха своя Свят-1.

Той не се усъмни нито за миг, че това е възможно. Знаеше със сигурност, че ще се сбъдне, че след години хората и другите разумни същества ще живеят заедно в райските земи, за които бе споменал Сътън — и във всички други светове, които още чакаха да бъдат усвоени с разума и разбирането, пропуснати от човечеството. И ония странни, грубовати пазачи на етиката вечно щяха да седят на стража по върховете на безброй хълмове.

Може ли да им се вярва, запита се той и се засрами. Те го бяха погледнали в очите, бяха го изпълнили със своята същност и после го бяха върнали тук, а не в мезозойския двор. Те знаеха къде ще му бъде най-добре; навярно знаеха и всичко останало.

Потропвайки с токове, той закрачи по тухлената алея. Когато спря на последното стъпало, вратата се отвори и на прага застана човек в ливрея.

— Мъничко закъсняхте — каза икономът. — Останалите ви чакаха и току-що седнаха да вечерят. Сигурен съм, че супата е още топла.

— Съжалявам — отвърна Латимър. — Бях възпрепятстван да дойда по-рано.

— Някои мислеха, че би трябвало да ви потърсят, но мистър Джонатън ги разубеди. Каза, че ще се оправите. Според него вие сте умно момче. Твърдеше, че скоро ще се върнете — икономът го пропусна и затвори вратата. — Всички ще бъдат щастливи, че се прибирате.

— Благодаря — рече Латимър.

Крачеше и се мъчеше да не бърза, удържаше разцъфтялото в гърдите му щастие и приближаваше към вратата, иззад която долитаха весел смях и закачлив разговор.

Издание:

Клифърд Саймък. Човекоядци

Изд. Ролис, София, 1991

Колекция Орфия: Серия Фантастика №1

Превод: [от англ.] Стоян Йорданов, Любомир Николов

Художник: Дариуш Хойнацки

Печат: Печатна база на МА, София

Формат: 115×160 мм. Страници: 150. Без тираж. Цена: 5.00 лв.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.